

บทที่ 2

ทฤษฎี หลักการ แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยต้องการศึกษาการดำเนินงานของโรงเรียนมัธยมศึกษาตามโครงการการบริหารหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 เพื่อประกอบอาชีพอิสระ กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ เพื่อให้เกิดความกระจ่างชัดเจนในการวิจัยยิ่งขึ้น จึงได้ศึกษาค้นคว้า ทฤษฎี หลักการ แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยขอแนะนำตามลำดับดังนี้

ตอนที่ 1 แนวคิดพื้นฐาน นโยบาย หลักการจัดการศึกษาเพื่องานอาชีพ ซึ่งประกอบด้วย นโยบายการจัดการศึกษาวิชาอาชีพ หลักการจัดการศึกษาเพื่องานอาชีพในโรงเรียนมัธยมศึกษา ความหมาย เป้าหมาย จุดประสงค์ และความสำคัญของการศึกษาเพื่องานอาชีพ กิจกรรมสำหรับการศึกษาเพื่องานอาชีพ และการศึกษาเพื่องานอาชีพในระดับมัธยมศึกษา

ตอนที่ 2 การบริหารหลักสูตร ซึ่งประกอบด้วย ความหมายและการบริหารหลักสูตร บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการบริหารหลักสูตรในโรงเรียน การวางแผนและเกณฑ์ในการเปิดสอนวิชาอาชีพ การประกอบอาชีพอิสระและปัจจัยสำคัญในการประกอบอาชีพอิสระ การเตรียมเยาวชนเข้าสู่อาชีพระดับมัธยมศึกษา และการฝึกอาชีพร่วมกันระหว่างสถานศึกษาและสถานประกอบการ

ตอนที่ 3 โครงการพัฒนาการบริหารหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย เพื่อประกอบอาชีพอิสระ ซึ่งประกอบด้วย โครงสร้างหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 เพื่อประกอบอาชีพอิสระและการปฏิบัติงานเกี่ยวกับโครงการปฏิบัติงานอาชีพ อันได้แก่ การเตรียมการ และการดำเนินงาน หลัก เกณฑ์และแนวปฏิบัติในการประกอบอาชีพอิสระ เพื่อการมีรายได้ระหว่างเรียนของนักเรียนโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา

ตอนที่ 4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ

ตอนที่ 1 แนวคิดพื้นฐาน นโยบาย หลักการจัดการศึกษาเพื่องานอาชีพ ประกอบด้วย

นโยบายการจัดการศึกษาวิชาอาชีพ

แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2520 (2520) ได้กล่าวถึงแนวนโยบายการศึกษาของรัฐบาลในระดับมัธยมศึกษาไว้ดังนี้

"ข้อ 17. รัฐบาลจัดและส่งเสริมการมัธยมศึกษา เพื่อประกันความเสมอภาคในโอกาสที่จะเข้ารับการศึกษาระดับนี้ของพลเมือง โดยจัดให้สอดคล้องและสนองความต้องการทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ตลอดจนให้มีประสิทธิภาพในการทำงาน

ข้อ 32. การศึกษาระดับมัธยมศึกษาเป็นการศึกษาหลังระดับประถมศึกษา มุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้ทั้งวิชาการ และวิชาชีพ ที่เหมาะสมกับวัย ความต้องการ ความสนใจ และความถนัด เพื่อให้แต่ละบุคคลเข้าใจ และรู้จักเลือกอาชีพที่เป็นประโยชน์แก่ตนเอง และสังคม

การศึกษาระดับนี้แบ่งออกเป็น 2 ตอนคือ มัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย ใช้เวลาเรียนตอนละประมาณ 3 ปี ในตอนต้นพึงให้ผู้เรียนได้เลือกเรียนกลุ่มวิชาการและวิชาชีพตามความถนัด และความสนใจอย่างกว้างขวาง ในตอนปลายพึงให้ผู้เรียนได้เน้นการเรียนกลุ่มวิชาที่ผู้เรียนจะยึด เป็นอาชีพต่อไป"

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2529) กล่าวถึงการจัดการศึกษาวิชาชีพระดับมัธยมศึกษาในแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530-2534) ไว้ดังต่อไปนี้

วัตถุประสงค์

1. เพื่อขยายการมัธยมศึกษาให้เยาวชนได้รับการศึกษาระดับนี้ ให้มากขึ้น โดยเน้นให้มีการกระจายโอกาส ในการเข้ารับการศึกษาระดับมัธยมศึกษาไปยังพื้นที่ที่ด้อยโอกาสเป็นพิเศษ เพื่อลดความแตกต่างในเรื่องโอกาสทางการศึกษาระหว่างพื้นที่และระหว่างเด็กที่มีพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมต่างกัน
2. เพื่อเสริมสร้างคุณภาพทางการศึกษา โดยการปรับปรุงมาตรฐานและคุณภาพของโรงเรียนให้สูงขึ้นและทัดเทียมกัน
3. เพื่อให้การมัธยมศึกษาส่งเสริมการประกอบอาชีพ

นโยบาย

1. เร่งขยายมัธยมศึกษาตอนต้น เพื่อยกระดับการศึกษาของประชากรให้สูงขึ้น ทั้งให้เกิดความเสมอภาคในโอกาสเข้ารับการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาและเน้นการขยายบริการมัธยมศึกษาในพื้นที่ที่อัตราการเรียนต่อต่ำเป็นพิเศษ

2. มุ่งปรับปรุงสถานศึกษาให้มีมาตรฐานและคุณภาพทัดเทียมกัน สามารถจัดการเรียนการสอนได้ตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพ และสนองตอบต่อความจำเป็นของท้องถิ่นอย่างแท้จริง

3. สนับสนุนและส่งเสริมการเรียนการสอนทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เพื่อให้ผู้เรียนมีเจตคติที่ดี และสามารถนำเอาหลักการทางวิทยาศาสตร์และความก้าวหน้าของเทคโนโลยีไปใช้ ในการดำรงชีวิต และพัฒนาอาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4. เร่งปรับปรุงการเรียนการสอนตลอดจนการแนะแนวอาชีพ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเห็นโอกาสของการประกอบอาชีพและการพัฒนาอาชีพให้ในท้องถิ่น รวมทั้งสามารถใช้ความรู้ที่เรียนไปประกอบอาชีพได้เป็นอย่างดี

กรมสามัญศึกษา (2529) กำหนดนโยบายเกี่ยวกับการบริหารและพัฒนาการศึกษา พ.ศ. 2530 ในด้านคุณภาพการศึกษาไว้ว่า "พัฒนาและสนับสนุนการเรียนของนักเรียนให้บรรลุผลตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ให้มีความรู้ ความคิด ทักษะ ปฏิบัติคุณธรรม น้ำใจ ค่านิยมที่ดีอย่างสมบูรณ์สอดคล้องกัน เพียบพร้อมเพื่อการศึกษาต่อ การเข้าสู่ตลาดแรงงานและประกอบอาชีพอิสระ ทั้งในสายอาชีพของบิดามารดา หรืออาชีพอื่นที่สามารถดำเนินการได้ในท้องถิ่น" สำหรับนโยบายด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจ กล่าวไว้ว่า "พัฒนาส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาระดับอาชีวศึกษา เพื่อการมีงานทำ โดยมุ่งเน้นการอาชีพในท้องถิ่น ด้วยการส่งเสริมให้นักเรียนได้ศึกษาและฝึกปฏิบัติงานอาชีพของพ่อแม่ ผู้ปกครอง หรืออาชีพอื่นใดที่สามารถกระทำได้ตามสภาพทรัพยากรในท้องถิ่น เพื่อให้เกิดการสืบต่อเนื่อง การพัฒนาประสิทธิภาพให้สูงขึ้น และการนำทรัพยากรในท้องถิ่นมาใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการอาชีพ"

จากนโยบายดังกล่าว กรมสามัญศึกษา (2530) จึงกำหนดแนวปฏิบัติที่เป็นจุดเน้นตามนโยบายและแผน ในส่วนที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษาอาชีพ ไว้ดังนี้

1. จัดตั้งศูนย์ศึกษาค้นคว้าส่งเสริมการสอนวิชาอาชีพขึ้นที่กลุ่มโรงเรียนหรือจังหวัดละ 1 แห่ง มีโรงเรียนใดโรงเรียนหนึ่งทำหน้าที่สำรวจข้อมูลเกี่ยวกับทรัพยากร วิทยาการ ความต้องการ ความเป็นไปได้ เพื่อเสนอแนะและส่งเสริมให้โรงเรียนจัดสอนวิชาอาชีพตามความเหมาะสม และความต้องการของท้องถิ่น
2. พัฒนาหลักสูตรวิชาอาชีพ และวิชาพื้นฐานวิชาอาชีพ ให้เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดขึ้น เน้นงานอาชีพที่มีทรัพยากร วิทยาการ เกื้อหนุนอาชีพตามบิดามารดา อาชีพที่ต้องใช้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี อาชีพที่เป็นเครือข่ายของหน่วยหลักใหญ่ อาชีพที่เป็นไปตามความต้องการของสังคม และแผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมท้องถิ่น
3. พัฒนาการสอนโดยส่งเสริมการใช้วิทยาการภายนอก เข้ามาช่วยสอนทั้งนี้ครูจะต้องทำบทบาทหน้าที่ ในด้านการประสานงานร่วมกับวิทยาการ เพื่อให้เกิดกระบวนการเรียนของนักเรียน
4. พัฒนาการเรียน เน้นหนักให้นักเรียนปฏิบัติจริง สามารถมีผลผลิตออกมาให้สามารถนำไปใช้หรือขายได้ โดยใช้ทรัพยากร วิทยาการ และสถานประกอบการท้องถิ่นเข้าช่วย
5. จัดตั้งและพัฒนาสหกรณ์ การค้าให้สามารถขายผลผลิตผลของนักเรียนสู่ชุมชนได้ และประสานงานกันระหว่างสหกรณ์ร้านค้าของโรงเรียนต่าง ๆ ให้เกิดระบบการส่งเสริมการผลิตและการขายอย่างกว้างขวาง

จากนโยบายการจัดการศึกษาวิชาอาชีพในระดับมัธยมศึกษา จะพบว่ารัฐบาลมีแนวนโยบายกำหนดบทบาทไว้อย่างชัดเจน ว่าหน่วยงานใดเป็นผู้รับผิดชอบบ้าง เป็นต้นว่า กรมสามัญศึกษา กลุ่มโรงเรียน และโรงเรียนได้พัฒนาส่งเสริม สนับสนุนการจัดการศึกษาวิชาอาชีพ ให้สนองความต้องการของสังคมและท้องถิ่นตลอดจน ความต้องการ ความสนใจ ของผู้เรียน โดยให้ท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา จุดเน้นที่สำคัญคือการให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติจริง โดยเฉพาะอย่างยิ่งอาชีพของบิดามารดา ผู้ปกครอง หรืออาชีพอื่นที่สามารถทำได้

หลักการจัดการศึกษา เพื่องานอาชีพในโรงเรียนมัธยมศึกษา

การจัดการศึกษาวิชาอาชีพ มีความสำคัญประการหนึ่งที่จะช่วยเตรียมผู้เรียนให้มีความเข้าใจในโลกทัศน์แห่งอาชีพ ซึ่ง Tompson (1973) กล่าวว่า "การศึกษาวิชาอาชีพในระดับมัธยม เป็น เรื่องการเตรียมตัวของแต่ละบุคคลก่อนที่จะเริ่มทำงานการสอนวิชาอาชีพในโรงเรียน

มัธยมจะเป็นประโยชน์ต่อนักเรียนด้านการอาชีพ ศึกษาความชำนาญในงาน ทำให้นักเรียนเกิดความสนใจ ในอันที่จะทำงานเพื่อช่วยเหลือตนเอง” และแผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2520 (2520) ฉบับปัจจุบัน กล่าวถึงการศึกษาวชิชาชีพในระดับมัธยมศึกษาว่า “มุ่งฝึกให้ผู้เรียนมีประสบการณ์มีความรู้ความชำนาญที่สามารถนำไปใช้ปฏิบัติ และประกอบอาชีพได้จริงอย่างหนึ่งหรือเพื่อให้รู้แนวทางที่จะศึกษาเพิ่มเติมตามความถนัด และความสนใจของแต่ละบุคคลอย่างหนึ่ง การจัดสถานศึกษาอาจจัดรวมอยู่กับโรงเรียนมัธยมศึกษาโดยทั่วไป หรือจัด เป็นเอกเทศโดยเน้นการฝึกทักษะในระดับกึ่งฝีมือ และระดับฝีมือ”

চার্গ বীকস্ৰী (อ้างถึงในสารโธษ บীকস্ৰী และคณะ, 2521) กล่าวว่าการศึกษาเพื่องานอาชีพหมายถึงการศึกษาที่เตรียมผู้เรียนให้พร้อมที่จะประกอบอาชีพได้ทั้งที่เป็นอาชีพอิสระหรืออาชีพรับจ้าง ทั้งในส่วนที่ต้องใช้ความรู้พื้นฐานและทักษะอย่างง่าย ๆ และสลับซับซ้อนตามความต้องการของผู้เรียน การจัดการศึกษาเพื่องานอาชีพควรมีแนวทางดำเนินการเป็นขั้นตอน ดังนี้

1. ความมุ่งหมาย จะต้องกำหนดให้แน่ชัดว่าผู้เรียนสามารถออกไปประกอบอาชีพได้ ฉะนั้นเราจะต้องกำหนดความมุ่งหมายเกี่ยวกับการศึกษาเพื่องานอาชีพ โดยสังเขป

1.1 เพื่อให้ผู้เรียนมีความสนใจ และตระหนักในความสำคัญของงานอาชีพ และเห็นความจำเป็นที่จะต้องเลือกอาชีพและประกอบอาชีพในวันข้างหน้า

1.2 เพื่อให้ผู้เรียนมองเห็นคุณค่าในการทำงานและมีทัศนคติที่ดีต่องานอาชีพทุกชนิด

1.3 เพื่อสร้างคุณลักษณะอันจำเป็นต่อการทำงานให้แก่ผู้เรียน เช่น ความซื่อสัตย์ ความตรงต่อเวลา ความเคารพต่อตนเองและผู้อื่น ความอดทนและความเป็นผู้รับผิดชอบ เป็นต้น

1.4 เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจถึงความสัมพันธ์ระหว่างงานอาชีพและการศึกษา

1.5 เพื่อให้ผู้เรียนตระหนักถึงความสำคัญ และความจำเป็นที่จะต้องปรับตัวให้เข้ากับสังคมที่ตนเองอาศัยอยู่

1.6 เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้และทักษะ และมีความสามารถประกอบอาชีพในแต่ละขั้นตอนที่ตนเรียนสำเร็จออกไปหรือหากต้องการจะศึกษาต่อสูงขึ้นไปก็พร้อมที่จะทำได้

2. เค้าโครงการศึกษาแต่ละระดับ การเตรียมผู้เรียนเพื่องานอาชีพนั้นจะต้องมีขั้นตอน เพราะผู้เรียนในชั้นอนุบาล ชั้นประถม และชั้นมัธยม มีความแตกต่างกันทั้งในด้านวัย วุฒิภาวะ พื้นความรู้ ประสบการณ์ และความสนใจ

2.1 การสอนในโรงเรียนอนุบาลและประถม สำหรับนักเรียนระดับนี้ถือว่า ยังเยาว์อยู่ โครงการสอนควรหนักไปในด้านปูพื้นฐาน เช่น การสร้างความสนใจและความสำนึก ในความสำคัญของงานอาชีพ (career awareness) รวมทั้งการสร้างทัศนคติที่ติด่องานอาชีพ

2.2 การสอนในโรงเรียนมัธยม การจัดโครงการสอนต้องดำเนินการหลายอย่าง เช่น จะต้องส่งเสริมให้นักเรียนได้สำรวจงานอาชีพ (career exploration) ต่อไปอีกระยะหนึ่ง จากนั้นเป็นการเตรียมเพื่องานอาชีพ (career preparation) การจัดประสบการณ์เพื่อสำรวจ งานอาชีพควรละเอียดลึกซึ้งและกว้างขวาง ทั้งเปิดโอกาสให้นักเรียนได้สัมผัสกับงานอาชีพมากที่สุดเท่าที่จะทำได้

ธำรง บัวศรี (อ้างถึงในสาโรช บัวศรี และคณะ, 2521) กล่าวถึงหลักการจัด การศึกษาเพื่องานอาชีพในโรงเรียนมัธยมศึกษา ควรดำเนินการดังนี้

1. ควรให้เด็กรู้เรื่องงานอาชีพตั้งแต่เล็ก และให้ขยายขอบเขตให้กว้างขวางออกไป เมื่อเด็กโตขึ้น ทั้งนี้เท่าที่โอกาสและสิ่งแวดล้อมจะอำนวย
2. ควรให้เด็กได้สัมผัสกับงานอาชีพอย่างแท้จริง มิใช่เป็นเพียงคำบอกเล่า แต่ให้ได้ เห็นและได้ทราบถึงพื้นฐานความรู้ ทักษะ ทัศนคติ และนิสัยที่จำเป็นในการประกอบอาชีพ แต่ละอย่าง ตลอดจนปัญหา โอกาส และทางก้าวหน้าในการประกอบอาชีพนั้น ๆ
3. ควรให้เด็กได้ฝึกทักษะที่จำเป็นสำหรับงานอาชีพ เพื่อ เป็นพื้นฐานในการประกอบ อาชีพอิสระ หรืออาชีพรับจ้างได้
4. ควรมีการฝึกนิสัย และทัศนคติต่อการทำงานให้แก่เด็กโดยการให้ลงมือทำงานจริง ๆ
5. ควรมีการปรับปรุงหลักสูตรการเรียนการสอน โดยเฉพาะควรมีการประสานสัมพันธ์ ระหว่างอาชีพะศึกษาอย่างใกล้ชิด จนสามารถลบลรอยต่อระหว่างการศึกษาทั้งสองประเภทลงได้ในที่สุด
6. ควรสร้าง เสริมความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับท้องถิ่นหรือสังคมที่โรงเรียนตั้งอยู่ ให้ร่วมมือ ซึ่งกันและกัน ในการให้การศึกษาด้านอาชีพแก่เด็ก
7. ควรขจัดช่องว่างระหว่างการศึกษานอกโรงเรียนและในโรงเรียนให้หมดไปโดยให้ แต่ละฝ่ายได้ใช้บริการของกันและกัน และถือเป็นการศึกษาที่มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนเรียน เหมือน ๆ กัน

จะแตกต่างกันเพียงสถานที่เรียนและระบบการจัด เท่านั้น

8. ควรพยายามระดมกำลัง และนำทรัพยากรในท้องถิ่นมาใช้ประโยชน์เพื่อการศึกษาให้ได้มากที่สุด และพยายามดำเนินการโดยประหยัดที่สุดเท่าที่จะทำได้

กระทรวงศึกษาธิการ (2532) กล่าวถึงหลักการในการจัดการศึกษาวิชาอาชีพตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2533 ไว้ดังต่อไปนี้

ข้อ 1. เป็นการศึกษา เพื่อเพิ่มความรู้ และทักษะเฉพาะด้านที่สามารถนำไปประกอบอาชีพให้สอดคล้องกับภาวะเศรษฐกิจและสังคม

ข้อ 2. เป็นการศึกษาที่สนองต่อการพัฒนาอาชีพ ในท้องถิ่น หรือการศึกษาต่อ

ทั้งยังมีแนวดำเนินการ เพื่อให้การจัดการศึกษาตามหลักสูตรนี้ ประสบความสำเร็จตามหลักการข้างต้น ดังนี้

ข้อ 2. จัดให้ผู้เรียนได้ศึกษาสภาพแวดล้อม และความต้องการของท้องถิ่นในด้านต่าง ๆ

ข้อ 4. จัดประสบการณ์ ทั้งทางตรงทางอ้อมให้ผู้เรียนเห็นช่องทางในการประกอบอาชีพ

ข้อ 5. ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างเต็มความสามารถ ได้มีโอกาสหาความรู้และทักษะจากแหล่งวิทยากร สถานประกอบการ และสถานประกอบอาชีพอิสระ

ข้อ 7. ในการจัดการเรียนการสอน ให้ใช้วิธีผสมผสานการให้ความรู้กับการปฏิบัติจริง โดยเน้นกระบวนการเรียนรู้ กระบวนการคิดอย่างมีเหตุผล และกระบวนการกลุ่ม

(กระทรวงศึกษาธิการ กรมวิชาการ, 2532ก)

ความหมาย เป้าหมาย จุดประสงค์ และความสำคัญของการศึกษาเพื่องานอาชีพ

ความหมายของการศึกษาเพื่องานอาชีพ

นักการศึกษาได้นิยามความหมายของการศึกษา เพื่องานอาชีพไว้หลายนัยด้วยกัน ซึ่งพอจะสรุปได้ดังนี้

นวลศิริ เปาโรหิตย์ (2527) ให้ความหมายว่าเป็นการรู้จักวางแผนการดำเนินชีวิต และเลือกตัดสินใจ ในด้านการเรียนเพื่อประกอบอาชีพในอนาคตของบุคคล โดยปกติแล้วการเลือกทางดำเนินชีวิตและอาชีพที่เหมาะสมย่อมทำให้บุคคลมีความพึงพอใจและเป็นสุขกับชีวิตของการทำงานในอนาคตของเขา วิธีที่จะช่วยให้การตัดสินใจของบุคคลเป็นไปได้อย่างถูกต้องนั้น จำเป็นต้องเริ่มให้ความรู้ตั้งแต่เล็ก ๆ ให้นักเรียนมีโอกาสได้รู้จักโลกของอาชีพให้กว้างและมีความเข้าใจเกี่ยวกับอาชีพต่าง ๆ อย่างถูกต้อง ในการให้เด็กเข้าใจเกี่ยวกับอาชีพต่าง ๆ นั้น ควรเริ่มดำเนินการไปพร้อม ๆ กับการหัดให้เด็กเข้าใจเกี่ยวกับตนเอง และหัดให้เด็กพิจารณาถึงความสามารถ ทักษะ และจุดเด่นต่าง ๆ ของตัวเองทีละน้อยทีละน้อย

นิพนธ์ ไทยพานิช (2527) กล่าวว่าการศึกษาเพื่องานอาชีพนั้น จะประกอบด้วย การแนะแนวและการจัดหลักสูตรโลบายทางด้านการเรียนการสอน เพื่อจุดมุ่งหมายที่จะปรับปรุงผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาและการสร้างสรรค์ให้นักเรียนได้พัฒนาความคิด เกี่ยวกับอาชีพที่พึงปรารถนาในอนาคต หลักสูตรโลบายจะมีความสัมพันธ์กันกับการจัดการเรียนการสอน การแนะแนว และประสบการณ์ ในการเรียนรู้เกี่ยวกับชีวิตจริงในสังคมและโลกแห่งการทำงานและอาชีพ โดยจัดดำเนินการให้เกิดการบูรณาการระหว่างความคิดรวบยอดของการพัฒนาการศึกษา เพื่อชีวิตและอาชีพกับหลักสูตร ในทุกรายวิชา และจัดดำเนินการให้เกิดการผสมผสานกันอย่างเหมาะสมและสมดุลระหว่างการ ศึกษาทางด้านวิชาการ และประสบการณ์ทางอาชีพ

วนิดา แดงสุภา (2525) กล่าวว่าการศึกษาเพื่องานอาชีพ หมายถึง การให้ความรู้ ความเข้าใจแก่นักเรียน เพื่อให้เกิดความกระจำจั่งเกี่ยวกับอาชีพที่มีอยู่ พร้อมทั้งหลักการในการ พิจารณาตัดสินใจเลือกทางศึกษาคือหรือฝึกอบรมให้พร้อมที่จะเข้าสู่อาชีพ การศึกษาเพื่อพิจารณา เลือกแนวอาชีพนี้ หรืออีกนัย คือ การพัฒนาตนเองของบุคคลเกี่ยวกับตนเองให้มั่นคงยิ่งขึ้น โดยทำให้บุคคลยอมรับสภาพพอใจในความถนัด และคุณสมบัติอื่น ๆ ที่ตนมี รวมถึงผลประโยชน์ที่จะบังเกิดขึ้นจากการกระทำของตนแก่สังคมและส่วนรวมด้วย

วรรณภา พรหมบุญ (2526) กล่าวว่าการศึกษาเพื่องานอาชีพ คือ กระบวนการในการพัฒนาคนให้เกิดความรู้ ทักษะ ทศนคติ ค่านิยม ที่จะเป็นตัวส่งเสริมให้คนเราได้ใช้ความสามารถเชิงอาชีพ เช่น การเลือกอาชีพ การสัมพันธ์กับผู้อื่นด้านอาชีพ มีความรับผิดชอบต่อบ้านเมืองในเรื่องการทำมาหากิน การทำกิจกรรมในยามว่าง ทั้งนี้จะต้องผ่านขั้นตอนการพัฒนาให้ครบ 4 ชั้น คือ การเข้าใจ การสำรวจ การเตรียมตัว การลงมือทำงาน และขั้นสุดท้าย

คือการศึกษาต่อ เนื่องจนกระทั่งเป็นผู้ใหญ่

Evans and Herr (1978) กล่าวว่าการศึกษาเพื่องานอาชีพ คือ โปรแกรมการศึกษาที่ประกอบด้วยชั้นความตระหนักในอาชีพและตนเอง การสำรวจอาชีพ และการเตรียมทักษะสำหรับการทำงาน ซึ่งส่วนมากแล้วการศึกษาเพื่องานอาชีพจะประกอบด้วย

1. การศึกษาเพื่องานอาชีพจะเกี่ยวข้องกับการศึกษาเพื่อประกอบกรงาน ทั้งงานที่มีรายได้และไม่มีรายได้
2. ความตระหนัก และการสำรวจในตนเอง มีความสำคัญเท่ากับความตระหนักและการสำรวจเกี่ยวกับโลกแห่งการงาน และทั้งสองส่วนจะมีความเกี่ยวข้องกัน
3. จุดประสงค์หลัก เพื่อเพิ่มพูนแนวทาง เลือกอาชีพของแต่ละบุคคลให้เหมาะสมกับคน อันจะทำให้การทำงานมีความหมายและเป็นที่พึงพอใจสำหรับทุกคน
4. เนื่องจากทัศนคติจะเริ่มก่อตัวขึ้นตั้งแต่เริ่มแรกของชีวิต ดังนั้นการศึกษาเพื่องานอาชีพต้องเริ่มขึ้นตั้งแต่เริ่มแรก เข้าเรียน และโดยลักษณะของบุคคลและของงานจะมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ การศึกษาเพื่องานอาชีพจึงต้องดำเนินการตลอดไปชั่วชีวิต
5. โปรแกรมการศึกษา เพื่องานอาชีพจะเข้าไปเกี่ยวข้องกับโปรแกรมการศึกษาในทุกระดับของโรงเรียน และจะต้องอาศัยความร่วมมือจากชุมชนด้วย โปรแกรมการศึกษาเพื่องานอาชีพจะเริ่มพัฒนาความตระหนักในโลกแห่งการงานในชั้นประถมศึกษา การสำรวจอาชีพในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและการเตรียมการ เพื่ออาชีพในชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

Herr (อ้างถึงใน Marland, 1974) ได้สรุปความหมายของการศึกษาเพื่องานอาชีพไว้ในปี 1972 ว่า

1. เป็นความพยายามที่นำการศึกษาด้านวิชาการกับวิชาชีพมาสัมพันธ์กัน
2. เป็นวิชาที่มีการดำเนินการในทุกระดับการศึกษาตั้งแต่ระดับอนุบาลถึงระดับอุดมศึกษา
3. เป็นกระบวนการที่ให้ความมั่นใจได้ว่าทุกคนที่สำเร็จการศึกษาจะมีทักษะสามารถประกอบอาชีพการงานอย่างใดอย่างหนึ่งได้

4. เป็นการให้ความสำคัญที่จะช่วยอำนวยความสะดวกเรื่อง การตัดสินใจเลือกอาชีพ เพื่อที่ว่า การเตรียมตัว เพื่ออาชีพ และการแสวงหาทักษะขั้นพื้นฐานทางวิชาการจะสามารถดำเนินไป พร้อมกับการพัฒนาในด้านอื่นที่ตนชอบ

5. เป็นวิถีทางที่ช่วยให้การศึกษา เป็นประโยชน์แก่คนส่วนใหญ่

6. เป็นรูปแบบที่จะจัดการศึกษาระบบ เปิด เพื่อให้ผู้ที่มีความจำเป็นส่วนตัวหรือมีความ จำเป็นต้องออกจากระบบโรงเรียนกลางคัน ตลอดจนผู้ใหญ่ที่จบการศึกษาไปแล้วสามารถกลับ เข้า ศึกษาต่อได้อีก

7. เป็นกระบวนการที่ต้องอาศัยความร่วมมือกับหน่วยงานที่ เกี่ยวกับการศึกษาทุกฝ่าย ตลอดทั้งจากโรงงานอุตสาหกรรม และชุมชน

8. เป็นกิจกรรมที่ต้องอาศัย เทคโนโลยี และวัสดุการศึกษาใหม่ ๆ

9. เป็นรูปแบบการศึกษาสำหรับนักเรียนทุกคน

จากการศึกษาเพื่องานอาชีพ จะพบว่าเป็นการศึกษา เพื่อเตรียมนักเรียนให้มีทั้งความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับตนเองและอาชีพ โดยเริ่มตั้งแต่ระดับประถมศึกษาจนถึงระดับอุดมศึกษา และต่อเนื่องไปตลอดชีวิตตราบที่ ต้องการจะพัฒนาอาชีพ เพื่อมุ่งเน้นความตระหนักในตนเองและ อาชีพการสำรวจอาชีพให้สอดคล้องกับตนเอง เพื่อเตรียมตัวเลือกอาชีพ เตรียมการประกอบอาชีพ และการหาความชำนาญเฉพาะทักษะระดับสูงต่อไป ซึ่งผู้เรียนพึงต้องประยุกต์นำความสัมพันธ์ ระหว่างการศึกษาด้านวิชาการและด้านอาชีพ ตลอดทั้งเข้าใจถึงระบบเศรษฐกิจ ความเปลี่ยนแปลง ในด้านตลาดแรงงานและเทคโนโลยี เพื่อพัฒนาตนเองให้มีศักยภาพ ก้าวทันสมัยกับยุคของนวัตกรรม สมัยใหม่ ดังนั้นการศึกษาเพื่องานอาชีพจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างโรงเรียน ครอบครัว ชุมชน และแหล่งประกอบการทางเศรษฐกิจต่าง ๆ เพื่อให้เด็กนักเรียนมีโอกาสได้รับประสบการณ์ ชีวิตทั้งทางตรงและทางอ้อม อันเป็นพื้นฐานในการวางแผน การตัดสินใจ เลือกอาชีพที่เหมาะสม กับคนต่อไปในอนาคต

เป้าหมายและจุดประสงค์ของการศึกษา เพื่องานอาชีพ

เมื่อพิจารณาความหมายของการศึกษา เพื่องานอาชีพแล้ว จะพบว่า แนวคิดของการศึกษา เพื่องานอาชีพพยายาม เชื่อมโยงการ เรียนการสอน ในโรงเรียนให้ เข้ากับพัฒนาการทางความคิด เรื่อง อาชีพของนักเรียนตลอดทั้งพัฒนาการการดำเนินชีวิตของบุคคล ความเข้าใจ เกี่ยวกับตนเองและ ความสามารถ ความเข้าใจในโลกแห่งการทำงาน และการใช้ความรู้ ทักษะนั้นไปใช้ในการ ปฏิบัติงาน ให้บรรลุผล

Michaelis (1980) กล่าวถึง เป้าหมายของการศึกษา เพื่องานอาชีพ มี 6 ข้อ คือ

1. เพื่อพัฒนาทัศนคติในเชิงบวก ทักษะในการประเมินตน และเพื่อให้มีความตระหนักถึงความสนใจ ความถนัดและค่านิยมของบุคคล
2. เพื่อพัฒนาถึงความเข้าใจในโครงสร้างสังคมและ เศรษฐกิจในสังคมของเราเอง และตระหนักว่าอาชีพต่าง ๆ นั้นต่างก็มีความสำคัญต่อความอยู่ดีกินดีของแต่ละคนและของกลุ่มบุคคล
3. เพื่อพัฒนาความคิดรวบยอดและใจความสำคัญเกี่ยวกับโลกแห่งการงานที่จะทำให้ การศึกษาทั่วไปของบุคคลมีความสำคัญมากขึ้น ตลอดทั้ง เป็นการ เพิ่มความตระหนักในอาชีพด้วยการศึกษา
4. เพื่อพัฒนาให้ความเข้าใจเกี่ยวกับงาน ซึ่งประกอบด้วย ขอบเขตของงาน เวลาว่างและผลตอบแทน
5. เพื่อพัฒนาทักษะ ทัศนคติ ค่านิยมและมาตรฐานฝีมือในอาชีพให้สูงขึ้น
6. เพื่อพัฒนาทัศนคติที่ดีต่องานประเภทต่าง ๆ และมองเห็นศักดิ์ศรีและคุณค่าของผู้ประกอบอาชีพต่าง ๆ

นวลศิริ เปาโรหิตย์ (2527) สรุปเป้าหมายของการศึกษา เพื่องานอาชีพออกเป็น 5 ข้อ คือ

1. เพื่อเพิ่มพูนความรู้ความ เข้าใจให้บุคคลมีความสามารถที่จะตัดสินใจอย่างมี ประสิทธิภาพในการ เลือกอาชีพ
2. เพื่อ เสริมสร้างทัศนคติที่ดีต่อบุคคลและสิ่งแวดล้อมของงานอาชีพอื่น ๆ ทุกชนิด

3. มีความสามารถที่จะเข้าใจในงานอาชีพและพัฒนาการทางอาชีพและสร้างทักษะที่จำเป็นในการเข้าสู่งานอาชีพ รวมทั้งประสบความสำเร็จในงานอาชีพนั้น ๆ

4. มีความเข้าใจตนเอง สร้างเป้าหมายทางอาชีพให้สอดคล้องกับความสามารถ ความต้องการและโอกาสทางอาชีพ

5. มีความสามารถในการสร้างทางเลือกทางอาชีพให้แก่ตนเอง โดยคำนึงถึงพัฒนาการส่วนบุคคลที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับทางเลือกของอาชีพนั้น ๆ

Hoyt (1975) กล่าวว่าการศึกษาเพื่องานอาชีพมีเป้าหมาย 2 ประการ คือ

1. เพื่อเพิ่มความเข้าใจถึงความสัมพันธ์ระหว่างการศึกษากับการทำงานและความสามารถของแต่ละบุคคล ตลอดจนสามารถนำความเข้าใจเหล่านี้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการประกอบอาชีพหารายได้ด้วย

2. เพื่อเพิ่มความเข้าใจให้แก่บุคคลว่า การทำงานนั้นเป็นสิ่งที่มีความหมายอย่างยิ่งในวิถีชีวิต

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า การศึกษาเพื่องานอาชีพมีเป้าหมายและจุดประสงค์ที่สำคัญ ดังนี้

1. เพื่อให้ผู้เรียนมีความเข้าใจในตนเอง ค่านิยม ทักษะ ความสนใจ ความสามารถ จุดเด่นจุดด้อย อันจะเป็นแนวทางในการประเมินตนเองให้เหมาะสมกับอาชีพที่ตนจะเลือกต่อไป

2. เพื่อให้มีความเข้าใจในรายละเอียดเกี่ยวกับอาชีพ

3. เพื่อให้รู้จักการตัดสินใจเลือกอาชีพที่เหมาะสมกับตนเอง เป็นที่พึงพอใจ

4. เพื่อพัฒนาทักษะในการประกอบอาชีพ

5. เพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่เอื้อต่อการประกอบอาชีพ เช่น ความอดทน ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ ความตรงต่อเวลา ความเคารพในตนเองและผู้อื่น

6. เพื่อให้ผู้เรียนมองเห็นคุณค่าของการทำงานในทุกอาชีพ
7. เพื่อให้ผู้เรียนมองเห็นความสัมพันธ์ระหว่างอาชีพต่าง ๆ หรือระหว่างกลุ่มอาชีพ หรือภายในกลุ่มอาชีพ ว่าจะต้องมีความเกี่ยวข้องและพึ่งพาอาศัยกันและกัน

ความสำคัญของการศึกษา เพื่องานอาชีพ

การเตรียมผู้เรียนให้มีความพร้อมในการประกอบอาชีพนั้น เป็นสิ่งที่มีความสำคัญมาก การศึกษาทุกระดับจะต้องสอดแทรกวิชาอาชีพ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถออกไปประกอบอาชีพได้ วิธีการเตรียมผู้เรียนเพื่ออาชีพนั้นจะต้องคำนึงถึงความรู้ และความถนัดส่วนตัว เนื่องจากอาชีพมีอยู่จำกัด การปลูกฝังด้านอาชีพอย่างเดียวยังไม่เป็นที่มั่นใจได้ว่าผู้เรียนจะสามารถออกไปประกอบอาชีพได้ เพราะฉะนั้นโรงเรียนควรสอนให้ผู้เรียนรู้จักวิธีการ เรียนด้วยตนเอง เพื่อสามารถแสวงหาความรู้สำหรับการประกอบอาชีพอื่น ๆ ที่มีอยู่ในสังคม (ลาวัลย์ ถนอมจันทร์, 2526) เพราะปัจจุบันการดำรงชีวิตของคนเราในสังคมมีความซับซ้อนมาก ทุกคนต้องดิ้นรนเพื่อความอยู่รอด อาชีพจะเป็นตัวกำหนดความอยู่รอดและคุณภาพของการดำรงชีวิต แต่การได้มาซึ่งอาชีพในปัจจุบันมิใช่ของง่าย การศึกษาจึงมีบทบาทสำคัญในการที่จะสร้าง ให้คนมีความรู้ ความสามารถและทักษะที่เหมาะสมกับอาชีพ (ทวีป อภิลิทธิ, 2528) นับตั้งแต่เข้าสู่ระบบโรงเรียน และพัฒนาอย่างต่อเนื่องไปตลอดชีวิต การศึกษาเป็นกิจกรรมที่กระทำ เพื่อให้ทุกคนพัฒนาการรับรู้เกี่ยวกับบทบาทแห่งชีวิต และโลกแห่งการทำงาน มีความเข้าใจประเภทของอาชีพที่มีอยู่ในสังคมและแนวโน้มของอาชีพหรืองานใหม่ ๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคตอันสืบเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงของสังคม มีโอกาสสำรวจและตรวจสอบกลุ่มอาชีพ การวางแผนชีวิตรวมไปถึงการตัดสินใจ เลือกประกอบอาชีพที่ตนปรารถนา (นิพนธ์ ไทยพานิช, 2527)

จึงนับว่าการศึกษา เพื่องานอาชีพมีความสำคัญอย่างยิ่ง ซึ่งจะเห็นได้จากนโยบายการศึกษาทั้งในอดีตและปัจจุบันต่างมุ่ง เน้นเรื่องวิชาอาชีพ เพื่อแก้ไขปัญหาการว่างงาน โดยมุ่งนักเรียนที่ไม่ได้ศึกษาต่อให้มียานทำ ดังจะเห็นได้จากการปรับปรุงหลักสูตรใหม่แต่ละครั้ง ก็เพื่อมุ่งหวังที่จะปลูกฝังวิชาชีพให้แก่กุลบุตรกุลธิดา มิใช่เรียนเพื่อรับราชการแต่เพียงอย่างเดียว (เสนีย์ พิทักษ์อรณพ, 2525) หรือแม้แต่การปรับปรุงหลักสูตรประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 และหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2533 ทางกรมวิชาการ (2532) ก็มีเหตุผลในการปรับปรุงหลักสูตรครั้งนี้

เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้เยาวชนสามารถนำความรู้ ความสามารถที่ได้รับไปปรับใช้ในการ
 ปรับปรุง และเปลี่ยนแปลงชีวิตความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น หรือเพื่อการพัฒนาแรงงาน ให้เป็นแรงงาน
 ที่มีคุณภาพ สามารถปรับตัวได้ทันกับความก้าวหน้า และความเปลี่ยนแปลงทาง เศรษฐกิจและเทคโนโลยี
 รวมทั้งสามารถที่จะสร้างตนเอง ตลอดจนการยกระดับรายได้ของตนให้สูงขึ้นได้ อันมีสาเหตุเนื่อง
 จากสภาพของสังคมในอนาคตจะเปลี่ยนแปลงทั้งด้าน เศรษฐกิจ การเมือง สังคม และด้าน
 วิทยาศาสตร์เทคโนโลยีของประเทศปัจจุบันนี้ จะมีการส่งเสริมงานอุตสาหกรรมขนาดย่อม รวมทั้ง
 อุตสาหกรรมท้องถิ่นมากขึ้น ทั้งงานอาชีพอิสระมีแนวโน้มจะมีความสำคัญยิ่งขึ้น เนื่องจากลักษณะ
 การผลิตของอุตสาหกรรมส่วนใหญ่ มัก เป็นการผลิตแบบใช้ทุนมากกว่าแรงงาน เมื่อสิ้นสุดแผนพัฒนา
 ฉบับที่ 7 แล้ว มีการคาดคะเนว่าจะมีผู้ว่างงานมากขึ้นคิดเป็นร้อยละ 5.65 ของกำลังแรงงาน
 ทั้งหมดจึงจำเป็นต้องสร้างแรงงานเพื่อแก้ปัญหาดังกล่าว ดังนั้นการจัดหลักสูตรการเรียนการสอน
 เพื่องานอาชีพจักมีทุกระดับ หลักสูตรจึงมีบทบาทในการ เตรียมกำลังคนทั้งด้านความรู้ ทักษะ
 และลักษณะนิสัย ตลอดจนให้มี เจตคติที่ติดองานอาชีพ เพื่อ เหมาะสมกับงานด้านอุตสาหกรรมขนาด
 ย่อมและอุตสาหกรรมท้องถิ่น ทั้งยังส่งเสริมอาชีพอิสระ ให้คน เห็นช่องทางในการประกอบอาชีพอิสระ
 เพิ่มขึ้นและ เตรียมคนให้ เห็นคุณค่าของการดำรงรักษาวัฒนธรรมไทย รู้จักที่จะใช้วิธีการผสมผสาน
 วัฒนธรรมดั้งเดิมกับวัฒนธรรมใหม่ปัจจุบัน สามารถแก้ปัญหาเกี่ยวกับสุขภาพและปัญหาการดำเนินชีวิต
 สามารถเลือกแนวทางในการปรับปรุงคุณภาพชีวิตของคนให้อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ซึ่งสภาพ
 การณ์ที่กล่าวแล้วมีความสอดคล้องกับแนวคิดของนักศึกษา นักวิชาการ หลายท่าน อาทิเช่น

ชญ แสงศักดิ์ (อ้างถึงในสาโรช บัวศรี และคณะ, 2521) กล่าวว่า "คงไม่มี
 ประเทศใดสามารถให้การศึกษาระดับปริญญาแก่ประชาชนได้ทุกคนหรือแม้เพียงร้อยละ 10-15
 ยิ่งประเทศที่ยากจนด้วยแล้ว การให้การศึกษาระดับอุดมศึกษาแก่ประชาชนได้เพียงร้อยละ 1 ก็นับว่า
 ยากยิ่ง ดังนั้นจึงจำเป็นต้องให้การศึกษานันททางด้านวิชาชีพอันเป็นพื้นฐานจำเป็นสูงสุดสำหรับ
 ชีวิตและเป็นแหล่งทรัพยากรที่สำคัญยิ่งของประเทศ"

ธำรง บัวศรี (อ้างถึงในสาโรช บัวศรี และคณะ, 2521) ชี้ให้เห็นถึงผลผลิตของ
 การศึกษาในช่วงที่ผ่านมากการจัดการศึกษาทั้งในโรงเรียนประถมและมัธยม ไม่ค่อยนำพาต่อเรื่อง
 งานอาชีพของผู้เรียนผลที่ปรากฏออกมาคือ นักเรียนส่วนใหญ่ที่ออกจากโรงเรียนช่วงชั้นประถมก็
 มัธยมก็ ต่างว่างงาน สำหรับผู้ปกครองที่มีฐานะดีก็พยายามให้บุตรหลานของตนเรียนต่อสูงขึ้นเรื่อย ๆ
 เพราะถ้าให้ออกจากโรงเรียนช่วงต้น ๆ ก็ไม่ทราบว่าจะให้ไปทำมาหากินอะไร นักเรียนเองก็

ไม่มีความสามารถที่จะหาเลี้ยงชีพด้วยตนเองได้ ปัญหานี้จะเป็นปัญหาใหญ่และร้ายแรง ก็เนื่องจากระบบการศึกษาของเรามีส่วนเกื้อหนุนให้ขอบเขตของปัญหานี้ขยายตัวออกไป เห็นได้จากการที่โรงเรียนสามัญส่วนใหญ่มุ่งให้นักเรียนได้เรียนต่อสูงขึ้นเรื่อย ๆ โดยไม่คำนึงข้อเท็จจริงที่ว่าผู้ที่จบออกจากโรงเรียนไม่สามารถจะไปทำมาหาเลี้ยงชีพขณะนี้ได้ อันมีสาเหตุหลายประการ เช่น ไม่มีงานในท้องถิ่นเพียงพอสำหรับผู้ที่ต้องการทำงาน ผู้เรียนไม่มีความรู้และทักษะที่จะทำงานที่ว่างอยู่ งานที่ว่างอยู่ต้องการผู้มีความรู้และทักษะไม่ตรงกับที่เรียน เป็นต้น สาเหตุนี้เป็นปัญหาทางเศรษฐกิจซึ่งจะต้องหาแนวทางสร้างงานในท้องถิ่นให้มาก ประกอบกับวิธีการทางการศึกษาจะต้องพัฒนาปรับเปลี่ยนให้เหมาะสม ฉะนั้นเรื่องการจัดการศึกษาเพื่องานอาชีพ จึงเป็นเรื่องที่จะต้องดำเนินการโดยเร่งด่วน

วิชัย ตันศิริ (ม.ป.ป.) ได้กล่าวถึงวิธีการที่จะพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอนวิชาชีพว่าควรจะมีการสร้างความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดระหว่างโลกของการศึกษาและโลกของการทำงาน โดยใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นในชุมชนมาช่วยในการจัดการศึกษาให้มาก โดยนำทางให้ครู ผู้ปกครอง ผู้นำนาฏในท้องถิ่น ได้ให้ความร่วมมือในกระบวนการพัฒนาการเรียนการสอน

สวัสดิ์ จงกล (2528) ให้ความสำคัญของการประกอบอาชีพเป็นการช่วยตนเองไม่ให้เป็นการระแแก่ผู้อื่นและสังคม เป็นการพัฒนาตนเองและสังคม เพราะชีวิตที่มีความสุข คือชีวิตที่ทำงานและประกอบอาชีพ ถ้าทุกคนทำงานประกอบอาชีพที่ดีมีรายได้ดี มีเสถียรภาพมั่นคง ความสงบในสังคมก็จะเกิดขึ้น ซึ่งครูจะต้องพยายามปลูกฝังให้เด็กมีทัศนคติและเห็นคุณค่าของการทำงานและการประกอบอาชีพ การที่จะทำให้เด็กตระหนักถึงความสำคัญดังกล่าว จำเป็นต้องฝึกให้เด็กและเยาวชนได้ฝึกทำงานและปฏิบัติงานด้านอาชีพต่าง ๆ จากง่ายไปหายาก ซึ่งจะช่วยให้เด็กค่อย ๆ มีเจตคติที่ดีและเห็นคุณค่าของการทำงานและการประกอบอาชีพ โดยเฉพาะผู้ที่ไม่ถนัดในงานฝีมือหรืองานใช้แรงงาน หากมีแรงจูงใจหรือการเสริมแรงที่ดี ในการฝึกภาคปฏิบัติ ก็เชื่อว่าจะมีทางพัฒนาเจตคติที่ดีได้

จากแนวคิดของนักการศึกษาดังกล่าว จะพบว่าวิชาอาชีพจัดว่าเป็นวิชาที่มีความสำคัญและจำเป็นที่สุด ในการที่จะส่งผลให้การจัดการศึกษาของประเทศ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ดังนั้นในปี พ.ศ. 2530 กรมวิชาการจึงได้ดำเนินการปรับปรุงหลักสูตรทั้งระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา โดยเฉพาะปรับโครงสร้างหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย ให้มีความหลากหลายในการจัดรายวิชาให้มากขึ้น เพื่อเปิดโอกาสให้นักเรียนได้เลือกวิชาสามัญ

และวิชาอาชีพอย่างกว้างขวาง โดยลดวิชาบังคับให้น้อยลงแต่เพิ่มวิชาเลือกเสรีให้มากขึ้น มีชั่วโมงให้นักเรียนได้ทำกิจกรรมอิสระอันจะนำไปสู่การพัฒนาความสามารถ ความถนัด ความสนใจของตนเอง และบุคลิกภาพของตนเอง โดยมีวิชาบังคับและวิชาเลือกเสรี มีจุดเน้นแตกต่างกันดังนี้

- วิชาบังคับแกน เป็นวิชาที่สอดคล้องกับชีวิตและสังคม ทางกรมวิชาการ เป็นผู้รับผิดชอบ
- วิชาบังคับเลือก เป็นวิชาที่สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น ท้องถิ่น เป็นผู้จัดทำ หรือเลือกของกรมวิชาการ
- วิชาเลือกเสรี เป็นวิชาที่นักเรียนเลือกตามความสนใจ โดยเลือกวิชาของกรมวิชาการ หรือท้องถิ่นสร้างขึ้นมาเอง

(กระทรวงศึกษาธิการ กรมวิชาการ, 2532 ก)

กิจกรรมสำหรับการศึกษา เพื่องานอาชีพ

จากโครงสร้างหลักสูตรประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2533 ที่เสนอนั้นมีจุดมุ่งหมาย เพื่อเตรียมให้ผู้เรียนมีความรู้ และรู้จักที่จะเลือกงานให้ตรงกับความสามารถ ความสามารถและความสนใจของตน ทั้งสามารถใช้ความรู้นั้นให้เกิดประโยชน์ได้ตลอดชีวิต ซึ่งมิใช่เป็นการศึกษาที่กำหนดเส้นทางเดียวที่ตายตัว แต่ควรมีลักษณะเป็นการศึกษาเพื่องานอาชีพที่ผู้เรียนจะต้องสามารถปรับให้เหมาะสม เพื่อสนองความต้องการของตนได้ ดังนั้นแนวทางการศึกษาที่จะให้ความรู้เกี่ยวกับอาชีพแก่ผู้เรียน เพื่อเป็นแนวทางในการประกอบอาชีพในอนาคตนั้น ควรมีกิจกรรมต่าง ๆ อย่างหลากหลายที่จัดการเรียนการสอนสำหรับงานอาชีพโดยเฉพาะซึ่งมีนักการศึกษาหลายท่าน ได้สรุปกิจกรรมสำหรับการศึกษา เพื่องานอาชีพ ดังนี้

Michaelis (1980) กำหนดกิจกรรมสำหรับการศึกษา เพื่องานอาชีพไว้ 3 กระบวนการ

1. กิจกรรมเบื้องต้นเพื่อนำไปสู่การรู้จักอาชีพ

- 1.1 จัดรวบรวมรูปภาพ เกี่ยวกับคนงาน แล้วจัดหมวดหมู่ตามบทบาทของคนงาน

ในแต่ละอาชีพ

- 1.2 เชิญคนงานมาให้ทัศนะ เกี่ยวกับกิจกรรมสำคัญและคุณสมบัติสำหรับกลุ่มอาชีพ

- 1.3 ฉายภาพยนตร์หรือฟิล์มสตริปที่ให้ทัศนะ เกี่ยวกับหมวดอาชีพ

1.4 อ่านเนื้อ เรื่องที่พรรณนาถึงความคาดหวังที่น่าสนใจและน่าสะอิดสะอูด
เกี่ยวกับอาชีพ

1.5 อภิปรายแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับอาชีพและผู้ประกอบการต่าง ๆ โดยครู
ตั้งคำถามนำ

2. กิจกรรมขั้นพัฒนาการ ที่กำหนดไว้สำหรับการรวบรวมปริมาณข้อมูล การจัดการ
การประยุกต์ การสาธิต และการใช้ข้อมูล

2.1 เขียนและอภิปราย เกี่ยวกับงานของสมาชิกในครอบครัวของนักเรียน

2.2 บอกรายละเอียดความแตกต่างของอาชีพที่นักเรียนสนใจ เป็นพิเศษด้วย
การสืบสอบ (investigate) เกี่ยวกับลักษณะอาชีพ เช่น เป็นงานทำคนเดียวหรือทำเป็นกลุ่ม
บทบาทของงาน การจัดการ และความต้องการแรงงานในอาชีพ เหล่านั้น เป็นต้น

2.3 ดูฟิล์มสตริปเกี่ยวกับการทำงานของแต่ละคนว่ามีความแตกต่างกันอย่างไร

2.4 ดูภาพยนตร์และอ่านหรือฟัง เรื่องราว เกี่ยวกับความแตกต่างของคณงาน
ประเภทต่าง ๆ แล้วอภิปรายถึงความสำคัญของงาน ระดับการศึกษาที่จำเป็น สิ่งที่น่าสนใจ
เกี่ยวกับงานนั้น ๆ

2.5 ทดลองใช้ เครื่องมือ อุปกรณ์และวัสดุที่คณงาน ในอาชีพนั้น ใช้กัน

2.6 รวบรวมข่าวและอ่านบทความ เพื่อที่จะหาบทบาทใหม่ของคณงานชายและ
หญิง เช่น นุรุษพยาบาล เลขานุการ ครูอนุบาล คนขับรถบรรทุกหญิง ช่างต่อประปา เป็นต้น

2.7 ทศศึกษา เพื่อสังเกตการทำงานของคณงานและเพื่อสัมภาษณ์ เกี่ยวกับ
บทบาทของ คณงาน เงื่อนไขการทำงาน ความชอบและไม่ชอบ และความคาดหวังในอาชีพ

2.8 หาตัวอย่างในเหตุการณ์ปัจจุบันหรือข้อ เขียนในท้อง เรียน เกี่ยวกับ เพศ
อายุ เชื้อชาติ และระดับการศึกษาที่จะช่วยให้มีโอกาศในการทำงาน

2.9 แยกแยะงานต่าง ๆ เป็นกลุ่มอาชีพ เช่น กลุ่มอาชีพการสื่อสาร
การคมนาคม ธุรกิจ การก่อสร้าง การบันเทิง อุตสาหกรรม การบริการสุขภาพ
บริการสาธารณะ บริการบุคคลและสิ่งแวดล้อม

2.10 อภิปราย เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงในฤดูกาลมีผลอย่างไรต่องานต่าง ๆ

2.11 เล่นบทบาทสมมติเกี่ยวกับการทำงานของสมาชิกในครอบครัวคนงานในชุมชน และงานที่เรียนในบทเรียน เช่น งานการขนส่ง การสื่อสารและอื่น ๆ

2.12 สาธิตบทบาทสำคัญในกิจกรรมของคนงานโดยการอธิบายถึงว่าจะอะไรจะเกิดขึ้นถ้าคนงานละเลยหน้าที่ของตน

2.13 รวบรวมรูปภาพ หนังสือ และจิตรกรรม เกี่ยวกับความแตกต่างของงานของสมาชิกในครอบครัว คนงานในชุมชนหรือคนงานอื่น ๆ

3. กิจกรรมสรุปความ เพื่อรวบรวมรายละเอียดเกี่ยวกับบทเรียน และการประเมินผล

3.1 เข้าร่วมในกิจกรรมโครงการส่วนตัวหรือของกลุ่ม เพื่อเน้นถึงบทบาทและการจัดการของคนงาน

3.2 ให้นักเรียนบอกใจความสำคัญ เป็นคำพูดของตนเอง โดยให้เขียนเป็นตารางหรือเขียนรายงาน หรือแบบอื่น ๆ ที่สามารถบอกใจความสำคัญ เช่น

การทำงานของคนมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของเขา

คนงานด้านบริการจะเป็นที่ต้องการเพิ่มมากขึ้นในปีหน้า

การเตรียมตัวทางการศึกษาแตกต่างกันไปในแต่ละประเภทของงาน

3.3 ประเมินความเข้าใจของนักเรียนจากการอภิปราย ทดสอบ และการตรวจให้คะแนน

Evans, Hoyt and Mangum (1973) ได้รวบรวมกิจกรรมเพื่อสำรวจอาชีพ ดังนี้

1. ในการเรียนการสอนตามปกติ ให้นักเรียนค้นคว้าลักษณะกลุ่มอาชีพต่าง ๆ

2. ทักษะศึกษาทั้งโดยส่วนตัว และเป็นกลุ่ม

3. เชิญบุคคลที่เป็นตัวแทนจากวงการธุรกิจ อุตสาหกรรม องค์การกรมกรมาเป็นวิทยากรบรรยาย

4. ใช้ศูนย์ข้อมูลทางอาชีพในท้องถิ่น โดยเฉพาะสิ่งประดิษฐ์ที่เกี่ยวข้องกับอาชีพในท้องถิ่น รวมทั้งใช้สื่อมวลชนและโสตทัศนศึกษาช่วยในการสำรวจอาชีพ

5. ให้นักเรียนหาประสบการณ์จากการทำงานในท้องถิ่น

6. ให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ในโรงเรียน เพื่อเพิ่มพูนประสบการณ์ ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคมวิทยาและจิตวิทยา ที่มีความจำเป็นในการทำงาน
7. จัดบทเรียนย่อย เกี่ยวกับอาชีพต่าง ๆ ไว้ให้นักเรียนได้ทดสอบ เกี่ยวกับทักษะ พื้นฐานทางอาชีพ
8. เข้าร่วมโครงการพัฒนาต่าง ๆ ในชุมชน
9. จัดโครงการ หรือเกมเกี่ยวกับอาชีพ หรือปริศนาไขว้คำ
10. ยกตัวอย่างนักเรียนรุ่นพี่ในด้านการประกอบอาชีพ และวิถีชีวิตของแต่ละคน
11. ส่งเสริมให้นักเรียนได้ประเมินค่านิยมทางอาชีพของตนเอง โดยการให้นักถึง สภาพของชีวิตตามรูปแบบอาชีพที่ตนจะเลือก
12. ส่งเสริมให้นักเรียนทำงานในเวลาว่าง หรือ ในระหว่างปิดภาคเรียนฤดูร้อน เพื่อพัฒนาทักษะทางอาชีพของตนเอง
13. จัดการประเมินความสามารถสำหรับนักเรียน โดยการให้บอกเล่า เกี่ยวกับความสำเร็จที่ผ่านมา ซึ่งจะเป็นตัวบ่งชี้ถึงความสำเร็จ เกี่ยวกับอาชีพที่ตนเลือกในอนาคต
14. ให้นักเรียนระบุลักษณะนิสัยที่ดีในการทำงาน
15. สนับสนุนให้นักเรียนคิดหาแนวทางหลาย ๆ แนว ในการศึกษาต่อหลังจากจบระดับมัธยมศึกษา ที่จะเอื้ออำนวยต่อการประกอบอาชีพ

จากกิจกรรมการศึกษาเพื่องานอาชีพที่กล่าวมา จะเป็นการใช้ทรัพยากรในโรงเรียน สถานประกอบการและชุมชน มาดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ตามความเหมาะสม โดยครูสามารถจัดกิจกรรมสำหรับการศึกษาเป็น 3 กระบวนการ เริ่มตั้งแต่ให้ผู้เรียนสำรวจข้อมูลพื้นฐานการรู้จัก อาชีพเบื้องต้น อาจเป็นการรวบรวมเชิญวิทยากรในท้องถิ่น ดูภาพยนตร์ फिल्मสตริปที่เกี่ยวข้อง หมวดอาชีพ เป็นต้น จากนั้นเป็นกระบวนการพัฒนาการจากการนำข้อมูลเบื้องต้นมาจัดการ ประยุกต์ สาธิต และวิธีการใช้แหล่งข้อมูลอย่างถูกต้องและสิ้นสุดด้วยกระบวนการสรุปความ โดยการปฏิบัติจริงร่วมโครงการหนึ่ง ซึ่งนักเรียนอาจทำคนเดียว หรือทำเป็นกลุ่มก็ได้ เน้นบทบาท การจัดการ

การทำงานของผู้ร่วมงาน ภายหลังจากที่ได้มีการทัศนศึกษา ทาประสบการณ์การทำงานในท้องถิ่น และศูนย์ข้อมูลทางอาชีพของท้องถิ่น ผู้เรียนก็จะต้องประเมินความสามารถของตนเอง ด้วยการบอกเล่า ความสำเร็จที่ผ่านมา ตัวบ่งชี้ถึงความสำเร็จ เกี่ยวกับอาชีพที่ตนเลือกในอนาคต ฉะนั้น การจะสนับสนุนส่งเสริมให้นักเรียนคิดหาแนวทางหลายทิศทาง จักต้องมีเครื่องมือในการสร้าง และพัฒนาความคิดรวบยอดของการศึกษา เพื่องานอาชีพ ในระดับมัธยมศึกษาให้ชัดเจน ดังที่จะกล่าวต่อไป

การศึกษาเพื่องานอาชีพ ในระดับมัธยมศึกษา

การศึกษาในระดับมัธยมศึกษา เป็นปีแห่งความยุ่งยากใจของนักเรียน ซึ่งจะเผชิญกับความขัดแย้งทั้งภายในและภายนอก เกี่ยวกับพัฒนาการทางด้านอารมณ์ ร่างกาย สังคมและจิตใจ นักเรียนจะเผชิญหน้ากับความยุ่งยากในทางเลือกที่เขาจะอยู่ในสังคม นักเรียนระดับนี้จึงเริ่มพิจารณาเลือกอาชีพที่สำคัญแก่ชีวิตของเขา โรงเรียนจึงต้องรับผิดชอบและพัฒนาการศึกษา เพื่องานอาชีพ ให้นักเรียนได้สามารถตัดสินใจเกี่ยวกับตนเองและอาชีพได้ดียิ่งขึ้น ดังนี้

1. เป้าหมายของการศึกษา เพื่องานอาชีพในระดับมัธยมศึกษา คือการสำรวจอาชีพ โดยพยายามศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับอาชีพอย่างกว้าง ๆ ในระยะต้น แล้วค่อย ๆ ศึกษาเฉพาะกลุ่มอาชีพใดอาชีพหนึ่ง หรืออาชีพเดียว ในกลุ่มอาชีพที่ตนเลือกตอนสุดท้าย เพื่อเตรียมตัวสำหรับประกอบอาชีพหรือศึกษาในชั้นสูงขึ้นไปที่เหมาะสมสอดคล้องกับอาชีพที่เลือก เพื่อฝึกทักษะที่จำเป็น ควรให้นักเรียนได้ลองเรียนและฝึกทักษะไปในตัวด้วย (สาโรช บัวศรี และคณะ, 2521) ดังนั้น การสำรวจอาชีพมีเป้าหมาย

1.1 เพื่อให้มีความรู้ในลักษณะและสิ่งจำเป็นสำหรับอาชีพและวิชาต่าง ๆ เช่น นักเรียนเข้าใจถึงความสัมพันธ์ระหว่างหลักสูตรของโรงเรียนกับหมวดอาชีพ และสามารถระบุได้ว่าอาชีพใดที่จะล้ำสมัยพร้อมทั้งให้เหตุผลประกอบด้วยว่า เพราะเหตุใด

1.2 มีความรู้ถึงความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะบุคคลกับคุณสมบัติที่ต้องการของอาชีพ

1.3 เพื่อให้มีความสามารถในการสื่อสารใช้ตัวเลขติดต่อกับผู้อื่นได้ และสามารถใช้ทักษะอื่น ๆ ที่สัมพันธ์กับอาชีพที่ตนสนใจด้วย

1.4 มีทัศนคติที่ดีต่อการทำงาน

2. กิจกรรมการสำรวจอาชีพ มีองค์ประกอบ

2.1 การสำรวจอาชีพภายในบ้าน ครอบครัวมีอิทธิพลต่อการพัฒนาอาชีพของนักเรียนเป็นอย่างมาก ทั้งนี้เพราะว่าบุคคลแต่ละครอบครัวจะมีอาชีพของตนเอง ซึ่งนักเรียนอาจจะเห็นหรือได้ประสบการณ์จากบุคคลภายในบ้าน ดังนั้นการมอบหมายให้นักเรียนได้สำรวจอาชีพภายในครอบครัวของตนเพื่อนำรายละเอียดมาเสนอในชั้นเรียนหรือในการสนทนาเรื่องอาชีพ ก็จะเป็นการขยายแนวคิดที่กว้างออกไป

2.2 การสำรวจอาชีพในโรงเรียน การให้นักเรียนมีโอกาสได้เลือกเรียนรายวิชาและหลักสูตรตามความเหมาะสม ซึ่งจะเปิดโอกาสให้นักเรียนได้สำรวจตนเอง สำรวจวิชาการอันเป็นพื้นฐานที่สำคัญต่อการประกอบอาชีพของบุคคล การเลือกแผนการเรียนจะช่วยให้นักเรียนแต่ละคนมีโอกาสรับรู้ว่าคุณมีความสามารถในวิชาใด แต่ละวิชานั้นมีความง่ายเพียงใด และสิ่งสำคัญประการหนึ่ง คือ เมื่อเลือกเรียนวิชาเหล่านั้นแล้ว จะมีความสัมพันธ์กับการเลือกอาชีพในโอกาสต่อไปอย่างไร นอกจากนี้แล้วในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในโรงเรียน ก็สามารถสอดแทรกอาชีพที่มีความสัมพันธ์กับกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้นักเรียนได้มองเห็นแนวทางและข้อมูลด้านอาชีพที่กว้างขึ้น

2.3 การจัดสอนอาชีพ โรงเรียนสามารถจัดสอนเรื่องอาชีพโดยตรงให้กับนักเรียนได้ขอบข่ายของเนื้อหาวิชาที่สอนเกี่ยวกับอาชีพควรประกอบด้วย โลกของงาน อาชีพต่าง ๆ ในชุมชน ลักษณะอาชีพ แหล่งอาชีพ วิธีการตัดสินใจเลือกอาชีพ ความต้องการของตลาดแรงงานในปัจจุบันและอนาคต วิธีการสมัครงาน ข้อเสนอแนะในการประกอบอาชีพ เป็นต้น (จำเนียร ช่วงโชติ, 2521)

2.4 การติดตามผลศิษย์เก่า ซึ่งจะช่วยให้นักเรียนสามารถมองเห็นสภาพของตลาดแรงงานและประเภทของอาชีพในสังคมที่ศิษย์เก่ามีโอกาสเข้าไปทำงาน

2.5 การสำรวจอาชีพในชุมชน จะช่วยให้นักเรียนมองเห็นโครงสร้างของอาชีพในชุมชนได้ชัดเจนขึ้น ด้วยการให้นักเรียนหัดใช้ข้อมูลจากหน่วยงานในสังคมที่มีความรับผิดชอบเกี่ยวกับการจัดหางาน ฝึกงานอาชีพ เช่น กรมแรงงาน กรมประชาสัมพันธ์ ข้อมูลจะแสดงให้เห็นสถานะของตลาดแรงงาน แนวโน้มของอาชีพ ความเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจอันมีผลต่อการประกอบอาชีพ ทั้งนี้ครูจะต้องรับผิดชอบต่อการนำข้อมูลมาใช้ให้เกิดประโยชน์กับนักเรียน

ส่งเสริมการทำงานในภาคฤดูร้อน เพื่อให้นักเรียนรู้จักการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ รู้จักช่วยเหลือตนเองและเป็นการสำรวจอาชีพไปในตัวด้วย จัดทัศนศึกษานอกสถานที่ โดยพานักเรียนไปชมโรงงานอุตสาหกรรม วงการธุรกิจในชุมชนที่อยู่รอบ ๆ โรงเรียน การไปเยี่ยมชม จะช่วยให้นักเรียนได้รับประสบการณ์ที่แท้จริงได้มองเห็นสภาพของชีวิตการทำงาน กระบวนการ การใช้วัสดุ และทักษะในการทำงาน นอกจากนี้ครูอาจจะมอบหมายให้นักเรียนไปศึกษาอาชีพ ทำให้รายบุคคลหรือรายกลุ่มก็ได้ ตามความเหมาะสม หรือ เปิดโอกาสให้นักเรียนมีอิสระในการเลือกศึกษาอาชีพที่ตนสนใจ เพื่อไปหาข้อมูลรายละเอียดด้วยตนเอง เช่น ไปสัมภาษณ์ผู้ประกอบการอาชีพ ไปสังเกตการประกอบอาชีพ เป็นต้น

3. การสำรวจอาชีพ เป็นกลุ่มอาชีพ โรงเรียนสามารถจัดกลุ่มอาชีพได้ในหลายลักษณะตามความเหมาะสมกับท้องถิ่น เพื่อให้นักเรียนได้วิเคราะห์โลกการทำงานในกลุ่มอาชีพ จุดสำคัญในการวิเคราะห์ คือ ชี้นักเรียนเห็นถึงความต้องการ การเปลี่ยนแปลงของอาชีพและโอกาสในการเข้าสู่งานนั้น ๆ กิจกรรมในการศึกษากลุ่มอาชีพจะประกอบด้วย การสังเกต การหาประสบการณ์จริง บทบาทสมมติ การเข้าชมโรงงาน การเขียนบทความในหนังสือของโรงเรียน เป็นต้น

4. การสอดแทรกการสำรวจอาชีพกับวิชาสามัญที่จัดสอนในระดับมัธยมศึกษา เพื่อให้ นักเรียนมองเห็นความเกี่ยวพันระหว่างวิชาสามัญกับวิชาอาชีพมากขึ้น นักเรียนมักจะชอบวิชาใดวิชาหนึ่งและจะสนใจในอาชีพที่เกี่ยวข้องกับวิชานั้น ครูก็สามารถโยงถึงงานต่าง ๆ โดยศึกษาเปรียบเทียบและบันทึกถึงลักษณะการเปลี่ยนแปลงทางอาชีพตามกาลเวลาในช่วงต่าง ๆ กัน หรือในสังคมที่มีวัฒนธรรมแตกต่างกันทำไมจึงมีลักษณะคนงานที่แตกต่างกันด้วย ส่วนการศึกษาเหตุการณ์ปัจจุบัน นักเรียนสามารถรวบรวมรูปภาพจากนิตยสารต่าง ๆ แล้วจัดแยกแยะให้เข้าอยู่ในกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ก็ได้ (Gross, 1978)

จะสังเกตได้ว่าการศึกษาเพื่องานอาชีพในระดับมัธยมศึกษา จะสัมพันธ์ผลบรรลุตามจุดมุ่งหมายเป้าหมายของการศึกษา จำเป็นต้องมีหลักสูตรแม่บทอันประกอบด้วย หลักการ จุดหมาย โครงสร้างและเกณฑ์การใช้หลักสูตร ซึ่งผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับทุกคนภายในโรงเรียนต้องทำความเข้าใจยึดถือ เป็นแนวทางดำเนินงานไปในแนวเดียวกัน หรือ กลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตรร่วมมือกันปฏิบัติงานกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ นั่นก็คือ การบริหารหลักสูตร

ตอนที่ 2 การบริหารหลักสูตร ประกอบด้วย

การบริหารหลักสูตร และความหมาย

การจัดการศึกษาจะไม่สำเร็จลุล่วงตามกำหนด ถ้าไม่มีหลักสูตรเป็นโครงการและเป็นแนวทางในการให้การศึกษาอันหมายถึงการให้วิชาความรู้ การถ่ายทอดวัฒนธรรม การปลูกฝังเจตคติและค่านิยมการเสริมสร้างความเจริญเติบโตและความสมบูรณ์ทางกาย หรือการพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ความสามารถและคุณลักษณะสอดคล้องกับความมุ่งหมายทางการศึกษาที่กำหนด (สุมิตร คุณานุภกร, 2523) ดังที่ บุญมี เฌรยอด (2531) กล่าวว่า "หลักสูตร เป็นหัวใจสำคัญของการศึกษาทั้งเป้าหมายและแนวทางการจัดหลักสูตรมีหลายประเภท แตกต่างกันไปตามความมุ่งหมายของการจัดการศึกษาของแต่ละยุคแต่ละสมัย" แต่องค์ประกอบหนึ่งที่สำคัญในการจัดการศึกษา คือ โรงเรียน โรงเรียนจึงเป็นหน่วยปฏิบัติงานด้านหลักสูตรที่เป็นความคาดหวังของทุกฝ่ายในการพัฒนานักเรียน ให้มีคุณสมบัติตามที่ระบุในหลักสูตร ซึ่งหลักสูตรได้รับการพัฒนาอย่างมีระบบ ขึ้นตอนตามแผนที่กำหนด เป็นเครื่องมือในการบริหารการศึกษา ซึ่งผู้บริหารทุกระดับ ตลอดจนครูผู้สอนจะต้องรู้เป้าหมาย จุดหมายของหลักสูตรอย่างถ่องแท้ให้ถึงแก่นของหลักสูตร แล้วจัดบริหารโดยยึดจุดหมายหรือวัตถุประสงค์ของหลักสูตรเป็นหลัก (อ้อม ประนอม, 2527)

การบริหารหลักสูตร เป็นกระบวนการเฉพาะกิจ เพื่อให้ทรัพยากรการบริหารอย่างเดียวกับทรัพยากรการบริหารธุรกิจ คือ คน เงิน วัสดุ การจัดการ เครื่องกล ตลาด ปัจจุบันที่ใช้อยู่ทั้งหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น 2521 และหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย 2524 เป็นหลักสูตรกว้าง มีวิชาพื้นฐานวิชาอาชีพ และวิชาอาชีพอยู่ด้วย (กระทรวงศึกษาธิการ กรมวิชาการ, 2526) ซึ่งลักษณะหลักสูตรจะเป็นหลักสูตรกลางที่ใช้ทั่วประเทศ เนื้อหาบางส่วนที่มิใช่เรื่องในด้านเทคนิควิชาการโดยเฉพาะ จำเป็นต้องได้รับการปรับปรุงเพื่อพัฒนาให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของแต่ละท้องถิ่นในภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศ ความต้องการในการพัฒนาหลักสูตร เพื่อให้มีเนื้อหาสาระ และเนื้อหาอันก่อให้เกิดผลการเรียนที่ตรงกับสภาพความต้องการของท้องถิ่น โดยเฉพาะเรื่องที่เน้นการศึกษาเพื่อการมีงานทำ หวังให้การศึกษามีส่วนช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิต เศรษฐกิจ สังคม ของเยาวชน ประชาชน สามารถประกอบสัมมาชีพในท้องถิ่นของตนเองอย่างมีประสิทธิภาพสูง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2530) เพื่อให้การดำเนินงานการบริหารหลักสูตรสำหรับการใช้หลักสูตร เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพบรรลุตามจุดหมายของหลักสูตร โดยการใช้ทรัพยากร คน เงิน วัสดุอุปกรณ์ และวิธีการที่เหมาะสมควรประสาน

สัมพันธ์กับการบริหารหลักสูตร 3 ระดับ คือ ระดับ กระทรวง ระดับกลุ่มโรงเรียน และระดับโรงเรียนควรได้รับความร่วมมือจากบุคลากรโรงเรียนในการนำหลักสูตรไปใช้อย่างสำคัญยิ่ง ดังนั้นเพื่อให้เกิดความเข้าใจยิ่งขึ้นเกี่ยวกับการบริหารหลักสูตร ผู้วิจัยจึงขอเสนอความหมายของการบริหารหลักสูตร ซึ่งมีนักการศึกษาให้ทัศนะแนวคิดไว้หลายท่าน

นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์ (2525) การบริหารหลักสูตร หมายถึง กระบวนการหรือกิจกรรมที่บุคคลร่วมมือกัน โดยมีเครื่องมือ คือ หลักสูตร ซึ่งเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งของโรงเรียน ในอันที่จะเตรียม เด็กหรือ เยาวชนให้เกิดความรู้ ทักษะ ทัศนคติ และประสบการณ์ที่ดีในการที่จะดำเนินและดำรงชีวิตในสังคมของคนได้อย่างถูกต้อง และเป็นสมาชิกที่มีประสิทธิภาพของสังคม

สงบบ ลักษณะ (2524) การบริหารหลักสูตร หมายถึง การวางแผนและการจัดการในการใช้ทรัพยากรทุกด้านที่มีอยู่อย่างชาญฉลาด ทั้งในด้านบุคคล งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ และเทคนิควิธีต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุเกิดความสะดวกในการปฏิบัติตามหลักสูตรให้บรรลุเป้าหมายตามวัตถุประสงค์ครบถ้วน

สันต์ ธรรมบำรุง (2527) การบริหารหลักสูตร คือ การบริหารงานด้านวิชาการหรือการนำหลักสูตรไปใช้ ซึ่งเปรียบเทียบกับเสมือนการบริหารกิจกรรมทุกชนิดในโรงเรียน เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนให้ได้ผลดี และมีประสิทธิภาพที่สุด

Vandyhe (1964) กล่าวว่า การบริหารหลักสูตรคือ การดำเนินงานด้านกิจกรรมการเรียนการสอนให้บรรลุจุดประสงค์ที่วางไว้ ซึ่งนโยบายและวิธีการดำเนินงานจะต้องประกอบด้วยเป้าหมายที่สำคัญมีการวางแผนการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ

อ้อม ประนอม (2527) การบริหารหลักสูตร หมายถึง การวางแผนและจัดการในการใช้ปัจจัยการบริหารอย่างฉลาดรอบคอบ และมีเหตุผล เพื่อก่อให้เกิดความสะดวกในการปฏิบัติงานตามหลักสูตรให้บรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์อย่างครบถ้วน

จากความหมายการบริหารหลักสูตร จะเห็นว่านักการศึกษาต่างก็ให้ความสำคัญของการบริหารหลักสูตรว่า คือ การดำเนินงาน การจัดกิจกรรม สภาพแวดล้อมต่าง ๆ ภายในโรงเรียน เพื่อให้การใช้หลักสูตรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ บรรลุตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร โดยการใช้ทรัพยากร คน เงิน วัสดุอุปกรณ์ และวิธีการที่เหมาะสม ปัจจัยที่สำคัญเหล่านี้จะ

ผู้อำนวยให้การบริหารหลักสูตรบรรลุตามเป้าหมายจกต้องอาศัยกลไกกระบวนการบริหารและบทบาทหน้าที่ของบุคลากรในโรงเรียน

บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการบริหารหลักสูตรภายในโรงเรียน

การบริหารหลักสูตร เป็นกระบวนการบริหารเฉพาะกิจ เพื่อใช้ทรัพยากรการบริหาร คน เงิน วัสดุ การจัดการ เครื่องกลและตลาด เพื่อมุ่งให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ บรรลุจุดหมาย หลักการ โครงสร้าง จุดประสงค์รายวิชา และจุดประสงค์การเรียนรู้ของหลักสูตร การดำเนิน กิจกรรมต่าง ๆ ของบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตรในโรงเรียน ได้แก่ผู้บริหารโรงเรียน ผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียนฝ่ายวิชาการ หัวหน้าหมวดวิชา ครูผู้สอน และเจ้าหน้าที่ต่าง ๆ ของโรงเรียน เพื่อให้การใช้หลักสูตรบรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตรได้นั้นทุกฝ่ายต้องร่วมมือกันทำงาน อย่างมีประสิทธิภาพและที่สำคัญต้องเข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนเอง ให้ละเอียดลึกซึ้งสำหรับยึดเป็น แนวทางการปฏิบัติภารกิจ จึงจะกล่าวหน้าที่ความรับผิดชอบของบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการใช้ หลักสูตรในสถานศึกษา ดังนี้

1. ผู้บริหาร ได้แก่ ผู้อำนวยการ อาจารย์ใหญ่ ครูใหญ่ มีหน้าที่ควบคุมการ ปฏิบัติงาน ดังที่ บุญมี เฌรยอด (2529) กล่าวว่า บทบาทของผู้บริหารโรงเรียน ควรมีหน้าที่

1.1 ในด้านการบริหารและดำเนินงาน การนำหลักสูตรไปใช้ระดับโรงเรียน ได้แก่ เป็นผู้วางแผนตัดสินใจ มีส่วนร่วมในการทำงานทุก ๆ ด้าน จัดการเพื่อให้โรงเรียนได้ทำ หน้าที่อย่างสมบูรณ์ในการบริหารทางการศึกษา เพื่อบรรลุเป้าหมายในการนำหลักสูตรไปใช้ ผู้บริหารจึงเป็นองค์สำคัญของการบริหารโรงเรียน

1.2 การจัดโครงการดำเนินงานของโรงเรียน การจัดโครงการสอนให้ เป็นไปตามหลักสูตรและปรับปรุงให้ใช้ได้เหมาะสมอยู่เสมอ จัดให้มีการอบรมครูซึ่งเป็นการ เตรียมครู ในโรงเรียนเพื่อให้สามารถนำหลักสูตรเข้าสู่ห้องเรียนอย่างได้ผลดีที่สุด แนะนำควบคุมดูแล การสอนของครูให้ดำเนินไปตามโครงการสอน

1.3 จัดให้มีการประชุมครูในโรงเรียน เพื่อพิจารณาปัญหาต่าง ๆ

1.4 ควรศึกษาหลักสูตรอย่างละเอียดเป็นรายวิชา เพื่อการนิเทศการใช้ หลักสูตรแก่ครู และควบคุมการ เรียนการสอนให้ เป็นไปตามหลักสูตร

1.5 วิเคราะห์หลักสูตร และเสนอแนะให้ความคิดเห็นต่อผู้บริหารชั้นสูงในการปรับปรุงหลักสูตรและการประเมินผลการใช้หลักสูตร

1.6 คำนึงถึงสภาพอื่น ๆ ที่เป็นปัจจัยในการนำหลักสูตรไปใช้ เช่น ห้องสมุด สภาพของห้องเรียน และโรงเรียน กิจกรรมการเรียนการสอน การชักชวนให้ผู้ปกครองเข้าร่วมในการพัฒนาหลักสูตร

2. ผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการ จะทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาของผู้บริหารโรงเรียน เกี่ยวกับงานวิชาการตามปกติแล้ว จะต้องปฏิบัติหน้าที่อื่นด้วย ดังที่กระทรวงศึกษาธิการ กรมวิชาการ (2527) กล่าวว่าควรมีบทบาท ดังนี้

2.1 การจัดแผนการเรียน และการแบ่งกลุ่มนักเรียน เข้าเรียนวิชา เลือกพิจารณาจัดสรรงบประมาณงานวิชาการ วางแผนการประเมินผลประจำภาคเรียนและการสัมมนาปฏิบัติการทางวิชาการภายในโรงเรียน

2.2 การจัดตารางสอน การจัดและดำเนินการสอนประจำภาค บริการสื่อการเรียนการสอนสำหรับครู บริการห้องสมุดและวัสดุทัศนอุปกรณ์ การจัดกิจกรรมและสอนซ่อม เสริม ควบคุมการประเมินผลการเรียนของสายวิชาต่าง ๆ ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และหลักวิชา ดูแลช่วยเหลือให้การใช้สถานฝึกอาชีพ เป็นไปตามระเบียบและหลักเกณฑ์ เป็นต้น

2.3 งานส่งเสริมและประสานงาน เช่น ส่งเสริมในสายวิชา ทำแผนการสอน และโครงการเรียนประสานโครงการเรียนระหว่างวิชาต่าง ๆ ในหมวดวิชาศิลปปฏิบัติ ให้เสริมงานกันเป็นโครงการใหญ่และเกิดผลงาน ประสานโครงการฝ่ายวิชาสามัญและกิจกรรมนักเรียนให้สอดคล้องรับกัน ส่งเสริมช่วยเหลือให้หมวดวิชาสร้างวัตถุประสงค์การสอนและเครื่องมือวัดผลขึ้นใช้เอง ส่งเสริมให้หมวดวิชาต่าง ๆ สร้างคู่มือประกอบการเรียนการสอน เหล่านี้จะเกิดขึ้นเมื่อผู้ช่วยฝ่ายวิชาการประชุมชี้แจงทำความเข้าใจความตกลงร่วมกับหัวหน้าหมวดวิชา และประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2.4 ต้องเตรียมข้อมูลต่าง ๆ ที่รับผิดชอบให้พร้อมที่จะรับการตรวจสอบหรือพร้อมที่จะชี้แจงให้ข้อเสนอแนะเมื่อมีโอกาสเหมาะสม จุดบอดจุดหนึ่งของงานวิชาการในโรงเรียนอยู่ที่ผู้บริหารไม่ตรวจสอบหรือไม่ติดตามผลการปฏิบัติงาน

3. ครูผู้สอน ซึ่ง สจัด อุทรานันท์ (2528) สรุปว่า ครูผู้สอนในฐานะเป็นผู้ใช้หลักสูตรโดยตรงย่อมมีส่วนที่จะสนับสนุนให้การใช้หลักสูตรภายในโรงเรียนมีประสิทธิภาพได้ ดังนี้

3.1 ทำความเข้าใจศึกษาหลักสูตร เพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรที่ตนเองใช้อย่างชัดเจน

3.2 ทำการปรับปรุงหลักสูตรที่ใช้อยู่ให้มีความเหมาะสมกับสภาพความต้องการของท้องถิ่น

3.3 ทำการสอนให้ถูกต้องกับเจตนารมณ์ของหลักสูตรที่ใช้อยู่

3.4 พยายามคิดค้นหาวิธีการที่เหมาะสมหรือวิธีการที่มีประสิทธิภาพสำหรับการใช้หลักสูตรที่ตนเองเป็นผู้ใช้

Moson, Haines and Furtado (1981) ได้กล่าวว่า ครูวิชาอาชีพที่ทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงานควรมีสมรรถภาพต่าง ๆ 3 ด้านคือ

1. ด้านความรู้เกี่ยวกับโลกของงาน (Knowledge about the World of Work)
2. ด้านประสบการณ์ตรงในอาชีพ (Directed Occupational Experience)
3. ด้านการสอนและการควบคุมชั้นเรียน (Proven Classroom Teachers and Learning Managers)

โดยกล่าวถึงรายละเอียดด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. ด้านความรู้เกี่ยวกับโลกของงาน

ครูวิชาอาชีพที่ทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงานนั้นจะต้องมีความรับผิดชอบมากกว่าครูโดยทั่วไปเพราะนอกจากจะปฏิบัติหน้าที่สอนในชั้นเรียนแล้ว ยังต้องประสานงานกับบุคลากรต่าง ๆ ที่มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาวิชาอาชีพ ไม่ว่าจะเป็นผู้บริหารโรงเรียน ผู้จัดการหรือผู้นำสมาคมอุตสาหกรรม และเจ้าของสถานประกอบการ เป็นต้น ดังนั้นจึงจำเป็นที่จะต้องมีความรู้เกี่ยวกับโลกของงานอาชีพ เพราะในการเรียนการสอนนั้นครูจะต้องทำหน้าที่แนะนำนักเรียนเกี่ยวกับการฝึกงานอาชีพ และพยายามส่งเสริมให้นักเรียนผลิตชิ้นงานหรือมีความสามารถด้านอาชีพอยู่ในระดับมาตรฐาน ตลอดจนกระตุ้นให้นักเรียนได้แสดงออกถึงความสามารถด้านวิชาชีพของตนอย่างเต็มที่

ครูที่มีความรู้เกี่ยวกับโลกของงานอาชีพ ในชั้น เรียนตามประสบการณ์ของคนนั้นจะทำให้การเรียนการสอนมีความหมายยิ่งขึ้น

2. ด้านประสบการณ์ตรงในอาชีพ

ประสบการณ์ตรงในอาชีพเกิดขึ้นได้ 2 วิธีคือ การลงมือปฏิบัติจริงและการอบรมหรือการสัมมนาที่จัดขึ้น เพื่อเพิ่มประสบการณ์ ประสบการณ์ที่ได้มาทั้ง 2 วิธีนี้จะทำให้ครูสามารถพัฒนาและสร้างเสริมสมรรถภาพด้านอาชีพของตนให้เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น นอกจากนั้นยังทำให้ครูรู้จักผสมผสานทฤษฎีและการปฏิบัติให้สอดคล้องกัน ซึ่งจะทำให้ครูมีพฤติกรรมและเจตคติที่ดีต่อการทำงานและการศึกษายิ่งขึ้น

สมรรถภาพด้านประสบการณ์ตรงในอาชีพนี้แบ่ง เป็นหมวดต่าง ๆ ได้ 9 หมวด ซึ่งแต่ละหมวดยังแบ่งเป็นสมรรถภาพย่อย ๆ ได้ดังนี้

1. ด้านการวางแผนโครงการ (Program Planning)

1.1 วิเคราะห์เหตุการณ์หรือสภาพต่าง ๆ ด้านอาชีพ

1.2 พัฒนาเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของโครงการการศึกษาวิชาอาชีพ

2. ด้านการสอน (Instruction)

2.1 กำหนดวัตถุประสงค์ภาคปฏิบัติของนักเรียน

2.2 จัดให้มีการศึกษานอกสถานที่

3. ด้านการจัดการศึกษาร่วมกัน (Cooperative Education)

3.1 กำหนด เกณฑ์และแนวทางสำหรับการริเริ่มโครงการการจัดการศึกษาวิชาอาชีพร่วมกัน

3.2 จัดหาและดำเนินการให้มีสถานที่ฝึกงานอาชีพ

3.3 พัฒนาความสามารถด้านวิชาอาชีพของตนโดยการ เข้าอบรม หรือฝึกงานอาชีพในระหว่างที่เป็นครู

3.4 พัฒนาข้อตกลงและการวางแผนด้านการฝึกงานอาชีพ เพื่อที่จะช่วยให้นักเรียนที่จบการศึกษาที่มีงานทำมากขึ้น

- 3.5 ประสานงานและนิเทศการฝึกงานอาชีพ
- 3.6 ประเมินผลการปฏิบัติงานของนักเรียน
- 4. ด้านความสัมพันธ์กับชุมชน (Community Relationships)
 - 4.1 ให้บริการและประสานสัมพันธ์กับคนในชุมชน
 - 4.2 พัฒนาโครงการด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน
- 5. ด้านการพัฒนาวิธีการต่าง ๆ (Technical Development)
 - 5.1 เป็นผู้ที่ทันสมัยในวิชาชีพของตนอยู่เสมอ
- 6. ด้านการวางแผนเกี่ยวกับห้องปฏิบัติงาน (Laboratory Plan)
 - 6.1 จัดดำเนินการห้องปฏิบัติงานอาชีพ
 - 6.2 ควบคุมการปฏิบัติงานอาชีพของนักเรียนให้ห้องปฏิบัติงาน
- 7. ด้านการแนะแนว (Guidance)
 - 7.1 ช่วยเหลือนักเรียนในด้านการสมัครงานหรือการศึกษาต่อ
- 8. ด้านคณะกรรมการที่ปรึกษา (Advisory Committee)
 - 8.1 จัดให้มีคณะกรรมการปรึกษาด้านอาชีพ
 - 8.2 ดำรงคณะกรรมการปรึกษาด้านอาชีพไว้
- 9. ด้านการประเมินผลโครงการ (Program Evaluation)
 - 9.1 กำหนดเกณฑ์สำหรับการประเมินผลด้านการปฏิบัติงานของนักเรียน
 - 9.2 ประเมินผลโครงการการศึกษาวิชาอาชีพที่ตนเองรับผิดชอบอยู่

ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าครูวิชาชีพจะมีสมรรถภาพด้านประสบการณ์ตรงเกี่ยวกับอาชีพ
 มากน้อยเพียงใดนั้นสามารถวัดได้จากสมรรถภาพ 9 ประการ ดังกล่าวข้างต้น

3. ด้านการสอนและการควบคุมชั้นเรียน

ความมีประสิทธิภาพของการเรียนการสอนวิชาอาชีพนั้นขึ้นอยู่กับความเข้าใจในกระบวนการเรียนการสอนอย่างถ่องแท้ และความรู้เกี่ยวกับการดำเนินการด้านการสอน เทคนิคต่าง ๆ ที่ครูนำมาใช้ในโรงเรียนและในการฝึกปฏิบัติจริง ตลอดจนประสบการณ์ที่ครูเคยมีมาก่อน ดังนั้นครูวิชาชีพที่เป็นผู้ประสานงานควรมีสมรรถภาพด้านการสอนและการควบคุมชั้นเรียนเพื่อที่จะสามารถเผชิญกับสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในการเรียนการสอนได้ สมรรถภาพต่าง ๆ ที่กล่าวถึงได้แก่

1. มีความสามารถในการสอนและการสาธิตต่าง ๆ
2. มีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่ตนสอน
3. สามารถสั่งงานได้อย่างเหมาะสมกับผู้เรียน
4. มีความยืดหยุ่นด้านการเรียนการสอนโดยคำนึงถึงการกระตุ้นหรือส่งเสริมให้

นักเรียนได้เรียนรู้เต็มความสามารถของตนทั้งในและนอกห้องเรียน

5. ให้ความช่วยเหลือเยาวชนหรือหนุ่มสาวในการพัฒนาความสามารถด้านอาชีพ
6. สามารถช่วยเหลือแนะนำนักเรียนให้รู้จักพัฒนาความเป็นมนุษย์ในการแสดงออก

ซึ่งศักยภาพของคนตามความสามารถที่มีอยู่

สรุปได้ว่า ครูผู้สอนมีบทบาทที่สำคัญที่สุด โดยมีผู้บริหาร ผู้ช่วยฝ่ายวิชาการและหัวหน้าหมวดวิชาคอยอำนวยความสะดวกจัดปัจจัยสภาพแวดล้อมต่าง ๆ เพื่อให้การถ่ายทอดความรู้ ความคิด ปลูกฝังและ เสริมสร้างคุณสมบัติให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียนดัง เจตนารมณ์ของหลักสูตร การศึกษาและทำความเข้าใจในเรื่องหลักสูตรและเอกสารต่าง ๆ จึงเป็นกิจกรรมหนึ่งที่สำคัญในการปฏิบัติงาน เพราะจะทำให้มองเห็นทิศทางและเป้าหมายได้ชัดเจน เมื่อครูอาจารย์ทำการสอนต้องพิจารณาในทุกองค์ประกอบของหลักสูตร ต้องใช้ความรู้ความสามารถ ความเข้าใจ และความชำนาญมาจัดการผสมผสานให้กลมกลืนทั้งในเรื่องเป้าหมาย ทิศทางของหลักสูตร เนื้อหาสาระ ผู้เรียน และสิ่งแวดล้อม ซึ่งการจัดการและพัฒนาคุณภาพมนุษย์ดังกล่าว ครูอาจารย์จะต้องเปลี่ยนบทบาทไปตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2533 ดังนี้

1. เน้นกระบวนการโดยใช้เนื้อหาสาระต่าง ๆ ไปจัดกระบวนการในการ พัฒนาคน พัฒนาอาชีพ และพัฒนาสังคม

2. จัดเนื้อหาสาระให้สัมพันธ์กับชีวิตจริง ให้นักเรียนสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้

3. เปลี่ยนการสอนจากบอกเล่า บรรยาย เป็นวิธีฝึกปฏิบัติให้รู้กระบวนการจัดการ วิเคราะห์ปัญหาของชุมชน และเลือกแนวทางแก้ปัญหาตามบทบาทที่สมาชิกที่ดีของชุมชน

4. ส่งเสริมให้นักเรียนค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเองนอกห้องเรียนได้

5. ฝึกให้นักเรียนรู้จักทำงานร่วมกับผู้อื่น รักการทำงาน ปรับปรุงการปฏิบัติงาน อยู่เสมอ ทั้งเสริมสร้างอนามัยส่วนตัวและชุมชน

(กระทรวงศึกษาธิการ กรมวิชาการ, 2532 ก)

การวางแผนและเกณฑ์ ในการ เปิดสอนวิชาอาชีพ

การจัดการเรียนวิชาอาชีพให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรนั้น โรงเรียนควรจะคำนึงถึงประโยชน์ และผลที่นักเรียนจะได้รับจากการเรียน ซึ่งในเรื่องนี้มีนักศึกษาได้ให้ข้อคิดเห็นต่าง ๆ ไว้มากมายดังนี้

กรมวิชาการ (2522) เสนอแนวคิดในการที่โรงเรียนจัดแผนการเรียน และวิชาเลือกที่จะสนองเอกัตภาพผู้เรียน ความต้องการของท้องถิ่นเกี่ยวกับการศึกษาและอาชีพนั้น แบ่งเป็น 7 ขั้นตอน ได้แก่

1. การสำรวจความต้องการของท้องถิ่นในด้านการศึกษาและอาชีพ เพื่อทราบข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการของท้องถิ่นทั้งด้านการศึกษา และอาชีพ เพื่อมอบให้คณะกรรมการบริหารของโรงเรียนนำข้อมูลต่าง ๆ ไปพิจารณาประกอบในการกำหนดเปิดวิชาเรียน หรือแผนการเรียนให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่นต่อไป

2. ประชุมคณะกรรมการบริหารโรงเรียนและกำหนดแผนการเรียน เพื่อพิจารณาข้อมูลที่ได้รับการสำรวจสภาพ ความต้องการของท้องถิ่น ความพร้อมของโรงเรียน กำหนดวิชาเลือก และจัดแผนการเรียน วางแผนจัดทำคู่มือนักเรียน

3. ประชาสัมพันธ์หลักสูตรก่อนรับสมัครนักเรียน เพื่อให้นักเรียน ครู ผู้ปกครอง และประชาชนทั่วไป เข้าใจและมองเห็นคุณค่าความสำคัญของหลักสูตร

4. แนะนำการเลือกแผนการเรียน เพื่อชี้แจงวิชา เรียนและแผนการเรียนที่เปิดสอนแก่นักเรียนและผู้ปกครอง และเพื่อให้ นักเรียน เลือกแผนการเรียนได้เหมาะสมตามความถนัด ความสนใจ และความต้องการ

5. บริการทดสอบมาตรฐาน เพื่อทราบข้อมูลเกี่ยวกับสติปัญญา ความสามารถ ความถนัด และความสนใจของนักเรียน อันจะเป็นประโยชน์ในการจัดแผนการเรียนตรงตาม เอกลักษณ์ของนักเรียน

6. การลงทะเบียนเลือกแผนการเรียน เพื่อประโยชน์ในการจัดกลุ่มนักเรียน จัดครูประจำวิชา อาจารย์ที่ปรึกษา และการจัดห้องเรียนเพื่อการเรียนการสอนต่อไป

7. ติดตามผลการเลือกแผนการเรียน เพื่อติดตามผลดูว่าได้เลือกวิชา เรียนหรือแผนการเรียนอย่างถูกต้อง เหมาะสมกับเอกลักษณ์หรือไม่ และประมวลปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นจากการจัดแผนการเรียน

ธีระ ชัยยุทธยรรยง (2525) เสนอแนวทางในการจัดแผนการเรียนให้สอดคล้องกับจุดหมาย หลักการ โครงสร้างของหลักสูตรนั้น พอสรุเป็นขั้นตอน

ก. ชั้นแรก เป็นขั้นของการสำรวจ

1. สำรวจชุมชน เพื่อให้ทราบ

1.1 ทรัพยากรธรรมชาติที่เอื้ออำนวยต่อการจัดสอนวิชาอาชีพ เช่น บุคลากร วัสดุอุปกรณ์ วัสดุคิย

1.2 แหล่งฝึกอาชีพสำหรับนักเรียน เช่น แหล่งวิทยากร สถานประกอบการและสถานประกอบอาชีพอิสระ

1.3 ความต้องการของชุมชน เช่น การประกอบอาชีพส่วนใหญ่ของชุมชน หรือผู้ปกครอง แนวโน้มความต้องการเกี่ยวกับงานอาชีพของชุมชน

2. สำรวจโรงเรียน เพื่อให้ทราบ

2.1 ความพร้อมของบุคลากร เช่น ครู ภารโรง ฯลฯ

2.2 ความพร้อมของอาคารสถานที่ ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน เช่น ห้องเรียน โรงฝึกงาน บริเวณที่จะใช้ฝึกงาน ฯลฯ

3. สํารวจนักเรียน เพื่อให้ทราบ

3.1 ความถนัด ความสนใจ สติปัญญาของนักเรียน โดยเฉพาะวิชาอาชีพ
ที่นักเรียนมีเจตคติที่ดี

3.2 พื้นฐานอื่นที่จะสามารถเรียนได้ เช่น ผลการเรียนที่ผ่านมาสุขภาพ

ข. ขั้นที่สอง การจัดโครงการแนะแนวสัจจร เป็นการจัดแนะแนวแก่นักเรียนชั้น
ป.6 ที่กำลังจะสำเร็จการศึกษา โดยเชิญผู้ปกครองของนักเรียน ป.6 มาร่วมฟังด้วย

ค. ขั้นที่สาม ให้คำปรึกษาเพื่อเลือกแผนการเรียน เมื่อนักเรียนจะสอบเข้าแผนการ
เรียนต่าง ๆ โรงเรียนก็ควรให้คำปรึกษาแก่นักเรียน และผู้ปกครองก่อนจะเลือกสอบตามแผนการ
เรียนต่าง ๆ โดยอาจดูผลการเรียนจากสมุดรายงานนักเรียน แฟ้มสุขภาพประกอบการให้คำปรึกษา
และการสัมภาษณ์

ง. ขั้นที่สี่ นักเรียนลงทะเบียนเรียนตามแผนการเรียนต่าง ๆ โดยมีครูแนะแนวเป็น
ที่ปรึกษา ครูวิชาการและครูวัดผลของโรงเรียนเป็นผู้รับลงทะเบียนเรียน

จ. ขั้นที่ห้า ครูแนะแนวจะติดตามประเมินผลการเรียนของนักเรียนว่า เรียนได้หรือไม่
สุดใจ เหล่าสุนทร (2510) ให้ข้อเสนอแนะ 3 ประการ ก่อนที่จะเปิดสอนวิชาอาชีพ
ในโรงเรียน ควรดำเนินการ ดังนี้

1. สํารวจความต้องการของตลาดในเรื่องแรงงานด้านต่าง ๆ ทั้งในระดับประเทศ
และท้องถิ่น

2. ศึกษาแนวโน้มของความต้องการคนงานล่วงหน้าเป็นระยะยาวไม่น้อยกว่า 5-6 ปี
เพราะการฝึกอาชีพจะกินเวลา 3-4 ปี มิฉะนั้นจะทำให้เกิดการผิดพลาดในเรื่องความต้องการ
คนงานได้

3. สํารวจความต้องการของนักเรียนอยู่เสมอ เพื่อทราบความคิด และความต้องการ
ของอาชีพต่าง ๆ จากนักเรียนและผู้ปกครอง

จากแนวคิดของนักการศึกษา สรุป ได้ว่าการเปิดสอนวิชาอาชีพนั้น โรงเรียนควรมี การวางแผนดำเนินการ ดังนี้

1. สำรวจชุมชน ความพร้อมของโรงเรียน สำรวจนักเรียน
2. ให้ข้อมูลเกี่ยวกับวิชาอาชีพที่เปิดสอนแก่ผู้ปกครองและนักเรียน
3. ให้คำปรึกษาแนะแนวแก่ผู้ปกครองและนักเรียนก่อนตัดสินใจ เลือกเรียนอาชีพ
4. ให้นักเรียนลงทะเบียนเรียนตามที่ต้องการ
5. ติดตามประเมินผลนักเรียนภายหลังจากที่ เข้าเรียนแล้ว

จากแนวดำเนินการเหล่านี้ เพื่อมุ่งหวังโอกาสในการหางานทำ ความสำเร็จในการ ทำงานของนักเรียน รวมทั้งการให้รู้จักนำความรู้ไปประยุกต์ใช้กับงานที่มีลักษณะใกล้เคียงกันได้

การประกอบอาชีพอิสระ และปัจจัยสำคัญในการประกอบอาชีพอิสระ

การประกอบอาชีพอิสระ เป็นแนวทางหนึ่งที่น่าพิจารณา เป็นอย่างยิ่งสำหรับการแก้ปัญหา การว่างงาน การประกอบอาชีพอิสระเป็นการสร้างความคิด ใหม่ในการประกอบอาชีพ ให้เกิดขึ้นใน ความรู้สึกนึกคิดของผู้ที่กำลังหางานทำหรือผู้ที่กำลังตกงานว่า การทำงานนั้นไม่ใช่แค่เพียงจะแข่งขัน กันเพื่อ เข้าสู่ตลาดแรงงานที่มีจำนวนจำกัดเท่านั้น ยังมีวิธีการที่จะนำคำนึงอย่างยิ่ง คือ การสร้าง งานให้แก่ตนเองและสังคมที่เรียกว่า "อาชีพอิสระ" นั้นเอง

อาชีพอิสระ คือ อาชีพที่สามารถดำเนินการเองได้โดยลงทุนน้อย แต่ใช้หัวใจและกำลัง ภายค่อนข้างมาก จนกระทั่งถึงธุรกิจต่าง ๆ ที่สามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และข้อ สำคัญจะเป็นการสร้างแนวความคิด ใหม่แก่ผู้ที่กำลังหางานทำว่า การพึ่งตนเองนั้น เป็นสิ่งที่ควรคำนึง ถึงเป็นอันดับแรก และถ้าหากบุคคล เหล่านี้พึ่งตนเองได้โดยการประกอบอาชีพตามที่ตนถนัด โดยไม่ หวังพึ่งการสมิครงานอย่างเดียวนั้นจะเป็นการสร้างความหวังใหม่แก่ผู้ที่กำลังหางานทำ และเป็นการ ช่วยลดปัญหาด้านการว่างงานด้วย ดังความเห็นของ Myrdal (1968) ที่กล่าวไว้ในหนังสือ Asian Drama ว่า "การประกอบอาชีพอิสระเป็นการปลุกฝังความเป็นประชาธิปไตยในแง่ของ การปกครองตนเองและเป็นแนวทางแก้ปัญหาอุปสรรคในการพัฒนาประเทศทางภาคพื้นเอเซีย โดยเฉพาะ" และ คานธี (อ้างถึงใน Myrdal, 1968) ก็มีความเชื่อว่า "การประกอบอาชีพอิสระ

จะเป็นวิธีหลีกเลี่ยงผลร้ายจากเทคโนโลยีสมัยใหม่ และการใช้เครื่องจักรแทนแรงงานมนุษย์ ได้มากที่สุด”

ดังนั้นหากความฝันเป็นจริงอีก 10-20 ปีข้างหน้า ประเทศไทยจะได้เปรียบดุลการค้า กับต่างประเทศ เพราะเราจะมีผู้ที่ประกอบอาชีพอิสระที่มีความคิดความอ่านด้านการตลาดและการค้าที่ชำนาญ และเมื่อถึงเวลานั้นอาจจะเห็นได้ว่า ประเทศไทยได้เปรียบดุลการค้ากับประเทศญี่ปุ่นและอเมริกาก็เป็นไปได้ ซึ่งสาธิต จันทรวิภาสวงศ์ (2529) ได้กล่าวว่า “ขณะนี้สภาองค์การนายจ้างแห่งประเทศไทย กำลังพิจารณาเรื่องการประกอบอาชีพอิสระอย่างจริงจัง และถ้าหากได้มีการสร้างแนวความคิดที่ถูกต้องเกี่ยวกับอาชีพอิสระให้เกิดขึ้นแก่ผู้ที่กำลังจะสำเร็จการศึกษา อันเป็นการช่วยลดความกดดันของความเครียดของทุก ๆ ฝ่าย ทั้งฝ่ายผู้ดกงาน ฝ่ายพ่อแม่ ผู้ปกครองและฝ่ายรัฐบาล”

ปัจจัยสำคัญในการประกอบอาชีพอิสระ

จากการประชุมสัมมนาเรื่อง กลวิธีในการแนะแนวทางการประกอบอาชีพอิสระของ ทบวงมหาวิทยาลัย สุรภีร์ สนิทวงศ์ ณ อยุธยา (2531) ได้กล่าวถึงปัจจัยสำคัญในการประกอบอาชีพอิสระ (Entrepreneurship) ไว้ดังนี้

1. ต้องรู้จักตัวเองว่ามีวิญญานของความเป็นผู้ประกอบการหรือไม่ กล่าวคือ เป็นนักสู้ไม่ท้อถอยมีจุดแข็ง จุดอ่อนอย่างไร มีทักษะด้านไหนเข้มแข็ง และตนยังขาดสิ่งใด นอกจากนี้ นั้นยังต้องทราบว่าตนเองต้องการอะไร ต้องการทำอะไร เป็นต้น

2. ความพร้อมในการเริ่มกิจการหรือยัง กล่าวคือ มี 5M ดังต่อไปนี้

Market	มีตลาดและช่องทางการจำหน่าย
Man	มีทีมทำงาน
Money	มีเงินทุนและช่องทางเพิ่มเครดิต (Credit) มาใช้ในกิจการ
Management	มีการจัดการ
Manufacture	มีกำลังผลิตที่ดี

นอกจากนี้ยังได้เสนอว่าการประกอบอาชีพอิสระนั้นจะต้องมีวิญญานผู้ประกอบการ (Entrepreneurship Spirit) ดังนี้

1. มีความเป็นผู้นำ ชักต่อสู้นำทีมได้
2. มีความมั่นใจในตนเอง แต่ไม่มากเกินไปจนกลายเป็นการโอ้อวด เพราะจะทำให้ผิดพลาดได้หรือน้อยเกินไปจนไม่กล้าตัดสินใจหรือตัดสินใจเข้าไปไม่ทันการทำให้เสียโอกาส
3. มีความกล้าเสี่ยง โดยมีเหตุผล มีการชั่งผลดีผลเสีย
4. มีความคิดริเริ่ม มองการณ์ไกล และคาดการณ์ล่วงหน้า มีการวางแผนสู่เป้าหมายความสำเร็จของงาน
5. การปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ รู้จักใช้ประสบการณ์ให้เป็นประโยชน์ ติดตามข่าวสารความเป็นไปของตลาดและสภาพทั่วไป
6. การเพิ่มผลผลิต การวางแผนการผลิต และการแบ่งสายงาน ตลอดจนการใช้เทคนิคใหม่ ๆ ปรับปรุงวิธีการผลิต
7. การรู้จักให้สิ่งที่มีคุณค่าแก่ผู้อื่น ย่อมจะได้ผลตอบแทนที่มีคุณค่าเช่นกัน หมายถึงผลิตภัณฑ์และบริการที่มีคุณภาพต่อลูกค้า
8. การทำงานเพื่อช่วยเหลือผู้อื่นในการพัฒนาคุณภาพชีวิตหรือการให้ประโยชน์แก่สังคม นั้นเป็นความหมายอีกอย่างหนึ่งของการเป็นผู้ประกอบการที่ดี
9. การมองในแง่ดี ย่อมสร้างกำลังใจไม่ท้อถอย และสามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ให้ลุล่วงไปได้

ปัจจัยดังกล่าว เมื่อบวกกับความตั้งใจและความมุ่งมั่นสู่ความสำเร็จการใช้ประสบการณ์และความพยายามที่มีต่อเนื่องด้วยการทำงานอย่างจริงจัง ผลสำเร็จย่อมแก่เอื้อม

นอกจากนี้ กระทรวงศึกษาธิการ กรมวิชาการ (2530) ได้เสนอแนวทางการประกอบอาชีพส่วนตัวหรือการประกอบอาชีพอิสระไว้ในโครงการพัฒนา การบริหารหลักสูตร เพื่อประกอบอาชีพอิสระไว้ 2 ขั้นตอน ได้แก่

1. ชั้นเตรียมการ

2. ชั้นดำเนินการ

ดังจะขอเสนอรายละเอียดไว้ในลำดับต่อไป

การเตรียมเยาวชนเข้าสู่อาชีพระดับมัธยมศึกษา

การให้การศึกษาด้านอาชีพให้สอดคล้องกับโลกของงานและสภาพเศรษฐกิจ และการมีงานทำจำเป็นต้องมีการร่วมมือประสานสัมพันธ์ระหว่างนักการศึกษาด้านอาชีพ และภาคธุรกิจเอกชน เพื่อให้สามารถผลิตบุคลากรทางอาชีพออกมาสอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน ความเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจและสังคม และความก้าวหน้าของเทคโนโลยี อีกทั้งยังเป็นการใช้ทรัพยากรและสิ่งของร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลยิ่งขึ้น

จากสภาพปัญหาการจัดการศึกษาด้านอาชีพที่ผ่านมา นอกจากจะมีปัญหาเกี่ยวกับการขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ ขาดวัสดุ อุปกรณ์ และหลักสูตรการเรียนการสอนยังไม่สอดคล้องกับตลาดแรงงาน และความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจและเทคโนโลยีแล้ว ยังขาดองค์กรประสานงานเพื่อการพัฒนาหลักสูตรการจัดการเรียนการสอน และการฝึกงานทั้งในภาครัฐบาลเองและภาคธุรกิจของเอกชน ทำให้ขาดข้อมูลด้านอาชีพและบุคลากรในอาชีพไม่เห็นความสำคัญของการใช้ข้อมูลด้านอาชีพ นอกจากนั้นระบบราชการเกี่ยวกับการบริหารบุคลากรเพื่อทำการสอนหรือฝึกอบรมด้านอาชีพ และการบริหารงบประมาณและรายได้ ที่ใช้อยู่ในปัจจุบันยังไม่เอื้อต่อการสนับสนุนและส่งเสริมการเตรียมเยาวชนเข้าสู่อาชีพ จึงขอเสนอแนะการพัฒนาวิธีการ รูปแบบ และโครงสร้าง เพื่อเตรียมเยาวชนเข้าสู่อาชีพระดับมัธยมศึกษา ดังนี้

หลักการ

1. เป็นการจัดการศึกษาเพื่อเตรียมเยาวชนเข้าสู่อาชีพ
2. เป็นการฝึกฝนทักษะเบื้องต้นเกี่ยวกับอาชีพ
3. เป็นการจัดการศึกษาเพื่อให้เยาวชนได้ทำงานตามความสามารถ และความถนัด หรือ เป็นพื้นฐานในการศึกษาต่อด้านอาชีพต่อไป

4. เป็นการจัดการศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนสามารถหาความรู้ และทักษะจากแหล่ง วิทยากรและสถานประกอบการต่าง ๆ
5. เป็นการจัดการศึกษา เพื่อส่งเสริมอาชีพของท้องถิ่น
6. เป็นการจัดการศึกษา เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการด้านอาชีพของท้องถิ่น

จุดประสงค์

1. ให้สามารถสำรวจข้อมูลด้านอาชีพและนำไปใช้ในการเลือกอาชีพได้
2. ให้มีความรู้ ประสบการณ์เกี่ยวกับวิชาอาชีพ เป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตได้
3. ให้สามารถทำงานได้ถูกต้องตามกระบวนการทำงาน และได้ผลผลิตจากการทำ งานที่มีประสิทธิภาพ
4. ให้มีรายได้จากผลผลิต
5. ให้เรียนรู้กระบวนการจัดการด้านการจัดจำหน่าย
6. ให้มีคุณธรรมในการทำงาน รักการทำงานและคิดสร้างสรรค์งาน เพื่อให้เกิดรายได้

การเตรียมเยาวชนระดับมัธยมศึกษา เข้าสู่อาชีพจะเตรียมผู้เรียนให้ตระหนักถึงโลกของ อาชีพ มีความรู้เกี่ยวกับงานอาชีพทั่ว ๆ ไป เข้าใจกระบวนการผลิตและจำหน่าย ได้สัมผัสงานอาชีพ ประเภทต่าง ๆ ทราบความต้องการของตลาดแรงงาน และเลือกอาชีพตามความถนัดและความสนใจ ของตนเองที่สอดคล้องกับสภาพ เศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่น มีเจตคติที่ดีและคุณธรรมในการ ประกอบอาชีพจึงนำเสนอรูปแบบการจัดการ เรียนการสอนไว้ 3 รูปแบบ ดังนี้

รูปแบบที่ 1 ทำงานระหว่างเรียน

รูปแบบที่ 2 โรงงานในโรงเรียน

รูปแบบที่ 3 การประกอบอาชีพอิสระระหว่างเรียน

รายละเอียดของแต่ละรูปแบบดังกล่าว มีดังต่อไปนี้

รูปแบบที่ 1 ทำงานระหว่างเรียน

"การทำงานระหว่างเรียน" เป็นรูปแบบการจัดการเรียนการสอนวิชาอาชีพตามหลักสูตรวิชาอาชีพเพิ่มเติมตามสภาพอาชีพของท้องถิ่น โดยเน้นกระบวนการทำงานที่ได้ผลผลิตออกสู่การจำหน่าย

รูปแบบที่ 2 โรงงานในโรงเรียน

"โรงงานในโรงเรียน" เป็นรูปแบบที่มุ่งเน้นการฝึกทักษะ การผลิต การจำหน่าย และการจัดการจากการปฏิบัติงานในโรงฝึกงานของโรงเรียนที่มีสภาพการผลิตจำหน่ายหรือบริการอยู่เป็นประจำ และมีรายได้ตามสภาพเศรษฐกิจของท้องถิ่น ซึ่งจะทำให้นักเรียนมีประสบการณ์ตรงในการฝึกทักษะอาชีพ และทักษะการจัดการทางอาชีพในสถานประกอบการ

รูปแบบที่ 3 การประกอบอาชีพอิสระระหว่างเรียน

"การประกอบอาชีพอิสระระหว่างเรียน" เป็นรูปแบบที่มุ่งส่งเสริมและพัฒนาอาชีพในท้องถิ่น ซึ่งจะมีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของท้องถิ่นและปัญหาการย้ายถิ่นเข้าสู่เมืองโดยการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนเสนอโครงการอาชีพอิสระและประกอบอาชีพนั้นระหว่างเรียน และยอมรับโครงการอาชีพอิสระนั้น เป็นหลักสูตรวิชาอาชีพตามเกณฑ์การจบหลักสูตร ซึ่งจะทำให้นักเรียนมีประสบการณ์ในการประกอบอาชีพอิสระและเห็นช่องทางการพัฒนาต่อไป

ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

1. โรงเรียนประชาสัมพันธ์ รูปแบบการประกอบอาชีพอิสระระหว่างเรียนให้ท้องถิ่นทราบ เช่น จัดทำเอกสารเผยแพร่ ลงข่าวสารของโรงเรียน พูดคุยกับบุคคลในท้องถิ่น เป็นต้น
2. ประชุมชี้แจงรูปแบบให้ครู - อาจารย์ ในโรงเรียนและคณะกรรมการบริหารสมาคมครู ผู้ปกครอง เข้าใจจุดประสงค์ วิธีดำเนินงาน และผลที่จะได้รับ
3. ประชุมนักเรียน ผู้ปกครองนักเรียน เพื่อรับทราบรายละเอียดของรูปแบบ
4. รับสมัครนักเรียนที่ได้รับความยินยอมจากผู้ปกครอง เพื่อเข้ารับการพิจารณาให้เข้าเรียนตามรูปแบบนี้

5. คัดเลือกนักเรียนที่สมัครโดยพิจารณาคุณสมบัติการ เป็นผู้ประกอบการ และความเหมาะสมกับตนเองและครอบครัว
6. โรงเรียนจัดตั้งคณะกรรมการปฏิบัติการควรประกอบด้วยผู้บริหารโรงเรียนผู้ช่วยฝ่ายวิชาการครูหรืออาจารย์ที่ปรึกษาโครงการประกอบอาชีพอิสระ คณะนักเรียนประกอบอาชีพอิสระ เพื่อพิจารณากลับกรองโครงการประกอบอาชีพอิสระของนักเรียนควบคุมดูแลการจัดการเรียนการสอน ติดตาม นิเทศ และประเมินผลการปฏิบัติงานตามโครงการปฏิบัติงานอาชีพของนักเรียน
7. โรงเรียนจัดตั้งคณะกรรมการอนุมัติโครงการควรประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียน หัวหน้าส่วนราชการที่เกี่ยวข้องในจังหวัด ผู้ชำนาญการและผู้ประสบความสำเร็จในอาชีพของท้องถิ่น เพื่ออนุมัติโครงการปฏิบัติงานอาชีพของนักเรียน ให้คำแนะนำช่วยเหลือในด้านวิชาการและทรัพยากร
8. นักเรียนศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับอาชีพที่สนใจจะทำโดยสำรวจความต้องการของตลาดเลือกอาชีพที่จะประกอบได้ และสำรวจความพร้อมในการประกอบอาชีพของตนเองที่เลือก เช่น ความรู้ความสามารถในการประกอบอาชีพ สถานประกอบการ เงินทุน วัสดุอุปกรณ์ วัตถุดิบ ผู้ร่วมงาน รายได้ เป็นต้น
9. นักเรียนเสนอโครงการปฏิบัติงานอาชีพอิสระให้คณะปฏิบัติงานและคณะกรรมการอนุมัติโครงการพิจารณาอนุมัติ ซึ่งโครงการปฏิบัติงานอาชีพอิสระควรจะต้องประกอบด้วยรายละเอียดเกี่ยวกับอาชีพ ดังนี้ หลักการเหตุผล การจัดการทางอาชีพ การลงทุน วัตถุดิบ ทำเล การแบ่งความรับผิดชอบ การประชาสัมพันธ์ การตลาด การจัดตกแต่ง การรักษาความสะอาด การบรรจุหีบห่อ การขนส่ง กฎหมายธุรกิจ การบัญชี รายได้และการแบ่งผลกำไร การสัญญา หรือวิเคราะห์โครงการอาชีพโดยผู้ชำนาญการ
10. นักเรียนจัดทำปฏิทินปฏิบัติงานตั้งแต่ต้นจนจบกระบวนการทำงาน
11. นักเรียนประกอบอาชีพอิสระระหว่างเรียน
12. โรงเรียนจัดรูปแบบการบริหารเวลาเรียน และกิจกรรม การประเมินผลตามลักษณะอาชีพและปฏิทินปฏิบัติงานของแต่ละคน

13. ครู-อาจารย์ที่ปรึกษาโครงการให้คำแนะนำและติดตามผลการดำเนินงาน

14. ครู-นักเรียน ประชุมสัมมนาร่วมกันเพื่อปรึกษาหารือ และหาทางแก้ไข
ข้อบกพร่อง หรือเสนอแนะ การดำเนินงาน

จัดให้มีการประเมิน โดยคณะครูหรืออาจารย์ที่ปรึกษา ทั้งนี้ให้ประเมินผลครบทั้ง 3 ด้าน คือ
ด้านพุทธิสัย ด้านจิตพิสัยและด้านการปฏิบัติ ซึ่งอาจจะแบ่งคะแนนเป็นสัดส่วน 1:1:3 ดังนี้

การประเมินผลด้านพุทธิสัย ให้วัดภาคความรู้-ความคิดที่เกี่ยวกับอาชีพซึ่งปฏิบัติใน
โครงการ โดยดูจากผลของการปฏิบัติงานหรืออาจใช้แบบทดสอบก็ได้

การประเมินผลด้านจิตพิสัย ให้ประเมินคุณลักษณะด้านจิตพิสัยในการทำงานด้านต่าง ๆ
ดังนี้

1. กระตือรือร้นและเอาใจใส่ในการทำงาน
2. มุ่งมั่นที่จะทำงานให้สำเร็จลุล่วงตาม เป้าหมาย
3. มีระเบียบวินัยในการทำงาน
4. มีความสามัคคีและเสียสละในการทำงาน
5. ซื่อสัตย์สุจริตในการทำงาน
6. ประหยัด

การประเมินผลด้านการปฏิบัติ ประเมินทั้งกระบวนการจัดการ กระบวนการทำงาน
และผลผลิต

(กระทรวงศึกษาธิการ กรมวิชาการ, 2532 ข)

การฝึกงานอาชีพร่วมกันระหว่างสถานศึกษากับสถานประกอบการ Mason and others
(1981) ว่าการฝึกงานอาชีพร่วมกันระหว่างสถานศึกษาและสถานประกอบการควรมีลักษณะดังนี้

1. การเรียนการสอนในโรงเรียนต้องประกอบด้วยลักษณะสำคัญ 2 ประการ คือ
 - 1.1 ความรู้พื้นฐานด้านแนวความคิด ความรู้ ทักษะ ความเข้าใจ และเจตคติ
ที่ดีต่อวิชาอาชีพ เป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับการ เตรียมนักเรียนเพื่อประกอบอาชีพ

1.2 ความรู้ แนวความคิด ทักษะ และเจตคติที่ดีของนักเรียนแต่ละคนที่ควรจะมี เป็นพิเศษต่อการฝึกงานอาชีพ และความรับผิดชอบต่อการปฏิบัติงาน และการประกอบอาชีพในอนาคต

2. เลือกสถานที่ฝึกงานอาชีพ ซึ่งตามปกติแล้วควรมีหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งด้านอุตสาหกรรมและหน่วยงานของรัฐบาลช่วยเหลือ และให้คำแนะนำด้านประสบการณ์ ที่จะจัดให้นักเรียนเพื่อความสามารถในการประกอบอาชีพต่อไป

3. นักเรียนศึกษาหาความรู้และประสบการณ์ด้านวิชาชีพ ตามจุดมุ่งหมายของวิชาอาชีพคือการเตรียมนักเรียนเพื่อการประกอบอาชีพ

4. จัดเตรียมรายวิชาต่าง ๆ ที่จะช่วยพัฒนาความรู้ด้านอาชีพ ทักษะ แนวคิด ตลอดจนเจตคติที่จำเป็นสำหรับนักเรียนก่อนที่จะออกไปฝึกอาชีพ

5. วางแผนการฝึกงานอย่างเป็นลำดับขั้นตอน โดยการเขียนเป็นโครงการหรือคู่มือ เพื่อเป็นการชี้แนะว่านักเรียนควรจะได้เรียนรู้ทักษะอะไร ที่ไหน เมื่อไร กับใคร เป็นต้น การวางแผนดังกล่าวอาจจะได้มาจากการวิเคราะห์ ลักษณะงาน ผู้รับผิดชอบ และหน้าที่ที่ผู้เข้ารับการฝึกต้องปฏิบัติ เป็นต้น

6. จัดการนิเทศการฝึกงานอาชีพอย่างเพียงพอ ซึ่งวิธีการดังกล่าวนี้จำเป็นต้องเกี่ยวข้องกับบุคลากรที่มีส่วนรับผิดชอบในโครงการฝึกงานอาชีพ เช่น นายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการ ผู้จัดการ นายช่างหรือเจ้าหน้าที่เทคนิคในสถานประกอบการนั้น ๆ และอาจารย์นิเทศก์ เป็นต้น

7. กำหนดคุณสมบัติของผู้ที่ทำหน้าที่ในการประสานงาน เพื่อให้ผู้ปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวมีคุณสมบัติอย่างเพียงพอในด้านความรู้ความสามารถ ทั้งด้านวิชาการและวิชาอาชีพ ตลอดจนประสบการณ์ในการทำงานตามสาขาช่างอุตสาหกรรม

8. จัดเวลาในการประสานงานอย่างเพียงพอ โดยคำนึงถึงจำนวนผู้เข้ารับการฝึกและบริเวณที่ตั้งของสถานที่ฝึกอาชีพ เพื่อที่จะทำให้ผู้ประสานงานสามารถดำเนินการด้านการ บริหาร การจัดการ และการปรับปรุงการฝึกงานอาชีพได้อย่างเต็มที่

๙. จัดหาเครื่องอำนวยความสะดวกในห้องเรียน ตลอดจนวัสดุอุปกรณ์ในการเรียนการสอนอย่างเพียงพอเหมาะสม เพราะในการเรียนการสอนนั้นต้องมีการเปลี่ยนแปลงในกิจกรรมต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับจุดประสงค์ของการเรียน

๑๐. กำหนดนโยบาย และดำเนินนโยบายด้านวิชาอาชีพของโรงเรียนให้สอดคล้องกับโครงการการศึกษาอาชีพที่กำหนดไว้ เพราะการดำเนินการดังกล่าวมีความจำเป็นต่อสถานประกอบการ ความรับผิดชอบ และหน้าที่ของผู้ประสานงาน

๑๑. มีการจัดบันทึกหรือมีทะเบียนบันทึกเกี่ยวกับการฝึกงานอาชีพที่มีระบบระเบียบโดยเฉพาะอย่างยิ่งควรมีข้อมูลเป็นระเบียบสะสม เพื่อติดตามผลความก้าวหน้าในการปฏิบัติงานของผู้เข้ารับการฝึก

๑๒. ควรรับฟังความคิดเห็น และปฏิบัติตามคำแนะนำของคณะกรรมการที่ปรึกษาโครงการ ซึ่งอาจจะได้แก่ เจ้าของสถานประกอบการ ผู้ปกครองนักเรียน และตัวแทนของสถานศึกษาในการบริหารและการประสานงาน

ตอนที่ ๓ โครงการพัฒนาการบริหารหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย เพื่อประกอบอาชีพอิสระ

จากการเตรียมเยาวชนเข้าสู่อาชีพระดับมัธยมศึกษาที่กล่าวมาแล้ว เราจะพบว่าการพัฒนาการศึกษาด้านวิชาอาชีพเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง ตั้งแต่ระดับประถมศึกษาถึงอุดมศึกษา เพราะเมื่อเด็กเหล่านี้จบการศึกษาแล้วไม่มีแหล่งงานรองรับ และไม่สามารถนำความรู้ทางด้านวิชาชีพที่เรียนมาประกอบอาชีพได้ จึงเป็นการสูญเปล่าทางการศึกษาและเกิดปัญหาการว่างงานตามมา เพื่อเป็นการเตรียมเด็กเข้าสู่โลกอาชีพให้ทันต่อสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ทางกระทรวงศึกษาธิการจึงเห็นว่าหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช ๒๕๒๔ เป็นหลักสูตรที่เปิดโอกาสให้โรงเรียนฝึกให้ผู้เรียนมีความรู้และประสบการณ์ทั้งในวิชาสามัญและวิชาอาชีพ และสามารถปรับโครงสร้างของหลักสูตรให้เอื้อต่อการบริหารหลักสูตร เพื่อที่จะให้ผู้เรียนที่มีความถนัด และความสนใจในอาชีพ ได้มีโอกาสฝึกงานอาชีพจริงระหว่างเรียน โดยเริ่มตั้งแต่สำรวจ วางแผน จนถึงขั้นปฏิบัติงานมีรายได้ การปฏิบัติงานอาชีพในลักษณะดังกล่าวถือว่าเป็นการเรียนวิชาเลือกที่เป็นวิชาอาชีพที่จะให้ทั้งความรู้และประสบการณ์ในการประกอบอาชีพอิสระอย่างจริงจัง ฉะนั้น กระทรวงศึกษาธิการจึงเห็นสมควรดำเนินโครงการพัฒนาการบริหารหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย เพื่อประกอบอาชีพอิสระในโรงเรียน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

โครงสร้างหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 เพื่อประกอบอาชีพอิสระ

การจัดการเรียนการสอนตามโครงการพัฒนาการบริหารหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย เพื่อประกอบอาชีพอิสระนี้ ให้ใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 โดยเปลี่ยนแปลงรายละเอียดในข้อกำหนดการจัดวิชาบังคับและวิชาเลือก ดังนี้

1. วิชาบังคับ

- 1.1 วิชาสามัญ จำนวน 24 หน่วยการเรียนรู้ ได้แก่
ภาษาไทย	6	หน่วยการเรียนรู้
สังคมศึกษา	6	หน่วยการเรียนรู้
พลานามัย	6	หน่วยการเรียนรู้
วิทยาศาสตร์	6	หน่วยการเรียนรู้
- 1.2 วิชาพื้นฐานวิชาอาชีพ จำนวน 12 หน่วยการเรียนรู้

ให้เลือกจากวิชาพื้นฐานวิชาอาชีพในหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 วิชาชีพตามหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) พุทธศักราช 2524 และ รายวิชาอาชีพ (เพิ่มเติม) ในหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524

2. วิชาเลือก

- 2.1 วิชาเลือกตามแผนการเรียนรู้ จำนวน 48 หน่วยการเรียนรู้

ให้เลือกวิชา อส 001 อาชีพอิสระ

กระทรวงศึกษาธิการ กรมวิชาการ ให้รายละเอียดเกี่ยวกับหลักสูตร วิชา อส 001 อาชีพอิสระนี้โดยกำหนดจุดประสงค์และขอบข่ายของเนื้อหาไว้กว้าง ๆ โดยให้นักเรียนแต่ละคนหรือแต่ละกลุ่มเป็นผู้เสนอรายละเอียดของหลักสูตร อันได้แก่ โครงการประกอบอาชีพอิสระของนักเรียนเอง โดยสำรวจอาชีพรอบตนเองและชุมชน พิจารณาความเหมาะสมกับตนเองและสภาพเศรษฐกิจและสภาวะตลาดของท้องถิ่น แล้วเสนอรายละเอียดขั้นตอนการปฏิบัติงานอาชีพที่แสดงให้เห็นถึงความเป็นไปได้และการพัฒนาอาชีพอิสระที่มีกระบวนการจัดการอย่างชัดเจน ซึ่งมีหัวข้อของอาชีพ ความต้องการของตลาด การหาทุน และการหาทำเล การประชาสัมพันธ์และอื่น ๆ ทุกขั้นตอนต้องเสนอภาพให้ชี้ว่าจะดำเนินการอย่างไร เมื่อไร และ

ได้อะไรจากการดำเนินการ รวมไปถึงการคาดการณ์รายได้ กำไร/ขาดทุน และเพื่อให้โครงการของนักเรียนแต่ละคนมีความเป็นไปได้สูง เราได้กำหนดให้โรงเรียนดำเนินการพิจารณาโครงการสอนของนักเรียนให้รอบคอบ โดยใช้รูปกรรมการหลายขั้นตอน เริ่มต้นจากให้กลุ่มนักเรียนเองรวมทั้งอาจารย์ที่ปรึกษาทางอาชีพวิเคราะห์เบื้องต้น ปรับปรุง แก้ไขให้มีความเป็นไปได้ แล้วนำเสนอกรรมการกับโรงเรียน ซึ่งจะประกอบด้วยผู้บริหาร อาจารย์แนะแนว ผู้ประสบผลสำเร็จทางอาชีพในท้องถิ่น และที่ขาดไม่ได้ที่เราเสนอแนะให้โรงเรียนเชิญมาร่วมเป็นกรรมการคือนักการธนาคาร ซึ่งเราเชื่อว่าเป็นนักวิเคราะห์การลงทุนที่สามารถ และนอกจากนั้นถ้าโครงการมีความเป็นไปได้สูง เขาอาจจะสนับสนุนด้านเงินทุนได้

2.2 วิชาเลือกเสรี

ให้เลือกเรียนได้ตามความสนใจ โดยเลือกจากหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 และหลักสูตรอื่นใดที่เทียบเท่า สำหรับนักเรียนที่นับถือศาสนาพุทธ ต้องเรียนวิชาพระพุทธศาสนา จำนวน 3 หน่วยการเรียนรู้

(กระทรวงศึกษาธิการ กรมวิชาการ, 2530)

การปฏิบัติงานเกี่ยวกับโครงการปฏิบัติงานอาชีพ มีขั้นตอนดังนี้

ขั้นเตรียมการ

1. การจัดตั้งคณะกรรมการ

เพื่อให้โครงการปฏิบัติงานอาชีพของนักเรียนบรรลุตามวัตถุประสงค์ โรงเรียนควรแต่งตั้งคณะกรรมการต่าง ๆ

1.1 คณะกรรมการปฏิบัติการ ควรประกอบด้วย

1. ผู้บริหารโรงเรียน
2. ผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียน
3. ครูหรืออาจารย์ที่ปรึกษาโครงการปฏิบัติงานอาชีพ
4. คณะนักเรียนแผนการเรียน เพื่อประกอบอาชีพอิสระ

คณะกรรมการชุดนี้ มีหน้าที่พิจารณากลับกรองโครงการขั้นต้น เพื่อนำเสนอ คณะกรรมการระดับอนุมัติโครงการ เพื่อพิจารณาอนุมัติ และมีหน้าที่ควบคุมดูแลการจัดการเรียนการสอน การติดตามนิเทศ และประเมินผลการปฏิบัติ การปฏิบัติงานตามโครงการปฏิบัติงานอาชีพของนักเรียน

1.2 คณะกรรมการอนุมัติโครงการ ควรประกอบด้วย

1. ผู้บริหารโรงเรียน
2. หัวหน้าส่วนราชการที่เกี่ยวข้องในจังหวัดตามที่โรงเรียนเห็นสมควร
3. ผู้ชำนาญการและผู้ประสบความสำเร็จในอาชีพของท้องถิ่น

คณะกรรมการชุดนี้มีหน้าที่อนุมัติโครงการปฏิบัติงานอาชีพของนักเรียน ให้คำแนะนำช่วยเหลือในด้านวิทยากรและทรัพยากร

โรงเรียนอาจพิจารณา เสนอจังหวัดหรือกรมวิชาการแต่งตั้งคณะกรรมการ อำนวยการระดับจังหวัด

1.3 คณะกรรมการอำนวยการระดับจังหวัดนี้ให้มีหน้าที่สนับสนุน ส่งเสริม และประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การดำเนินงานตามโครงการ เป็นไปด้วยความเรียบร้อย ซึ่งอาจประกอบด้วย

1. ศึกษาธิการเขต ในกรณีที่โรงเรียนตั้งอยู่ ณ จังหวัดที่ตั้ง เขตการศึกษา
2. ศึกษาธิการจังหวัด
3. ประธานกลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย
4. หัวหน้าส่วนราชการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

(กระทรวงศึกษาธิการ กรมวิชาการ, 2530)

2. การประชาสัมพันธ์โครงการฯ เพื่อประกอบอาชีพอิสระ

การประชาสัมพันธ์การใช้หลักสูตรกับผู้ปกครอง คณะกรรมการการศึกษาและประชาชน เป็นสิ่งที่จะละเลยไม่ได้ เป็นการเผยแพร่ว่าการใช้หลักสูตรใหม่นั้น ลูกหลานของเขาจะเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างไร เกี่ยวกับการเรียนรู้ เจตคติ ค่านิยม และความสามารถ

ในการแก้ปัญหา นอกจากนี้การใช้สื่อมวลชนเป็น เครื่องช่วยในการประชาสัมพันธ์หลักสูตร เช่น วิทยุ โทรทัศน์ และหนังสือพิมพ์ สื่อมวลชนต่าง ๆ เหล่านี้จะช่วยในการประชาสัมพันธ์หลักสูตร ได้มาก แต่การประชาสัมพันธ์นี้ไม่ว่าจะเป็นรูปแบบใดก็ตาม ควรได้รับการกลั่นกรองเป็นอย่างดี เพื่อที่จะทำให้ผู้รับเกิดความสนใจและติดตามความก้าวหน้าของการพัฒนาหลักสูตรอยู่เสมอ (บุญมี เณรยอด, 2527)

การใช้หลักสูตรใหม่จะประสบผลสำเร็จมากน้อยเพียงใดนั้น ขึ้นอยู่กับการประชาสัมพันธ์หลักสูตรส่วนหนึ่งด้วย การเข้าใจ เกี่ยวกับหลักสูตรและการสอนยอมรับหลักสูตรใหม่นั้นจะต้องทำการประชาสัมพันธ์ให้ผู้เกี่ยวข้องทราบเป็นระยะ สื่อที่ใช้ในการแนะนำหลักสูตรนั้นมีหลายรูปแบบขึ้นอยู่กับกลุ่มเป้าหมายของการใช้หลักสูตร เช่น วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ เอกสารแผ่นพิมพ์ สิ่งเหล่านี้สามารถใช้กับบุคคลที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรโดยทั่วไป ส่วนคณะครู นั้นควรจะได้มีการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการและผู้ปกครองนักเรียนนั้นควรจะได้มีการประชุมชี้แจง เป็นต้น (วิชัย วงษ์ใหญ่, 2527)

การเข้าร่วมโครงการนี้ของนักเรียนทุกคน โรงเรียนจะเริ่มต้นด้วยโรงเรียนประชาสัมพันธ์ทำความเข้าใจวิธีดำเนินโครงการกับผู้ปกครอง และนักเรียนให้เข้าใจสิทธิและประโยชน์ที่จะได้รับให้เป็นที่แน่ใจก่อน และนักเรียนต้องสมัครใจที่จะเข้าร่วมโครงการเองทั้งนี้ โรงเรียนจะมีคณะกรรมการพัฒนาความเหมาะสมกับตนเองของนักเรียนแต่ละคนก่อนจึงรับเข้าโครงการ นักเรียนที่เข้าร่วมโครงการเมื่อจบหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลายตาม เกณฑ์ มีศักดิ์และสิทธิเท่ากันทุกประการกับนักเรียนที่เรียนมัธยมศึกษาตอนปลายตามปกติ มีสิทธิสมัครสอบเข้ามหาวิทยาลัยทุกแห่ง แต่อาจจะแตกต่างกันในภาคทฤษฎีที่นักเรียนได้รับ นักเรียนปกติจะได้รับความรู้จากหนังสือหรืออาจารย์ แต่นักเรียนกลุ่มที่เข้าโครงการจะได้รับความรู้ภาคทฤษฎีจากหนังสือ อาจารย์ และการลงมือปฏิบัติจริง

โดยสรุปแล้ว โรงเรียนจะมีการประชาสัมพันธ์โครงการให้นักเรียนชั้น ม.3 และผู้ปกครองนักเรียนทราบในเรื่องจุดประสงค์ เป้าหมายของโครงการ และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความสำคัญของการประกอบอาชีพอิสระ นอกจากนี้ยังมีการประชาสัมพันธ์โครงการให้แก่คณะครู อาจารย์ในโรงเรียนและบุคคลระดับท้องถิ่นทราบด้วย

3. การเขียนและพิจารณาอนุมัติโครงการ

นักเรียนที่เลือกเรียนแผนการเรียน เพื่อประกอบอาชีพอิสระ จะต้องปฏิบัติงานอาชีพ ระหว่างเรียนอย่างต่อเนื่อง 48 หน่วยการเรียน ก่อนที่นักเรียนจะปฏิบัติงานอาชีพจะต้องเขียน โครงการปฏิบัติงานอาชีพ เสนอให้คณะกรรมการควบคุมโครงการพิจารณาอนุมัติก่อน

การจะเขียนโครงการปฏิบัติงานอาชีพให้ได้ดีสมบูรณ์นั้น นักเรียนจำเป็นต้องศึกษา ข้อมูลเกี่ยวกับอาชีพที่นักเรียนสนใจประกอบตามโครงการให้แจ่มชัด เสียก่อนซึ่งในชั้นการศึกษาข้อมูล นี้ นักเรียนจะต้องปรึกษาหาหรืออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อนร่วมงานและผู้ปกครองอย่างใกล้ชิด การศึกษา ข้อมูลควรเริ่มดำเนินการในภาคเรียนแรกของชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 และจะต้องดำเนินการให้เสร็จ และเขียนโครงการให้เสร็จเรียบร้อยในภาคเรียนที่ 2 ของชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เพื่อจะได้ดำเนินการ ปฏิบัติงานอาชีพในภาคเรียนแรกของชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 เป็นอย่างช้า การศึกษาข้อมูลควร ดำเนินการดังนี้

1. **สำรวจความต้องการของตลาด** ก่อนที่นักเรียนจะเลือกอาชีพตามโครงการ จะต้องสำรวจสภาพและความต้องการของชุมชนที่นักเรียนจะใช้ เป็นแหล่งประกอบอาชีพ เสียก่อนว่า สภาพของชุมชนที่นักเรียนจะตั้งหลักแหล่งประกอบอาชีพ เสียก่อนว่าสภาพของชุมชนที่นักเรียนจะตั้ง หลักแหล่งประกอบอาชีพมีสภาพอย่างไร

2. **เลือกอาชีพที่จะประกอบตามโครงการ** เมื่อนักเรียนศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับชุมชน และความต้องการของตลาดแล้ว ก็นำข้อมูลเหล่านั้นมาสรุปและร่วมปรึกษาหาหรือกับอาจารย์ที่ปรึกษา และเพื่อนในชั้นเรียน เพื่อพิจารณาอาชีพที่นักเรียนควรจะเลือกปฏิบัติตามโครงการ ซึ่งข้อมูลที่ได้ อาจมีหลายอาชีพที่ควรดำเนินการ แต่นักเรียนจะต้องพิจารณาเลือกอาชีพที่นักเรียน เห็นว่าเป็นอาชีพ ที่ดีที่สุด

3. **สำรวจความพร้อมในการประกอบอาชีพ** เมื่อนักเรียนตัดสินใจเลือกอาชีพ ที่เห็นว่าดีที่สุดในแล้ว จะต้องพิจารณาความพร้อมในด้านต่าง ๆ ของนักเรียนเอง ในการที่จะประกอบ อาชีพนั้นว่า มีมากน้อยเพียงใด มีความพร้อมเพียงพอที่จะดำเนินโครงการปฏิบัติงานอาชีพได้โดย ตลอดหรือไม่ ความพร้อมด้านต่าง ๆ ที่นักเรียนควรพิจารณา

3.1 **ความรู้ความสามารถ** เพื่อการประกอบอาชีพ นักเรียนจะต้องพิจารณา ร่วมกับอาจารย์ที่ปรึกษาว่า อาชีพที่นักเรียนจะประกอบนั้น จำเป็นจะต้องใช้ความรู้ความสามารถ

ด้านใดบ้างนักเรียนมีพื้นความรู้ที่น้อยเพียงใด ส่วนความรู้ที่นักเรียนยังขาดอยู่ จะสามารถศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมด้วยวิธีใด ใช้เวลาในการศึกษามากน้อยเพียงใด มีวิชาใดบ้างที่นักเรียนจะต้องศึกษา สิ่งเหล่านี้นักเรียนจะต้องพิจารณาให้ถ่องแท้ เพื่อให้การประกอบอาชีพตามโครงการของนักเรียนมีปัญหาน้อยที่สุด

3.2 สถานที่ประกอบอาชีพ สถานที่ที่นักเรียนจะใช้ เป็นที่ประกอบการอาชีพก็มีความสำคัญที่จะต้องพิจารณา การประกอบอาชีพบางอย่างต้องใช้สถานที่มาก บางอย่างต้องใช้สถานที่ที่มีทำเลที่ตั้งเหมาะสม นักเรียนได้พิจารณาสถานที่หรือยัง และมีสถานที่อยู่พร้อมแล้วหรือไม่ หากยังไม่มีนักเรียนจะดำเนินการอย่างไร

3.3 เงินทุน เงินทุนที่จะใช้ประกอบการตามโครงการนักเรียนกะประมาณการไว้มากน้อยเท่าใด นักเรียนมีเงินทุนหรือยัง หากยังไม่มีนักเรียนจะดำเนินการจัดหาอย่างไร

3.4 วัสดุอุปกรณ์ ในการประกอบการอาชีพที่นักเรียนเลือก จะต้องใช้วัสดุอุปกรณ์ใดบ้างและวัสดุอุปกรณ์เหล่านี้นักเรียนมีหรือยัง หากยังไม่มีนักเรียนมีวิธีการที่จะจัดหามาได้อย่างไร หากต้องซื้อนักเรียนมีเงินทุนเพียงพอหรือไม่ และจัดซื้อจัดหาจากที่ใด

3.5 วัตถุดิบ อาชีพที่นักเรียนจะประกอบมีความจำเป็นต้องใช้วัตถุดิบใดบ้าง นักเรียนจะหาวัตถุดิบมาจากที่ใด มีความสะดวกในการจัดหามากน้อยเพียงใด

3.6 ผู้ร่วมงาน นักเรียนจะต้องพิจารณาถึงผู้ร่วมงานในการดำเนินการโครงการว่าจำเป็นต้องมีผู้ร่วมงานกี่คน แต่ละคนต้องมีความรู้ความสามารถหรือความถนัดด้านใดเป็นการเฉพาะหรือไม่ นักเรียนสามารถหาทีมงานได้ตามที่ต้องการหรือยัง หากยังไม่สามารถหาได้ นักเรียนจะดำเนินการอย่างไร

4. กำหนดเป้าหมายหรือรายได้ นักเรียนจะต้องพิจารณาว่าอาชีพที่นักเรียนปฏิบัตินี้จะทำให้นักเรียนมีรายได้มากน้อยเพียงใด คู่กับทุนที่นักเรียนลงไปหรือไม่ จะใช้เวลาเท่าใด จึงจะคุ้มทุน รายได้หรือกำไรเพียงพอที่จะเลี้ยงชีพหรือไม่ หากได้ไม่เพียงพอนักเรียนจะแก้ปัญหาอย่างไร

ข้อมูลเหล่านี้นักเรียนจะศึกษาและนำมาอภิปรายร่วมกันกับอาจารย์ที่ปรึกษาและเพื่อนร่วมชั้นเรียน เมื่อเห็นว่ามีแนวทางที่จะดำเนินโครงการได้ ก็เริ่มลงมือเขียนโครงการ

การเขียนโครงการ : ความหมายของโครงการ มีนักการศึกษาให้ความหมายแตกต่างกันหลายนัย ดังนี้

Hayes (1969) ให้ความหมายของโครงการ คือ กิจกรรมเชิงระบบที่สามารถอธิบายได้ว่าองค์การหรือหน่วยงานใด เป็นผู้รับผิดชอบดำเนินงาน บุคคลประเภทใดและลักษณะใดที่จะต้องเข้าร่วมกิจกรรมนั้น จะต้องมีความรู้และอุปกรณ์ชนิดใดสนับสนุน มีการจัดสรรทรัพยากรเพื่อใช้ดำเนินการอย่างไร สถานที่ดำเนินงานอยู่ที่ไหน จะใช้เวลาในการดำเนินงาน ยาวนานเท่าใด โดยจะเริ่มต้นและสิ้นสุดเมื่อใดและผลที่เกิดขึ้นคืออะไร และสามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างไรบ้าง

จากความหมายที่กล่าวแล้วอาจสรุปได้ว่า โครงการ เป็นแผนงานที่จัดทำขึ้นอย่างมีระบบโดยประกอบด้วยกิจกรรมย่อยหลายกิจกรรมที่ต้องใช้ทรัพยากรในการดำเนินงานและคาดหวังที่จะได้ผลตอบแทนอย่างคุ้มค่า จะต้องมีความรู้เริ่มต้นและจุดสิ้นสุดในการดำเนินงาน จะต้องมีความชัดเจนหรือจุดมุ่งหมายอย่างชัดเจน จะต้องมีความรู้ที่ในการดำเนินงาน เพื่อให้การบริการและสนองความต้องการของกลุ่มบุคคลในพื้นที่นั้น และจะต้องมีบุคคลหรือหน่วยงานรับผิดชอบในการดำเนินงานหรือโครงการ เป็นการกำหนดการปฏิบัติงานในรายละเอียดให้บรรลุถึงวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้ซึ่ง Pitale (1982) กล่าวว่า มีเป้าหมายในการพัฒนาที่สำคัญ 3 ประการ ดังนี้

1. เพื่อการผลิตและการให้บริการ
2. เพื่อเพิ่มพูนสมรรถภาพของแผนงาน
3. เพื่อเพิ่มพูนประสิทธิภาพการผลิตโดยปรับปรุงวิธีการที่มีอยู่ให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

เมื่อนักเรียนศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับอาชีพที่นักเรียนจะเลือกปฏิบัติระหว่างเรียนแล้วขั้นตอนต่อไปที่นักเรียนจะต้องดำเนินการ คือ การเขียนโครงการ เพื่อเสนอให้คณะกรรมการควบคุมโครงการพิจารณาอนุมัติ โครงการที่นักเรียนเขียนจะต้องประกอบด้วยหัวข้อต่อไปนี้

1. ชื่อโครงการ
2. ชื่อผู้ดำเนินโครงการ
3. ชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา
4. หลักการและเหตุผล
5. วัตถุประสงค์

6. เป้าหมาย
7. ระยะเวลาดำเนินโครงการ
8. สถานที่ประกอบอาชีพ
9. งบประมาณ
10. การดำเนินงาน
11. ปัญหาและแนวทางแก้ไข
12. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

เกณฑ์การอนุมัติโครงการ ควรประกอบด้วยหัวข้อดังต่อไปนี้

- การพิจารณาอาชีพ อาชีพที่นักเรียน เสนอมาต้อง เป็นไปตามหลัก เกณฑ์ดังต่อไปนี้
 1. เป็นอาชีพที่นักเรียนหรือกลุ่มนักเรียน เป็นเจ้าของกิจการ
 2. เป็นอาชีพสุจริต ไม่ผิดกฎหมายหรือไม่ขัดต่อศีลธรรม
 3. เป็นอาชีพที่สามารถทำได้อย่างต่อเนื่อง
 4. เป็นอาชีพที่ทำให้เกิดรายได้อย่างน้อยเพียงพอต่อการดำรงชีพ (คือเพียงพอที่จะใช้เป็นค่าใช้จ่ายสำหรับปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต)
- การพิจารณา เพื่อประเมินอาชีพของนักเรียน มีหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้
 1. ที่ปรึกษาโครงการ มีความรู้และประสบการณ์ในอาชีพโดยตรง ซึ่งอาจจะ เป็นครูหรือบุคลากรจากท้องถิ่น
 2. เงินทุน นักเรียนหรือผู้ปกครองมีเงินทุน เบื้องต้นเพียงพอ เหมาะสมกับ ลักษณะงาน
 3. ระยะเวลา เป็นอาชีพที่สามารถทำได้อย่างต่อเนื่องไม่น้อยกว่า 4 ภาคเรียน
 4. การใช้เทคนิควิทยาการ มีการพัฒนาวิธีการ เครื่องมือ เทคนิค เพื่อปรับปรุงการประกอบอาชีพ ให้ได้ผลงานทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ หรือใช้พื้นฐานความรู้ตามหลักสูตรวิชาอาชีพในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย มาใช้ประกอบอาชีพ

5. การจัดการทางอาชีพ มีการใช้วิธี ขั้นตอนการดำเนินงาน และการจัดการ
 อย่างเป็นระบบ มีการติดตามดูแลอย่างใกล้ชิด การตลาด การใช้แรงงาน
 การลงทุน การประชาสัมพันธ์ เป็นต้น

(กระทรวงศึกษาธิการ กรมวิชาการ, 2531ก)

4. การจัดทำปฏิทินปฏิบัติการ

เพื่อให้การปฏิบัติงานอาชีพได้ผลดี โรงเรียนควรจัดทำสิ่งต่อไปนี้

1. ปฏิทินกำหนด เวลาที่นักเรียนจะ เสนอโครงการ เพื่อขออนุมัติ
2. ปฏิทินกำหนดการนิเทศและกำหนดครูนิเทศ
3. ปฏิทินกำหนดการประชุมสัมมนานักเรียนตามปกติ (เช่น สัปดาห์ละครั้ง ในกรณีที่
 เกิดปัญหาต้องแก้ไขเร่งด่วน ควรเรียกประชุมสัมมนาทันที ไม่ควรรอไว้
 จนกว่าจะถึงเวลาที่กำหนดไว้ตามปกติ)
4. วิเคราะห์เนื้อหาที่จะประเมินผลโครงการปฏิบัติงานอาชีพในแต่ละภาคเรียน

(กระทรวงศึกษาธิการ กรมวิชาการ, 2530)

ขั้นตอนการ

1. การจัดการเรียนการสอน

1.1 วิชาบังคับ

1.1.1 วิชาสามัญบังคับ

ให้โรงเรียนจัดสอน เรียงตามลำดับรายวิชาตั้งแต่ชั้นมัธยมศึกษา
 ปีที่ 4 ถึงชั้นปีที่ 6 เช่นเดียวกับแผนการเรียนอื่น ๆ

สำหรับวิชาวิทยาศาสตร์นั้น จะเลือกจากกลุ่มวิชา เลือกหรือจาก
 กลุ่มวิทยาศาสตร์กายภาพ ชีวภาพ หรือจากกลุ่มวิทยาศาสตร์ประยุกต์ หมวดวิชาสัมพันธ์ หลักสูตร
 ประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2524 ก็ได้

1.1.2 วิชาพื้นฐานวิชาอาชีพ

โรงเรียนอาจ เลือกจัดวิชาพื้นฐานวิชาอาชีพลักษณะใดลักษณะหนึ่ง

ใน 3 ลักษณะ ดังนี้

1. เลือกวิชาพื้นฐานวิชาอาชีพสาขาใดสาขาหนึ่งจากที่กำหนดไว้ในหลักสูตรทั้ง 12 หน่วยการเรียนรู้
2. เลือกรายวิชาพื้นฐานวิชาอาชีพจากหลาย ๆ สาขาโดยเลือกรายวิชาที่เห็นว่าจะเกิดประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานตามโครงการปฏิบัติงานอาชีพของนักเรียน ทั้งนี้ต้องเลือกให้ครบ 12 หน่วยการเรียนรู้
3. เลือกรายวิชาอาชีพจากวิชาพื้นฐานวิชาอาชีพ ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 จากวิชาชีพตามหลักสูตรประกาศนียบัตร พุทธศักราช 2524 และจากหลักสูตรวิชาอาชีพอื่นที่กระทรวงศึกษาธิการประกาศให้เป็นรายวิชาในหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 โดยเลือกเรียนเฉพาะวิชาที่เห็นว่าจะเกิดประโยชน์ต่อโครงการปฏิบัติงานอาชีพของนักเรียน รวมแล้วให้ได้ 12 หน่วยการเรียนรู้

ในการเลือกวิชาพื้นฐานอาชีพทั้งสามวิธีดังกล่าวแล้ว โรงเรียนและนักเรียนควรร่วมกันพิจารณาว่าวิธีใดจะเกิดประโยชน์ต่อตัวนักเรียนแต่ละคนมากที่สุด ในกรณีที่นักเรียนมีโครงการปฏิบัติงานอาชีพที่ต้องการพื้นฐานต่างกันมาก โรงเรียนอาจต้องเปิดสอนวิชาต่างสาขาอาชีพกัน เพื่อสนองความต้องการที่แตกต่างกัน ซึ่งถ้าโรงเรียนไม่สามารถทำได้ โดยลำพังโรงเรียนอาจขอความร่วมมือจากกลุ่มโรงเรียนก็ได้

ในกรณีที่มิมีนักเรียนได้ตัดสินใจแน่นอนกว่า จะเสนอโครงการปฏิบัติงานอาชีพมุ่งไปในสาขาใด เช่น การเกษตร การค้า ก็จะสะดวกต่อการวิเคราะห์ว่านักเรียนควรได้เรียนพื้นฐานวิชาอาชีพใดบ้าง และถ้าจำเป็น โรงเรียนอาจจัดให้นักเรียนได้ศึกษารายวิชาเหล่านั้นให้หมดไปใน 2 ภาคเรียนแรก เพื่อที่นักเรียนจะได้มีพื้นฐานทางอาชีพที่จะเสริมให้การปฏิบัติงานอาชีพมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ในขณะที่นักเรียนเรียนวิชาดังกล่าวครูผู้รับผิดชอบควรคำนึงถึงการประยุกต์ความรู้ไปใช้ในโครงการที่นักเรียนจะปฏิบัติด้วยจะช่วยให้ นักเรียนสามารถนำความรู้ไปใช้ได้ดียิ่งขึ้น

สำหรับในกรณีที่นักเรียนยังไม่ตัดสินใจแน่นอนว่าจะปฏิบัติการอาชีพ ในสาขาใดครูและนักเรียนอาจร่วมกันเลือกรายวิชาอาชีพที่เห็นว่าจะเกิดประโยชน์กับทุกสาขาอาชีพ โดยเฉพาะอาชีพอิสระ เช่น บัญชี กฎหมายธุรกิจ ฯลฯ หลังจากนั้นเมื่อตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการ ปฏิบัติงานอาชีพได้แล้วจึงเลือกรายวิชาเพิ่มเติมให้ครบ 12 หน่วยการเรียนรู้โดยยึดหลักว่าวิชาที่เลือก เรียนต้องเป็นวิชาที่จะสนับสนุนให้การปฏิบัติงานอาชีพเกิดผลดี

1.2 วิชาเลือก

1.2.1 วิชาเลือกตามแผนการเรียน

ตามแผนการเรียนเพื่อประกอบอาชีพอิสระนี้ กำหนดให้นักเรียน ปฏิบัติงานอาชีพโดยลงทะเบียนเป็นวิชา อส 001 อาชีพอิสระ โครงการที่นักเรียนจะเสนอในวิชานี้ ต้องเป็นโครงการต่อเนื่องสำหรับปฏิบัติภายในระยะเวลาไม่น้อยกว่า 4 ภาคเรียน และจะเสนอ เป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่มก็ได้

ถ้าคณะกรรมการเห็นว่าโครงการที่นักเรียนเสนอควรใช้เวลา ปฏิบัติใน 4 ภาคเรียน ให้ลงทะเบียนภาคเรียนละ 1 รายวิชา ดังนี้

อส 001 ก อาชีพอิสระ

อส 001 ข อาชีพอิสระ

อส 001 ค อาชีพอิสระ

อส 001 ง อาชีพอิสระ

ในกรณีที่โรงเรียนต้องการให้นักเรียนปฏิบัติงานอาชีพมากกว่า 4 ภาคเรียนก็อาจจัดแบ่งวิชา อส 001 ออกเป็นรายวิชาย่อยมากกว่า 4 รายวิชา โดยใช้รหัส อส 001 จ และ อส 001 ฉ. ต่อไป ตามลำดับ

การกำหนดหน่วยการเรียนรู้ของรายวิชาอาชีพอิสระดังกล่าวในแต่ละภาคเรียนนั้นให้อยู่ในดุลยพินิจของโรงเรียน เมื่อรวมหน่วยการเรียนรู้ทุกภาคเรียนแล้วต้องได้ 48 หน่วยการเรียนรู้

การนับเวลาเรียนของรายวิชาอาชีพอิสระ ไม่กำหนดจำนวนคาบ การเรียนตายตัว ให้ยืดหยุ่นตามสภาพอาชีพของผู้เรียน โดยใช้ เวลาเริ่มตั้งแต่การสำรวจข้อมูล

ทางอาชีพ การเสนอโครงการ การอภิปรายเสนอแนะ ตลอดจนการปฏิบัติงานอาชีพ

1.2.2 การจัดวิชา เลือก เสรี

วิชา เลือก เสรีไม่บังคับให้นักเรียนเรียน แต่จัดไว้ในลักษณะที่จะให้ความรู้ทักษะ เพื่อเป็นพื้นฐานในการปฏิบัติงานอาชีพตามโครงการ และเพื่อ เสริมความรู้ในด้านต่าง ๆ ให้กว้างขวางเพื่อให้นักเรียนปฏิบัติงานอาชีพได้อย่างดีที่สุด ช่วงเวลาที่จะจัดรายวิชา เลือกดังกล่าวนี้ อาจกระจายอยู่ในชั้นใดก็ได้ตามความ เหมาะสมและความต้องการของลักษณะอาชีพ

สำหรับนักเรียนที่นับถือศาสนาพุทธ โรงเรียนต้องจัดให้เรียนวิชา พระพุทธศาสนาตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524

การจัดคาบเวลาเรียน

ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ให้โรงเรียนจัดสอนวิชาสามัญ วิชาพื้นฐาน วิชาอาชีพ และวิชาเลือกอื่น ๆ ที่จะส่งเสริมโครงการปฏิบัติงานอาชีพ ไม่เกิน 25 คาบต่อสัปดาห์เพื่อจะได้มีเวลาให้นักเรียนสำรวจข้อมูลทางอาชีพและ เตรียมการปฏิบัติงานตามโครงการ

ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5-6 ให้โรงเรียนจัดการเรียนการสอนให้น้อยลงตามลำดับทั้งนี้ ไม่ควรเกิน 20 คาบต่อสัปดาห์ โดยจัดให้สอดคล้องกับลักษณะของโครงการที่นักเรียนปฏิบัติ

สำหรับการจัดกิจกรรมแนะแนว และสอนซ่อม เสริม ซึ่งกำหนดไว้ 3 คาบต่อสัปดาห์ ตลอดหลักสูตรนั้น ให้โรงเรียนพิจารณาจัดตามความ เหมาะสม

โดยเฉพาะในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 และ 6 นักเรียนลงมือปฏิบัติงานตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ในโครงการที่ได้รับการอนุมัติแล้ว ในระยะนี้โรงเรียนจะต้องดูแลอย่างใกล้ชิด เมื่อนักเรียนประสบปัญหาจะต้องช่วยกันแก้ไขทันที ไม่ว่าจะเป็นในด้านการให้ความรู้เพิ่มเติม หรือ เสนอแนะวิธีการปฏิบัติงานโดยจัด เป็นสัมมนา การสัมมนานี้จะรวมทั้งการ เสนอผลงานเพื่อพิจารณาปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้นด้วย

(กระทรวงศึกษาธิการ กรมวิชาการ, 2530)

2. การส่งเสริมสนับสนุนให้คำปรึกษาช่วยเหลือเกี่ยวกับข้อมูลทางอาชีพ

ควรประกอบด้วยการจัดการและพื้นฐานการจัดการ หลักของการบริหารงานธุรกิจ เพื่อให้ได้ซึ่งข้อมูลทางอาชีพหลายแหล่ง

การจัดการทางอาชีพ เป็นการใช่วิธีการ ขั้นตอนการดำเนินงานและการจัดการอย่างมีระบบในการประกอบอาชีพ เช่น ในขั้นเตรียมการ มีการศึกษาข้อมูล การหาทุน การรวมกลุ่ม การแบ่งความรับผิดชอบ การหาทำเลที่เหมาะสมในขั้นการดำเนินงาน มีการวางแผนล่วงหน้า มีการประชาสัมพันธ์ เป็นต้น

โดยเฉพาะกระบวนการในการจัดการ จะประกอบด้วย

1. การวางแผน (Planning) จะต้องมีการคิดก่อนลงมือทำ เช่น คิดว่าจะทำอะไรก่อนเป็นเป้าหมายสำคัญอยู่ในใจ และทำเมื่อไร ทำแล้วขายที่ไหน ทำโดยมีเป้าหมาย/จุดประสงค์โดยใช้หลัก what, when where why how

2. การจัดรูปแบบ (Organizing) จะต้องมีการจัดแบ่งหน้าที่งานแต่ละคนให้เหมาะสมกับงาน เช่น ผู้จัดการ แม่ครัว ลูกมือ ลูกจ้าง

3. การวางกำลังคน/จัดหาคน (Staffing) คืองานทางด้านบุคคลที่ต้องจัดหาคนฝึกอบรม รักษาคนไว้

4. การสั่งการ (Directing) คนที่จะสั่งการได้จะต้องรู้ระบบงานทั้งหมดจึงจะสั่งการได้

5. การควบคุม (Controlling) เราควบคุมเพื่อ

1. การประเมินผล/ติดตามผล ว่างานทำได้ตาม เป้าหมายที่เรากำหนดไว้หรือไม่ จะต้องมีความเป็นตัวเปรียบเทียบ

2. เป้าหมาย จะต้องยึดหลักคุณภาพของผลงานโดยดูจากเวลา ค่าใช้จ่ายและการบริการ

ในงานแต่ละงานทั้ง 5 นี้จะมีกระบวนการ (Process) อยู่ด้วยทุกขั้นตอน

(พงษ์ศักดิ์ มณีสรี อ้างถึงใน กระทรวงศึกษาธิการ กรมวิชาการ, 2531ก)

พื้นฐานการจัดเพื่อให้เกิดกระบวนการบริหารงานธุรกิจ จะเริ่มต้นจาก

1. งานด้านการตลาด คือ งานที่จะต้องมีส่วน (บริการ) ที่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคได้อย่างเหมาะสม เช่น

- ในเรื่องของคุณประโยชน์ของตัวสินค้า
- ราคาของจะถูกหรือแพง จะบอกว่าดีหรือไม่นั้น บอกไม่ได้ขึ้นอยู่กับการยอมรับคุณค่าของสินค้า จะเป็นตัวกำหนดราคา

- เหมาะสมในเรื่องสถานที่ จะต้องวางขายในที่ที่สามารถจะซื้อหาได้ง่าย
- การส่งเสริมการขาย เรามีสินค้าดี ๆ อะไรขายอยู่

2. งานทางด้านการขาย เป็นวิธีการนำสินค้าจากผู้ผลิตเข้าสู่ผู้บริโภคโดยผ่านตัวกลางต่าง ๆ

3. งานทางด้านบัญชี เป็นการทำบันทึกข้อมูลทางการเงินที่เกิดขึ้นในช่วงระยะเวลาหนึ่ง

4. งานทางด้านการเงิน คือการหาเงินเข้ามาและใช้เงินออกไป

5. งานด้านการผลิต คือการแปรสภาพวัตถุดิบต่าง ๆ โดยใช้ แรงงาน กรรมวิธีในการผลิต เงินทุน

จะเห็นได้ว่าการที่จะสร้างสิ่งแวดล้อมให้ผู้เรียนตระหนักถึงความสำคัญของการจัดการในการประกอบอาชีพอิสระ มิใช่เป็นเรื่องง่าย เราจะต้องช่วยกันสร้างแนวคิดในการที่จะพัฒนาผู้เรียนให้เกิดทักษะการประกอบอาชีพอิสระประเภทต่าง ๆ แนวทางประการหนึ่งคือ สถานศึกษาจะมีบทบาทในการเตรียมความพร้อม เด็กของเราออกไปเป็นเจ้าแก้มได้ส่วนหนึ่ง ดังนั้นขั้นตอนรูปแบบในการจัดการศึกษาควรจะเป็นทิศทางใด เพื่อส่งเสริมการประกอบอาชีพอิสระ

ชนะ กลีภรณ์ (อ้างถึงในกระทรวงศึกษาธิการ กรมวิชาการ, 2531ก) ได้เสนอรูปแบบในการจัดการศึกษา เพื่อประกอบอาชีพอิสระมี 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนแรก สร้างความตระหนัก คือให้เด็กเห็นว่า การเป็นเจ้าแก้มมีศักดิ์ศรี มีเกียรติ มีอะไรทุกอย่างเหมือน ๆ หรือเหนือกว่าทำงานอย่างอื่น ชั้นนี้เราควรเริ่มทำกันตั้งแต่ระดับประถมศึกษาแล้ว ต้องทำต่อเนื่องไปทุกระดับ

ขั้นที่สอง การพัฒนา ทั้งด้านวิชาการและด้านการจัดการ ควรเริ่มที่ระดับมัธยมศึกษา คือ ต้องพัฒนาทั้งด้านวิชาที่จะไปหากินและด้านจัดการ การพัฒนาขั้นนี้บทบาทสถานศึกษาสำคัญมาก จะต้องฝึกหัดเด็กได้ทำของจริง ได้เห็นของจริง

ขั้นที่สาม ขั้นประยุกต์หรือขึ้นลองของ ต้องให้เด็กได้มีฝีมือจริง ๆ ทำของจริงโดยอาศัยหลักด้านเทคนิคและการจัดการ

ขั้นที่สี่ ขั้นดำเนินการ สถาบันการศึกษาสามารถให้คำปรึกษาในด้านเทคนิค ส่วนพวกธุรกิจ อุตสาหกรรม ภาครัฐบาลก็ช่วยในด้านการจัดการ นอกจากนี้กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม ศูนย์พัฒนาอุตสาหกรรม และหน่วยงานอื่น ๆ ก็สามารถแนะนำทางด้านการจัดการ และด้านเทคนิค บางอย่าง

ขั้นที่ห้า ขั้นประเมิน เพื่อจะปรับหรือขยายกิจการ

๓. การปฏิบัติงานของนักเรียนตามขั้นตอนในโครงการที่ได้รับอนุมัติ

โครงการพัฒนาการบริหารหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย เพื่อประกอบอาชีพ อีสร่มุ่งเน้นการปฏิบัติด้านการจัดการทางอาชีพ อาชีพอีสร่มในโครงการนี้จึงหมายถึงอาชีพที่มีกระบวนการ จัดการที่อาศัยทักษะและเทคนิค การจัดการตามหลักวิชา สามารถดำเนินการต่อเนื่องไปได้ในระยะยาว เป็นอาชีพสุจริตไม่ขัดต่อ กฎหมาย วัฒนธรรม และประเพณีของสังคม และต้องมีลักษณะดังนี้ด้วย คือ

1. เป็นธุรกิจขนาดย่อมมีรายได้ที่สามารถคาดการณ์ระยะเวลาคุ้มทุนและกำไรได้
2. เป็นธุรกิจที่ส่งผลผลิตออกมาสู่ตลาดในท้องถิ่น
3. มีผลผลิตที่มีคุณภาพได้มาตรฐานและคงที่

โดยลักษณะงานอาชีพอิสระดังกล่าวข้างต้น นักเรียนจะต้องมีบทบาท
เกี่ยวข้องต่าง ๆ ที่สำคัญ ดังนี้

1. เป็นเจ้าของกิจการ
2. จัดหาทุนและทำเลที่ตั้ง
3. วางแผนการดำเนินงานทุกขั้นตอน
4. จัดหาผู้ปฏิบัติงานในหน้าที่ต่าง ๆ
5. ควบคุมการปฏิบัติงานทุกขั้นตอน
6. แก้ปัญหาใด ๆ ที่อาจเกิดขึ้น

จากสภาพปัจจัยองค์ประกอบต่าง ๆ เหล่านี้ ผู้วิจัยจึงได้นำรายงานการ
ปฏิบัติงานประกอบอาชีพอิสระของโรงเรียนในโครงการพัฒนาการบริหารหลักสูตรมัธยมศึกษา
ตอนปลาย เพื่อประกอบอาชีพอิสระ หมวดเกษตรกรรม หมวดคหกรรมและหมวดพาณิชยกรรม
จำนวน 17 โรงเรียน ในปี พ.ศ. 2531 มาวิเคราะห์สรุปเป็นรายการ ซึ่งนักเรียนชั้นมัธยม
ศึกษาปีที่ 5-6 ลงมือปฏิบัติงานตามขั้นตอนในโครงการที่ได้รับอนุมัติ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. การจัดการทางอาชีพ จะเปิดให้บริการแก่ลูกค้า ซึ่งเป็นอาจารย์ใน
โรงเรียน นักเรียนและบุคคลภายนอกไปศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมจากแหล่งที่มีบริการด้านอาชีพ
ที่นักเรียนเสนอในโครงการ นักเรียนได้ฝึกทักษะได้ดำเนินการปฏิบัติและจำหน่ายด้วยตนเอง
ตามร้านค้าภายในโรงเรียน และจะขยายกิจการไปดำเนินการธุรกิจของตนในหมู่บ้าน หรืออาจชวน
เพื่อน ๆ ที่มีใจรักมาร่วมงาน ทั้งนี้เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ กระบวนการประกอบอาชีพอิสระ

โดยหลักการเบื้องต้นของการจัดการทางอาชีพ จะประกอบด้วย

- 1.1 นักเรียนหาข้อมูลเกี่ยวกับตลาดและผู้ทางในการจำหน่าย
- 1.2 นักเรียนศึกษาสภาวะการตลาดตลอดเวลา เพื่อจะผลิตเครื่อง
อุปโภคและบริโภคได้ตามความต้องการของตลาด
- 1.3 นักเรียนต้องศึกษาหาข้อมูลความต้องการ เกี่ยวกับอาชีพนั้น
- 1.4 นักเรียนร่วมกันวางแผน กำหนดวัสดุ อุปกรณ์ รายการต่าง ๆ
การจ่ายตลาด เพื่อเตรียมประกอบอาชีพ ทำบัญชี และประเมินผล
เป็นต้น

- 1.5 นักเรียนต้องฝึกทักษะ ฝึกปฏิบัติการทางอาชีพ ขณะเรียนภาคปฏิบัติและเก็บรวบรวมผลงานของนักเรียน
- 1.6 นักเรียนศึกษาคำเนิงานในอาชีพแต่ละประเภทที่จะเสนอในโครงการนั้นให้ละเอียด
- 1.7 นักเรียนแต่ละคนผลัด เปลี่ยนกันฝึกปฏิบัติงาน ในแต่ละสัปดาห์ต่อลักษณะงานหนึ่ง ๆ
- 1.8 อาจารย์ที่ปรึกษาจะเป็นผู้หางานหรือรับงานจากบุคคลภายนอก โดยให้นักเรียนในโครงการสับ เปลี่ยนกันทำตามลักษณะงาน เพื่อเกิดความชำนาญและประสบการณ์
- 1.9 นักเรียนทำตามที่ครูกำหนดโดยเป็นไป ในลักษณะของการฝึกปฏิบัติ ภายหลังเรียนทฤษฎีแล้ว ครูจะแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบให้นักเรียนแต่ละคนปฏิบัติ

2. การลงทุน โรงเรียนจะลงทุนให้ในเรื่องของวัสดุ อุปกรณ์ เครื่องใช้ ทั้งสิ้น ทุนโรงเรียนจากสมาคมครูผู้ปกครอง สมาคมศิษย์เก่า เงินบก.ศ ทุนจากผู้ปกครอง ในลักษณะการกู้ยืม ซึ่งโรงเรียนจะมีวิธีการจัดหาและสนับสนุนส่งเสริม เงินทุนและแนวทางการดำเนินการเกี่ยวกับรายได้ที่ได้จากการประกอบอาชีพอิสระ ในรูปแบบต่าง ๆ มากมาย กระทรวงศึกษาธิการ กรมวิชาการ (2531 ก) เสนอไว้

วิธีการจัดการและส่งเสริม เงินทุนเพื่อประกอบอาชีพอิสระที่ดำเนินการอยู่ในโรงเรียนนาร่อง 17 โรงเรียน

2.1 การรวมทุนของกลุ่มนักเรียน นักเรียนที่รวมกลุ่มกันเสนอโครงการปฏิบัติงานอาชีพอิสระและผ่านการเห็นชอบจากกลุ่มนักเรียน อาจารย์ที่ปรึกษา และคณะกรรมการของโรงเรียน แล้วจะร่วมกันลงทุนโดยมีการกำหนดเกณฑ์ในการลงทุน ตลอดจนการแบ่งรายได้ไว้ชัดเจน

2.2 การเรียกทุนจากนักเรียนในโรงเรียน กลุ่มนักเรียนหรือนักเรียนคนใดมีแนวความคิดในการประกอบอาชีพอิสระที่น่าสนใจ และได้เสนอโครงการปฏิบัติงานอาชีพอิสระผ่านความเห็นชอบตามลำดับขั้นแล้ว แต่ไม่มีทุนดำเนินการ โรงเรียนอนุญาตให้ประชาสัมพันธ์

ในโรงเรียนและ เปิดโอกาสให้นักเรียนในโครงการร่วมลงทุนด้วย ในลักษณะการขายหุ้น ทั้งนี้จะมีระเบียบเกี่ยวกับการแบ่งผลกำไรตามจำนวนหุ้นไว้ชัดเจน

2.3 การเรียกหุ้นจากคณะครูและนักเรียนในโรงเรียน โครงการปฏิบัติงานอาชีพอิสระที่ต้องการลงทุน การพิจารณาขออนุมัติโครงการนอกจากจะพิจารณาความเหมาะสมกับผู้ดำเนินการการตลาดแล้ว จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องพิจารณาในด้าน กำไร ขาดทุน และขาดเตาได้ชัดเจน โครงการลักษณะนี้จะได้รับความสนใจจากครูและนักเรียนทั่วไป ในการร่วมลงทุนด้วยและทำในลักษณะการขายหุ้น

2.4 เงินทุนจากสมาคมครู ผู้ปกครอง หรือสมาคมศิษย์เก่า นักเรียน/กลุ่มนักเรียน กุ๊ยืมจากสมาคมฯ ในลักษณะดอกเบี้ยต่ำ และมีกำหนดการส่งใช้คืน

2.5 เงินทุนเพื่อการประกอบอาชีพอิสระ โรงเรียนจัดหาเงินจากผู้มีจิตศรัทธาบริจาคเงินลงทุนเข้าเรียนของนักเรียน และจัดส่วนหนึ่งเป็นทุนเพื่อการประกอบอาชีพอิสระระหว่างเรียนในสภาพทุนให้เปล่า เช่นเดียวกับทุนการศึกษา

2.6 เงินทุนจากเงินบำรุงการศึกษา การใช้เงินลักษณะนี้จะจัดในรูปแบบการจัดการด้านอาชีพและโรงเรียนได้กำหนดไว้ชัดเจนว่ารายได้จากการลงทุนประเภทนี้ต้องนำ เข้า เป็น เงินบำรุงการศึกษา

2.7 เงินทุนจากนักเรียนส่วนหนึ่ง จากเงินบำรุงการศึกษาส่วนหนึ่ง การลงทุนประเภทนี้จะใช้เงินบำรุงการศึกษาในการสนับสนุนด้านอาคาร สถานที่ วัสดุ อุปกรณ์ และนักเรียนจะลงทุนวัสดุสิ้นเปลืองเองและจะแบ่งรายได้ส่วนหนึ่ง เป็นค่าสถานที่ วัสดุ อุปกรณ์ของโรงเรียน โรงเรียนนำ เข้าเงินบำรุงการศึกษา

แนวปฏิบัติ เกี่ยวกับการรายได้จากการประกอบอาชีพอิสระที่ดำเนินการอยู่ในโรงเรียนนาร่อง 17 โรงเรียน

1. รายได้จากการรวมทุนของนักเรียนเอง กลุ่มนักเรียนผู้ร่วมประกอบอาชีพอิสระ จัดแบ่งรายได้ที่หักค่าใช้จ่ายแล้ว เป็นกำไร และปันผลกันเป็นระยะ ทั้งนี้รายจ่ายในส่วนที่เป็นสถานที่ วัสดุ อุปกรณ์ ของโรงเรียนต้องจ่ายให้โรงเรียนด้วย

2. รายได้จากการรวมทุนของโรงเรียนและนักเรียน โรงเรียน ใช้เงินบำรุงการศึกษาหรือเงินบริจาคใด ๆ ร่วมลงทุนให้นักเรียนประกอบอาชีพอิสระ การจัดแบ่ง รายได้ที่หักค่าใช้จ่ายแล้ว จะปันผลกำไรระหว่างนักเรียนกับโรงเรียน ทั้งนี้หากมีการใช้สถานที่ วัสดุ อุปกรณ์ของโรงเรียน ก็จะต้องจ่ายให้โรงเรียนซึ่งรวม เป็นค่าใช้จ่ายด้วย

3. รายได้จากการได้รับทุนเพื่อประกอบอาชีพอิสระของโรงเรียน รายได้ประเภทนี้จะเป็นของนักเรียนหรือกลุ่มนักเรียน ผู้เป็นเจ้าของกิจการทั้งหมดจะแบ่งผล กำไรกันเอง ทั้งนี้ต้องจ่ายค่าแรงสถานที่ วัสดุ อุปกรณ์ แก่โรงเรียนในกรณีที่ใช่ของโรงเรียน ร่วมกัน

สำหรับรายได้จากการจำหน่ายผลผลิตของนักเรียนที่เกิดจากโครงการ ทหารรายได้ระหว่างเรียน ซึ่งยืมเงินลงทุนจากเงินบำรุงการศึกษา หรือรายได้ที่เกิดจากกระบวนการ การเรียนการสอน ซึ่งใช้เงินบำรุงศึกษานั้น เป็นเงินลงทุนทั้งหมด นั้น ขณะนี้อยู่ระหว่างการ ขอทำความเข้าใจกับกระทรวงการคลัง เพื่อจัดสรร เงินกำไรจากการจำหน่าย ให้กับนักเรียนผู้ผลิต ร้อยละ 50 ของเงินกำไร

3. วัตถุดิบ พยายามนำวัตถุดิบที่มีใช้ ในท้องถิ่น ทั้งสามารถนำวัตถุดิบ ในท้องถิ่นที่มีราคาถูกมาแปรรูปเพื่อจำหน่ายได้ เช่น การถนอมอาหาร และในโอกาสต่อไปอาจมี การกักตุนวัตถุดิบเพื่อลดต้นทุนการผลิตซึ่งการสั่งวัตถุดิบ เพื่อการผลิตสินค้านั้น มีความแตกต่างไป จากการสั่งสินค้ามาจำหน่ายสำหรับธุรกิจการค้าปลีก เนื่องจากวัตถุดิบไม่ดีหลายชนิด และความ ต้องการวัตถุดิบนั้นมีไม่มากเหมือนกับความต้องการสินค้าของผู้บริโภค ผู้ผลิตสินค้านั้นต้องตระหนัก ดีว่าสินค้าที่ตนกำลังทำการผลิตอยู่เป็นสินค้าอะไร จะเป็นสินค้าแปรรูปผลิตผลทางการ เกษตร หรือสินค้าอุตสาหกรรม

4. ทำเลที่ตั้ง ภายในโรงเรียนโครงการนำร่อง พบว่า ควรอยู่ใน แหล่งชุมชนในย่านเจริญ เป็นทางผ่านของคนส่วนใหญ่ โดยเฉพาะอยู่ใกล้แหล่งชุมชน ใกล้แหล่ง น้ำ การคมนาคมสะดวก และพยายามใช้สถานที่ของโรงเรียนที่เหมาะสมกับอาชีพ เพื่อศึกษาทักษะ และประสบการณ์ ดังนั้นการเลือกทำเลในการทำการค้านี้มีความสำคัญต่อกิจการค้าปลีกมากกว่า ธุรกิจประเภทอื่น เนื่องจากธุรกิจค้าปลีกจะต้องรับใช้ลูกค้าให้ได้ดี และสะดวกสบายที่สุด เป็นต้นว่า การเข้าถึงตัวร้านของลูกค้า สถานที่จอดรถและการจูงใจลูกค้าที่จะมาใช้บริการ

5. การแบ่งความรับผิดชอบ จะรับผิดชอบร่วมกัน โดยแบ่งงานตามความถนัด หมุนเวียนหน้าที่กัน เช่น การจ่ายตลาด การจัดร้านค้า การเตรียมอุปกรณ์ ฯลฯ การทำบัญชีเป็นหลักฐาน หรือครู และนักเรียนร่วมกันกำหนดว่านักเรียนใดจะรับผิดชอบงานอะไรบ้าง

6. การประชาสัมพันธ์ จะให้โรงเรียนช่วยประชาสัมพันธ์ในลักษณะเสียงตามสายภายในโรงเรียน ประกาศหน้าเสาธงทุกเช้าทางวิทยุ แจกข่าวสารความเคลื่อนไหวของโครงการ แจกการผลิต-จำหน่ายโดยเสนอเป็นบทความ เขียนลงในวารสารของโรงเรียนเพื่อเผยแพร่ไปยังผู้ปกครอง นักเรียน โรงเรียนต่าง ๆ และเสนอข่าวสารในงานนิทรรศการทางวิชาการระดับจังหวัด นำผลผลิตไปจำหน่ายในงานแสดงเทศกาลต่าง ๆ ระดับจังหวัด การเขียนแผ่นป้ายโฆษณาติดตามอาคาร

7. การตลาด การจัดจำหน่าย จากโรงเรียนในโครงการนำร่อง พบว่านักเรียนต้องสำรวจความต้องการของผู้ซื้อ ผู้บริโภค ทั้งภายในโรงเรียนและนอกโรงเรียนหรือการสังเกตการขายของแต่ละวัน จึงเห็นว่าการตลาดเข้ามามีบทบาทสำคัญในการดำเนินการแข่งขันทางด้านการตลาดมีสูงขึ้นเรื่อย ๆ เพื่อความอยู่รอดต้องวางแผนทางการตลาด การใช้กลวิธีทางการตลาดที่ถูกต้องตามลักษณะของธุรกิจ โดยผู้ประกอบการต้องมีความรับผิดชอบต่อผู้บริโภค ด้านการตลาดอย่างดีที่สุด ชื่อสัตย์ โดยการให้ข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าและบริการที่ถูกต้อง ดี เพื่อให้ผู้บริโภคตัดสินใจเลือกซื้อสินค้า ดังนั้นเราจะต้องมีกิจกรรม เพื่อเพิ่มรายได้แก่วงการธุรกิจ ควรจะมีการวิเคราะห์สำรวจการตลาด

8. การจัดตกแต่ง รักษาความสะอาด จะจัดร้านให้สวย สะอาด เป็นระเบียบเรียบร้อยทั้งภายในและภายนอก การจัดตกแต่งร้านจะจัดป้ายนิเทศสินค้า บอกราคา และรายการให้ชัดเจน จัดบอร์ดสินค้า แผ่นป้ายโฆษณา เขียนตารางเรียนของนักเรียนในแต่ละโครงการให้ลูกค้าเห็นชัดเจนหน้าห้องเรียน

9. การบรรจุหีบห่อ จะออกแบบบรรจุหีบห่อให้นำรับประทาน อาจทำกล่องหรือถุงโดยพิมพ์ชื่อโรงเรียนติดไว้ หรืออาจบรรจุใส่ขวด ผูกโบว์ ท่อกระดาษสวย ๆ

10. การทำบัญชี นักเรียนเป็นผู้ทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย งบดุลทุกสัปดาห์ และทุกสิ้นเดือนโดยมีอาจารย์ที่ปรึกษาโครงการให้คำปรึกษาและตรวจสอบบัญชี ดังนั้น นักเรียนควรมีการจัดทำบัญชีที่เป็นระบบมีลักษณะเป็นการจดบันทึกรายการที่เกี่ยวข้องกับการเงิน เช่น รายการลงทุน ถูยืมเงิน รับรายได้ จ่ายค่าใช้จ่าย เป็นต้น โดยผ่านการวิเคราะห์ จัดประเภท และบันทึกในแบบฟอร์มที่กำหนด เพื่อแสดงฐานะการเงินและผลการดำเนินงานของกิจการ

11. การสัมมนาหรือวิเคราะห์ โครงการอาชีพโดยผู้ชำนาญการ พบว่าโรงเรียนในโครงการนำร่องดำเนินการ ดังนี้

11.1 เชิญผู้เชี่ยวชาญแต่ละอาชีพมาดูการปฏิบัติงานของนักเรียนหรือบรรยาย สาธิตให้ความรู้

11.2 พานักเรียนไปชมการประกอบธุรกิจแต่ละประเภทที่มีชื่อเสียงเพื่อให้นักเรียนเกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีโอกาสฝึกงาน โดยประกอบอาชีพที่ตนถนัดในแหล่งชุมชนนั้น ทั้งเจ้าของร้านยังให้คำแนะนำ นักเรียนจึงเกิดประสบการณ์ตรง

11.3 วิเคราะห์โครงการตามปฏิทินปฏิบัติงานเมื่อสิ้นภาคเรียน

11.4 มีการติดตามผลการทำงานของนักเรียนระหว่างอาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยฝ่ายวิชาการ อาจารย์แนะแนว ประสานงานโครงการกับนักเรียน ในช่วงกิจกรรมแนะแนวและนอกเวลาเรียน

11.5 ศึกษาจากผู้ประสบความสำเร็จมาให้ความรู้เน้นกระบวนการแก้ปัญหา เทคนิคอาชีพและการตลาด

11.6 จัดอบรม สัมมนา การเขียนโครงการ และการฝึกทักษะด้านอาชีพ

11.7 มีการประชุมสรุปและประเมินผลการปฏิบัติงาน 2 สัปดาห์ต่อครั้ง

(กระทรวงศึกษาธิการ กรมวิชาการ, 2531 ข)

4. การประเมินผลการจัดการเรียนการสอนเพื่อประกอบอาชีพอิสระ

1. การประเมินผลการเรียนวิชาสามัญบังคับ วิชาพื้นฐานวิชาอาชีพ และวิชาเลือกเสรี ที่จัดการเรียนการสอนในห้องเรียนให้ประเมินผลตามระเบียบประเมินผล

ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 (ฉบับปรับปรุง 2529)

2. การประเมินผลวิชาอาชีพอิสระ ให้มีคณะกรรมการหรืออาจารย์ที่ปรึกษาเป็นผู้ประเมินผลตลอดโครงการโดยให้ประเมินผลครบทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านพุทธิพิสัย ด้านจิตพิสัย และด้านการปฏิบัติ ซึ่งอาจจะแบ่งคะแนนเป็นสัดส่วน 1 : 1 : 3 ตามข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

1. การประเมินผลด้านพุทธิพิสัย

ให้วัดภาคความรู้-ความคิด ที่เกี่ยวกับอาชีพซึ่งปฏิบัติในโครงการ โดยดูจากผลของการปฏิบัติงานหรืออาจใช้แบบทดสอบก็ได้ (ผลของการประเมินคิดเป็น 20%)

2. การประเมินผลด้านจิตพิสัย

1) การประเมินคุณลักษณะด้านจิตพิสัยในการทำงานด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. ความกระตือรือร้น และเอาใจใส่ในการทำงาน
2. ความมุ่งมั่นที่จะทำงานให้สำเร็จลุล่วงตามเป้าหมาย
3. ความมีระเบียบวินัยในการทำงาน
4. ความสามัคคีและเสียสละในการทำงาน
5. ความซื่อสัตย์สุจริตในการทำงาน
6. การประหยัด

(ผลของการประเมินคิดเป็น 20%)

2) การพิจารณาเพื่อประเมินคุณลักษณะด้านจิตพิสัยนี้ จะใช้วิธีจัดลำดับคุณภาพคุณลักษณะที่พึงประสงค์ โดยจำแนกเป็น 4 ลำดับ ดังนี้

1. กลุ่มที่มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์สูงมาก	กำหนดให้ 4 คะแนน
2. กลุ่มที่มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์สูง	กำหนดให้ 3 คะแนน
3. กลุ่มที่มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ปานกลาง	กำหนดให้ 2 คะแนน
4. กลุ่มที่มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ต่ำ	กำหนดให้ 1 คะแนน

3. การประเมินผลด้านการปฏิบัติ

การประเมินผลด้านการปฏิบัติ ควรประเมินทั้งกระบวนการจัดการ กระบวนการจัดการ กระบวนการทำงาน และผลผลิต (ผลของการประเมินคิดเป็น 60%) ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. กระบวนการจัดการ

- การวางแผน
- การจัดจำหน่าย
- การแบ่งงาน
- การจัดทีมงาน
- การบริหารงาน
- การควบคุมงาน

2. กระบวนการทำงาน

- การเตรียมเครื่องมือและวัสดุ
- ขั้นตอนการทำงาน
- ความคล่องแคล่วในการทำงาน
- ความปลอดภัยในการใช้เครื่องมือ
- ใช้เครื่องมือโดยไม่ให้ชำรุดเสียหาย

3. ผลผลิต

- ความประณีตเรียบร้อย
- ความสวยงาม
- ความคิดสร้างสรรค์
- รายได้

(กระทรวงศึกษาธิการ กรมวิชาการ, 2530)

หลัก เกณฑ์และแนวปฏิบัติการประกอบอาชีพอิสระเพื่อ
การมีรายได้ระหว่างเรียนของนักเรียน
โรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา

ข้อที่	หลัก เกณฑ์	แนวปฏิบัติ
1	<p>โรงเรียนตั้งกรรมการขึ้นประมาณ 7 คน มีหัวหน้าสถานศึกษาเป็นประธานคณะกรรมการ ทำหน้าที่ควบคุมการใช้จ่ายและดูแลรักษาเงิน รวมทั้งส่งเสริมและพิจารณาอนุมัติโครงการ กรรมการควรเป็นข้าราชการครูในโรงเรียน 3 คน และควรเป็นบุคคลภายนอกโรงเรียน 3 คน เป็น นายธนาคาร นักธุรกิจ ผู้นำชุมชน เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นต้น</p>	<p>กรรมการประกอบด้วย</p> <p>1.1 ผู้บริหารโรงเรียน ประธานกรรมการ</p> <p>1.2 ข้าราชการครูในโรงเรียน กรรมการ</p> <p>1.3 ข้าราชการครูในโรงเรียน กรรมการ</p> <p>1.4 นักการธนาคาร กรรมการ</p> <p>1.5 นักธุรกิจ กรรมการ</p> <p>1.6 ผู้นำชุมชน กรรมการ</p> <p>1.7 ข้าราชการครูในโรงเรียน กรรมการและเลขานุการ</p> <p>เหตุที่ต้องมีนักการธนาคาร นักธุรกิจ ผู้นำชุมชน เข้ามีส่วนร่วม เป็นกรรมการด้วยนั้น เพราะบุคคลดังกล่าว เป็นผู้มีความรู้ประสบการณ์ด้านการเงินและการตลาด พอที่จะพยากรณ์ได้ว่า โครงการของนักเรียนมีความเป็นไปได้มากน้อยเพียงใด และเป็นการระดมทรัพยากรในท้องถิ่นที่มีความรู้และประสบการณ์ของธุรกิจ เข้ามาช่วยเหลือโรงเรียน</p>
2	<p>โรงเรียนเผยแพร่หลักการประกอบอาชีพอิสระเพื่อการมีรายได้ระหว่างเรียน ให้กับนักเรียนเพื่อเป็นแนวทางในการตัดสินใจและปฏิบัติ</p>	<p>เผยแพร่หลักการโดยวิธีการ ประชุมชี้แจง แจกเอกสาร แผ่นพับ โปสเตอร์ ในเรื่องต่อไปนี้</p> <p>2.1 หลักการเกี่ยวกับการประกอบอาชีพอิสระ</p> <p>2.2 เงินทุน</p> <p>2.3 การรวมกลุ่มของนักเรียน</p>

ข้อที่	หลัก เกณฑ์	แนวปฏิบัติ
3	<p>นักเรียนของแต่ละโรงเรียนรวมกันเป็นกลุ่ม ตั้งแต่ 3 คนขึ้นไป เสนอโครงการอาชีพอิสระเพื่อการมีรายได้ระหว่างเรียน เพื่อให้โรงเรียนพิจารณาอนุมัติ และจัดสรรเงินตามความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโครงการ</p>	<p>2.4 ข้อมูลเกี่ยวกับอาชีพ</p> <p>2.5 แนวปฏิบัติของนักเรียน</p> <p>2.6 การเขียนและอนุมัติโครงการ</p> <p>2.7 การอำนวยความสะดวกของโรงเรียน</p> <p>ด้านอุปกรณ์ อาคารสถานที่ โรงฝึกงาน</p> <p>2.8 หลักสูตรและแผนการเรียนเกี่ยวกับอาชีพ</p> <p>2.9 บริษัทจำลอง</p> <p>2.10 อาจารย์ที่ปรึกษา ฯลฯ</p> <p>3.1 การรวมกลุ่มตั้งแต่ 3 คนขึ้นไปในรูปแบบบริษัท จำลอง (Mini Com-any) หรือโครงการอาชีพอิสระ หมายถึง การรวมความสามารถและประสบการณ์ของนักเรียนในการอำนวยความสะดวกระหว่างกันและกัน มีผลประโยชน์ร่วมกัน ดังเช่นโครงสร้างของธุรกิจอาจแบ่งหน้าที่ได้ 3 ฝ่าย ใหญ่ๆ คือ ฝ่ายผลิต ฝ่ายการเงินและบัญชี ฝ่ายการตลาด และการขาย ซึ่งบุคคลคนเดียวไม่สามารถมีความรู้และประสบการณ์ทั้ง 3 ฝ่ายได้อย่างสมบูรณ์ ฉะนั้นจึงต้องมีการรวมกลุ่มของนักเรียนตั้งแต่ 3 คนขึ้นไป เพื่อส่งเสริมบรรยากาศการทำงานที่ร่วมคิดร่วมทำเป็นกลุ่ม ตลอดจนเสริมสร้างความรู้และประสบการณ์ให้กับนักเรียนดังกล่าว</p>

ข้อที่	หลัก เกณฑ์	แนวปฏิบัติ
4	โรงเรียนแต่งตั้งครู คณะครูที่ปรึกษาประจำโครงการของนักเรียน	<p>3.2 นักเรียนเขียนและเสนอโครงการตามโครงการส่งเสริมอาชีพอิสระเพื่อการมีรายได้ระหว่างเรียน หรือตามรูปแบบของบริษัท (Mini Company)</p> <p>3.3 โรงเรียนพิจารณาอนุมัติโครงการ</p> <p>3.3.1 ความถูกต้องสมบูรณ์</p> <p>3.3.2 ความเป็นไปได้</p> <p>3.3.3 รายได้และผลกำไร</p> <p>3.3.4 แหล่งทุนสนับสนุน</p> <ul style="list-style-type: none"> - กลุ่มผู้ร่วม โครงการ - โรงเรียน - แหล่งทุนอื่น ๆ <p>3.3.5 ผู้เกี่ยวข้องที่ให้การสนับสนุน</p> <p>3.3.6 ความน่าเชื่อถือของกลุ่มผู้ดำเนินการ</p> <p>3.4 โรงเรียนพิจารณาจัดสรรเงิน</p> <p>ก่อนที่โรงเรียนจะพิจารณาจัดสรรเงินนั้นควรแนะนำให้นักเรียนได้มีการลงทุนหรือร่วมทุนกันเองระหว่างนักเรียนก่อน ถ้างบประมาณยังไม่เพียงพอ จึงจะดำเนินการขอยืมเงินทุนจากโรงเรียน โดยพิจารณาจากเกณฑ์เฉลี่ยนักเรียนหนึ่งคน/เงิน 100 บาท</p> <p>พิจารณาดำเนินการดังนี้</p> <p>4.1 มีคณะครูที่ปรึกษากลางมีคุณสมบัติดังนี้</p> <ul style="list-style-type: none"> - ครูผู้มีความรู้ ทักษะ และความสามารถในงานตามโครงการ

ข้อที่	หลัก เกณฑ์	แนวปฏิบัติ
5	เมื่อนักเรียนได้ดำเนินกิจกรรมตาม โครงการและมีรายได้หรือมีเงิน ให้นำ เงินทุนทยอยส่งคืนให้โรงเรียน เพื่อใช้ เป็นทุนส่งเสริมการประกอบอาชีพ เพื่อ	<ul style="list-style-type: none"> - ครูผู้มีความรู้ความสามารถด้านการเงิน - บัญชี - ครูผู้มีประสบการณ์ด้านการตลาดและการขาย <p>4.2 มีครูที่ปรึกษาประจำโครงการของนักเรียน โดยนักเรียนเป็นผู้เสนอ</p> <p>4.3 หน้าที่ของครูที่ปรึกษา</p> <ul style="list-style-type: none"> - ให้คำแนะนำดูแลเรื่องการประชุม ปรึกษาหารือการปฏิบัติตามข้อตกลงในการประชุม ปรึกษา การวางแผนพัฒนางาน ฯลฯ - ให้คำแนะนำ ช่วยเหลือในการเขียนโครงการของนักเรียนเพื่อเสนออนุมัติ - ให้คำแนะนำและตรวจสอบเรื่องการจัดทำบัญชี การคลังสินค้า การตั้งราคา การคำนวณต้นทุน - ให้คำแนะนำด้านการผลิต การบริหาร การทำสัญญาต่าง ๆ การส่งเสริมการขาย การตลาด การประชาสัมพันธ์ - เชิญวิทยากรหรือผู้ทรงคุณวุฒิมาให้ความรู้เกี่ยวกับอาชีพ การผลิต การบัญชี และการขาย การตลาด <p>5.1 นักเรียนจัดทำรายงานการเงิน การบัญชี ต่าง ๆ ตลอดจนจนแสดงการจัดสรรกำไรขาดทุน เงินปันผล และการคืนเงินทุน</p>

ข้อที่	หลักเกณฑ์	แนวปฏิบัติ
	<p>การมีรายได้ระหว่างเรียน ของนักเรียน กลุ่มอื่นต่อไป</p>	<p>5.2 นักเรียนนำรายได้ที่ได้รับทยอยส่งคืน เงินทุน ให้กับโรงเรียน (ในกรณียืมเงินจาก โรงเรียน)</p> <p>5.3 นักเรียนนำรายได้ที่ได้รับ จัดสรรกำไร ปันผลให้กับผู้ร่วมโครงการหรือหุ้นส่วน</p> <p>5.4 นักเรียนบันทึกการปฏิบัติงาน เป็นระยะ บันทึกการ ประชุมทุกครั้ง และสรุปผล การดำเนินงานตามโครงการ</p>
6	<p>ให้โรงเรียนส่งโครงการที่คณะกรรมการ อนุมัติและรายงานผลตามโครงการให้ จังหวัด เขตการศึกษาและกรมสามัญ ศึกษาทราบ เพื่อพิจารณาหาทาง แนวทาง สนับสนุนและส่งเสริมต่อไป</p>	<p>6.1 คณะกรรมการและครูที่ปรึกษา นิเทศ ติดตามและรายงานผลการดำเนินการของ นักเรียนเป็นระยะ และสรุปรายงานให้ โรงเรียนทราบ</p> <p>6.2 รวบรวมโครงการที่คณะกรรมการอนุมัติ และรายงานผลการดำเนินการตามโครงการ อย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง หรือตามที่ กรมสามัญศึกษาสั่งการต่อ</p> <ul style="list-style-type: none"> - สำนักงานคณะกรรมการสามัญศึกษาจังหวัด - เขตการศึกษา - กรมสามัญศึกษา
7	<p>ให้กรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา และ จังหวัด นิเทศติดตามผลและให้การ สนับสนุน การดำเนินงานตามโครงการ และเผยแพร่ผลการดำเนินงานรายงาน ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบ</p>	<p>7.1 จัดให้มีการนิเทศ ติดตามผล ให้การสนับสนุน เพื่อช่วยให้โรงเรียนสามารถปฏิบัติงานตาม โครงการได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ</p> <p>7.2 จังหวัด เขตการศึกษา กรมสามัญศึกษา รายงานการดำเนินการให้หน่วยงานที่ เกี่ยวข้องทราบ</p>

ข้อที่	หลัก เกณฑ์	แนวปฏิบัติ
		7.3 จัดให้โรงเรียนที่มีผลงานดีเด่นที่ผ่านการพิจารณาคัดเลือกในระดับจังหวัด เขตการศึกษา เสนอผลงาน

(กระทรวงศึกษาธิการ กรมสามัญศึกษา, 2532)

ตอนที่ 4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ

งานวิจัยภายในประเทศ

สัญญา จิตตานนท์ (2521) ได้ทำการวิจัยเรื่องการศึกษาเกี่ยวกับการประกอบอาชีพอิสระ พบว่า ผู้ประกอบอาชีพอิสระมีการศึกษาค่อนข้างมาก บิดามารดาไม่ได้รับราชการ หรือทำงานเหมือนกับผู้ว่างงาน มีรายได้เป็นที่น่าพอใจ ชอบอาชีพอิสระมาก่อนประกอบอาชีพ อาศัยอยู่ในวัยกลางคน ในขณะที่คนว่างงานอยู่ในวัยหนุ่มสาวที่เพิ่งออกจากระบบการศึกษา ไม่ประสบปัญหาเรื่องขาดทักษะ แต่ก็มีปัญหาเรื่องทุน ความแตกต่างระหว่างผู้ประกอบกับผู้ว่างงานที่สำคัญคือ ผู้ประกอบการมีทัศนคติต่ออาชีพดีกว่าผู้ว่างงานมาก ความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติต่ออาชีพที่มีต่อองค์ประกอบอื่น ๆ มีค่าต่ำมาก และมีอิทธิพลตามลำดับดังนี้ คือ ความรู้เกี่ยวกับอาชีพอิสระ คุณลักษณะของผู้ประกอบการ การฝึกฝนตนเองด้านทักษะ และการฝึกจากบิดามารดา ความมีเหตุผลทางเศรษฐศาสตร์ และการอยู่ในระบบโรงเรียนานทำให้มีทัศนคติต่ออาชีพต่ำ

ปราโมทย์ เจนการ (2523) ได้ทำการวิจัยเรื่องการศึกษาอบรมกับความเป็นผู้ประกอบการ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อทราบขบวนการเข้าสู่อาชีพ สภาพปัจจุบัน และปัญหาในการประกอบอาชีพ ผลการวิจัยพบว่า สภาพแวดล้อมรวมทั้งกลุ่มบุคคลใกล้ชิด มีอิทธิพลมากต่อการส่งเสริมความเป็นผู้ประกอบการ โดยเฉพาะอาชีพเดิมในทางการค้าขาย อาชีพของบิดามารดา หรือผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจ ญาติ พี่น้องและผู้รู้จักคุ้นเคยในการธุรกิจ และองค์ประกอบด้านการศึกษาอบรมที่พบความสัมพันธ์เด่นชัด ได้แก่ ประสบการณ์เกี่ยวกับการทัศนศึกษา และดูงาน

สงบ ลักษณะ (2523) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาสถานภาพการจัดแผนการเรียนวิชาอาชีพ และการใช้แหล่งวิทยาการและสถานประกอบการ ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ. 2521 พบว่า การจัดแผนการเรียนวิชาอาชีพในโรงเรียนมัธยมศึกษาส่วนใหญ่จัดแผนการเรียนวิชาอาชีพในโรงเรียนมัธยมศึกษาส่วนใหญ่จัดแผนการเรียนวิชาอาชีพให้เน้นวิชาเลือก คิดเป็นร้อยละ 79.95 โดยจัดการเรียนการสอนภายในโรงเรียนเองร้อยละ 76.92 ที่จัดให้นักเรียนไปฝึกงานอาชีพในสถานฝึกงานอาชีพนอกโรงเรียนมีร้อยละ 23.08 สำหรับโรงเรียนที่จัดให้นักเรียนไปฝึกงานอาชีพกับสถานฝึกอาชีพนอกโรงเรียนนั้นนักเรียนส่วนมากร้อยละ 54.52 ใช้แบบฝึกอาชีพกับผู้ปกครองของนักเรียนเอง ผู้ปกครองและนักเรียนไม่สนใจที่จะเลือกเรียนวิชาอาชีพ

ต้องการเรียนแต่วิชาการเท่านั้นเพราะมุ่งจะเรียนต่อในระดับสูงขึ้นไปอีก ด้านการใช้สถานฝึกงานอาชีพนอกโรงเรียน ส่วนใหญ่ยังไม่เข้าใจจุดมุ่งหมายของการฝึกงานของนักเรียนดีพอ จึงทำให้ไม่ได้รับความร่วมมือเท่าที่ควร เจ้าของสถานฝึกงานไม่มีเวลาที่จะสอนหรือดูแลนักเรียน ได้ทั่วถึง นักเรียนและครูนิเทศขาดความสะดวกในการไปใช้สถานฝึกอาชีพนอกโรงเรียน ระยะเวลาที่ฝึกสั้นหรือน้อยเกินไป การฝึกไม่ต่อเนื่องทำให้ได้ผลไม่สมบูรณ์ นักเรียนไม่เกิดทักษะเพียงพอในอาชีพนั้น

ไพฑูริย์ ดันขศิริ และชลิฎา นิภารัตน์ (2524) ได้วิเคราะห์อาชีพบัณฑิตของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ โดยตั้งวัตถุประสงค์ของการศึกษาว่าเพื่อทราบถึงการประกอบอาชีพ ความต้องการของแหล่งงาน บัณฑิตในการหางานทำได้ยาก และสถานภาพทั่ว ๆ ไปของบัณฑิตภายหลังจบการศึกษา พบว่าบัณฑิตที่มีผลต่อหางานทำได้เร็วหรือช้าคือ สาขาวิชาเอก บัณฑิตส่วนใหญ่รับราชการ และได้รับเงินเดือนตามวุฒิและระบุนความรู้ที่ได้จากการศึกษาในสาขาวิชาเอก นั้น ๆ ต้องนำมาประยุกต์ใช้ในการทำงานมากกว่าการนำมาใช้โดยตรง บัณฑิตร้อยละ 91 มีความเห็นว่า คณะควรให้โอกาสนักศึกษาในการฝึกงานระหว่างศึกษาด้วย

จรินทร์ บุญขุ่ม (2525) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาปัญหาการเลือกแผนการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ของโรงเรียนอหุทธยาวิทยาลัยปีการศึกษา 2524 พบว่านักเรียนมีปัญหาการเลือกแผนการเรียนมากน้อยตามลำดับ ได้แก่ ด้านความรู้ทางอาชีพ ด้านรู้จักตนเอง ด้านการตัดสินใจเลือกแผนการเรียนตามความต้องการของครอบครัว ด้านการเงิน และด้านสุขภาพ นักเรียนชายและนักเรียนหญิงที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ มีปัญหาการเลือกแผนการเรียนด้านรู้จักตนเอง ด้านสุขภาพ ด้านการเงิน ด้านความรู้ทางอาชีพ มากกว่านักเรียนชายและนักเรียนหญิงที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง นักเรียนมีบิดา มารดา หรือผู้ปกครอง มีระดับการศึกษาต่างกันมีปัญหาการเลือกแผนการเรียนด้านการเงิน ด้านการตัดสินใจเลือกแผนการเรียนตามความต้องการของครอบครัว และปัญหาความรู้ทางอาชีพแตกต่างกัน นอกจากนี้ยังพบว่า นักเรียนที่มีบิดามารดา หรือผู้ปกครองมีระดับการศึกษาชั้นประถมศึกษามีปัญหาการเลือกแผนการเรียน บิดามารดา หรือผู้ปกครองมีระดับการศึกษาชั้นอุดมศึกษา

กรกช อธิปัตติ (2530) ได้ทำการวิจัยเรื่องความคาดหวังของเจ้าของสถานประกอบการและครูช่างอุตสาหกรรมระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ที่มีต่อการฝึกงานอาชีพในสถานศึกษา ประกอบการของนักเรียน แผนการเรียนช่างอุตสาหกรรม ในกรุงเทพมหานคร พบว่าเจ้าของสถานประกอบการมีเงื่อนไขต่อการฝึกงานอาชีพด้านต่าง ๆ 10 ด้านคือ ผู้เข้ารับการฝึกควรเป็นนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ควรมีความรู้ทั้งภาคทฤษฎีและได้ฝึกปฏิบัติมากพอสมควร วิธีการฝึกควรให้นักเรียนเรียนภาคทฤษฎีและฝึกที่โรงเรียนแล้วฝึกเพิ่มเติมในสถานประกอบการ เวลาในการฝึกควรเป็นวันจันทร์ถึงวันศุกร์ วันละ 6-8 ชั่วโมง และในแต่ละปีควรฝึก 1 ภาคการศึกษา ภาคการศึกษาละ 2 เดือน คือช่วงปิดภาคการศึกษาปลาย การประสานงานควรให้ตัวแทนจากสถานศึกษาและสถานประกอบการร่วมกันเป็นผู้ประสานงานโดยควรประสานงานแบบเป็นทางการ การนิเทศและการควบคุมการฝึก ควรให้ครูและเจ้าหน้าที่เทคนิคในสถานประกอบการเป็นผู้นิเทศ การประเมินผลการฝึกควรให้ครูและเจ้าหน้าที่เทคนิคในสถานประกอบการเป็นผู้ประเมินผลโดยประเมินผลเดือนละครั้ง และควรกำหนดอัตราส่วนในการให้คะแนนร่วมกันระหว่างครูกับเจ้าหน้าที่เทคนิคในสถานประกอบการในอัตราส่วน 50 : 50 ส่วนการกำหนดคะแนนภาคปฏิบัติต่อภาคทฤษฎี ในการศึกษาตามแผนการเรียนช่างอุตสาหกรรมระดับมัธยมศึกษาตอนปลายควรกำหนดในอัตราส่วน 60 : 40 ส่วนผู้ที่ผ่านการฝึกงานอาชีพและมีทักษะดีแล้วควรจะได้รับใบรับรอง หรือประกาศนียบัตรเพื่อใช้ในการสมัครงานต่อไป ส่วนครูช่างอุตสาหกรรมก็ได้กำหนดเงื่อนไขส่วนใหญ่เหมือนเจ้าของสถานประกอบการ ยกเว้นการประเมินผลควรใช้เวลา 2 สัปดาห์ต่อการประเมินผล 1 ครั้ง และการให้คะแนนการเรียนภาคปฏิบัติต่อภาคทฤษฎีตามแผนการเรียนช่างอุตสาหกรรมควรกำหนดในอัตราส่วน 7 : 3

ชาลี สัทธิ และคณะ (2530) ได้ศึกษาเรื่อง สภาพการเรียนการสอนการงานอาชีพและพื้นฐานวิชาอาชีพในโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตการศึกษา 8 โดยใช้แบบสอบถามชนิดประเมินค่าน้ำหนักและความเห็นอิสระ พบว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เห็นว่าสภาพการเรียนการสอนที่นักเรียนเห็นว่ายังมีน้อยคือ เครื่องมือและอุปกรณ์ที่ใช้ฝึกการเข้าใจจุดประสงค์ของบทเรียน แหล่งความรู้ที่จะค้นคว้าและการจัดหาวัสดุฝึกการสอนซ่อม เสริมนั้น ส่วนใหญ่ร้อยละ 39 สอนนักเรียนทุกคนทั้งชั้น ร้อยละ 24 จัดได้ถูกต้องตามความมุ่งหมายของหลักสูตร สภาพที่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เห็นว่ามีน้อยได้แก่การฝึกจากสถานประกอบการ เครื่องมือ อุปกรณ์ วัสดุฝึก การเข้าใจจุดประสงค์นักเรียน แหล่งความรู้ที่จะค้นคว้าเพิ่มเติม ห้องฝึกปฏิบัติการและ

โอกาสได้ฝึก ตลอดจนวิธีสอนของครูช่วยให้เกิดทักษะฝีมือน้อย ปัญหาอุปสรรคในการสอนคือ การส่งนักเรียนออกฝึกในสถานประกอบการ ครู เครื่องมืออุปกรณ์ วัสดุและห้องปฏิบัติการ ไม่เพียงพอ

ประดิษฐ์ ชาสสมบัติ และคณะ (2530) ได้ทำการวิจัย เรื่องการประกอบอาชีพอิสระส่วนตัวใน กรุงเทพมหานคร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะหารายละเอียดเกี่ยวกับการประกอบอาชีพส่วนตัว ในกิจกรรมที่ไม่เป็นระบบ รายได้และการมีงานทำ การพัฒนาและการขยายตัวของประกอบอาชีพส่วนตัว ผลการวิจัยพบว่า ผู้ประกอบอาชีพส่วนตัวมาจากครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจไม่ดี เริ่มกิจการโดยอาศัยความรู้ ความชำนาญจากการทำงานมาเป็นเวลานานมากกว่าที่จะอาศัยการศึกษาจากสถาบันการศึกษา อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานครมานานก่อนที่จะประกอบอาชีพส่วนตัว มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษา หรือต่ำกว่า อาศัยเงินออมของตนเองลงทุนในระยะแรก ใช้บ้านพักและสิ่งก่อสร้างติดกับบ้านที่อยู่อาศัยเป็นสถานที่ประกอบการ ไม่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลหรือเอกชน มีญาติหรือเพื่อนช่วยให้คำแนะนำและกู้ยืมเงิน ปัญหาสำคัญที่สุดพบมากที่สุด ปัญหาการขาดแคลนเงินทุน มีรายได้สุทธิ 5,867 บาทต่อเดือน จากการประกอบอาชีพอิสระ ช่วยให้สมาชิกในครัวเรือนมีงานทำและแรงงานรับจ้างมีงานทำด้วย นอกจากนี้ยังช่วยพัฒนาทักษะและประสบการณ์ของลูกค้าซึ่งเป็นพื้นฐานให้กับคนงานในการประกอบอาชีพส่วนตัวต่อไป

สุรพล เพิ่มผล (2532) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ลักษณะที่พึงประสงค์สำหรับการประกอบอาชีพอิสระของนักศึกษา คณะวิชาวิทยาการจัดการในมหาวิทยาลัยรัตนโกสินทร์ พบว่า อาจารย์มีความคิดเห็นเกี่ยวกับลักษณะที่ควรเป็นสำหรับการประกอบอาชีพอิสระในระดับมาก ในด้านความกล้าเสี่ยงอย่างสมเหตุสมผล คุณลักษณะที่คิดค้นประดิษฐ์ ความสามารถในการรับรู้โอกาสทางธุรกิจ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ความเชื่อมั่นในอิทธิพลจากการควบคุมภายใน ความมีเหตุผลทางเศรษฐศาสตร์ และความเป็นผู้นำ ส่วนลักษณะที่เป็นจริงของนักศึกษาสำหรับการประกอบอาชีพอิสระ อาจารย์มีความคิดเห็นในระดับปานกลางทั้ง 7 ด้าน สำหรับผู้ประกอบการมีความคิดเห็นเกี่ยวกับลักษณะที่ควรเป็นสำหรับการประกอบอาชีพอิสระในระดับมากทั้ง 7 ด้าน เช่นเดียวกัน ลักษณะที่พึงประสงค์สำหรับการประกอบอาชีพอิสระตามการรับรู้ของอาจารย์และผู้ประกอบการ สรุปได้คือ มีความกระตือรือร้น เชื่อมั่นในความสามารถของตนเอง ตัดสินใจอยู่บนฐานข้อมูล และข้อเท็จจริง มีความพอใจที่จะทำธุรกิจให้ประสบผลสำเร็จ และก่อนทำธุรกิจจะศึกษาหาข้อมูลและข้อเท็จจริง และลงมือปฏิบัติทันที

สุวรรณา ดอนขวา (2532) ได้ทำวิจัย เรื่องการดำเนินงานเกี่ยวกับการฝึกงาน อาชีพนักเรียน นักศึกษา ในสถานประกอบการของสถานศึกษา สังกัดกรมอาชีวศึกษา กรุงเทพมหานคร พบว่า สภาพการดำเนินงานในการฝึกงานอาชีพของสถานศึกษา ประกอบด้วย 2 รูปแบบ คือรูปแบบที่ดำเนินงานในรูปกรรมการและไม่ใช้ในรูปแบบกรรมการ ในรูปแบบที่ดำเนินงานในรูปคณะกรรมการนี้มีผู้อำนวยการสถานศึกษาเป็นที่ปรึกษา ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายกิจการนักศึกษาเป็นประธานกรรมการ และผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการเป็นผู้ประสานงาน ส่วนสถานศึกษาที่ไม่ได้ดำเนินงานในรูปคณะกรรมการจะมีหัวหน้างานแนะแนวอาชีพ และจัดหางานดำเนินการร่วมกับคณะวิชา โดยมีผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ เป็นที่ปรึกษา และประสานงาน ส่วนสภาพปัญหาในการดำเนินงานฝึกงานอาชีพของสถานศึกษาทั้ง 2 รูปแบบ มีปัญหาเกี่ยวกับความไม่พร้อม ในเรื่องยานพาหนะจัดส่งนักศึกษาฝึกงาน อาจารย์นิเทศก์มีงานที่ต้องรับผิดชอบมากไม่มีเวลาเตรียมการ ขาดการประชาสัมพันธ์ภายในสถานศึกษา นักศึกษาขาดความพร้อมและไม่ให้ความร่วมมือ ขาดเกณฑ์มาตรฐานในการประเมินผลงานภาคปฏิบัติ ขาดความร่วมมือและความกระตือรือร้นจากบุคลากรที่เกี่ยวข้อง การสนับสนุนเพื่อบูณาความรู้ความเข้าใจยังไม่เพียงพอ การกำหนดนโยบายขาดหลักเกณฑ์และวิธีดำเนินการที่ถูกต้อง บุคลากรไม่มีส่วนร่วมในการวางแผน

งานวิจัยในต่างประเทศ

Powell (1982) ได้ทำการวิจัย เรื่อง การประเมินกิจกรรมการศึกษาเพื่องานอาชีพ ในทัลซา แคนดี ว่าประสบความสำเร็จตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้ในแผนของรัฐด้านการศึกษา เพื่องานอาชีพน้อยเพียงใด กลุ่มตัวอย่างประชากรคือ ผู้บริหารและครูจาก 13 โรงเรียน โดยศึกษาความสำเร็จของกิจกรรมการศึกษา เพื่องานอาชีพ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักเรียน เนื่องมาจากการเรียนการสอนการศึกษาเพื่องานอาชีพ ว่ามีมากน้อยเพียงใด และเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการสนับสนุนของท้องถิ่นต่อโปรแกรมการศึกษา เพื่องานอาชีพ ผลการวิจัยพบว่า แผนการศึกษา เพื่องานอาชีพของรัฐได้บรรลุผลตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้ ความสัมพันธ์ระหว่างการเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรมของนักเรียนกับการสนับสนุนของท้องถิ่น ปรากฏว่ามีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 กลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้ศึกษา เห็นว่าโปรแกรมการศึกษา เพื่องานอาชีพ มีผลดีและได้รับความช่วยเหลืออย่างดีจากเจ้าหน้าที่การศึกษา เพื่องานอาชีพของ เมืองทัลซา แคนดี และครูส่วนใหญ่ในโรงเรียน เข้าใจความคิดรวบยอดของการศึกษา เพื่องานอาชีพดี

แอนนาเบล เล ทินสเลย์ แฮนเซน (Annabelle Tinsley Hansen, 1982) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การรับรู้ฐานะของการศึกษาเพื่องานอาชีพในด้านสถานภาพ ปัญหาและคุณค่าตามลำดับความสำคัญ ซึ่งประกอบด้วย กลไกที่กำหนดไว้มีการสนับสนุนพัฒนาการและการดำเนินการการศึกษาเพื่องานอาชีพมากนักน้อยเพียงใด ประมาณการลงทุนในการศึกษาเพื่องานอาชีพต่อคนของรัฐในปี 1977-1978 โรงเรียนในท้องถิ่นมีการดำเนินการการศึกษาเพื่องานอาชีพมากนักน้อยเพียงใด ในการดำเนินการตามโครงการการศึกษาเพื่องานอาชีพนั้นมีการกำหนดประสบการณ์ของผู้ประสานงานไว้หรือไม่ มีการส่งเสริมโครงการการศึกษาเพื่องานอาชีพให้เป็นที่ยอมรับ และนำไปใช้ให้สอดคล้องกับเป้าหมายทางการศึกษาของสำนักงานการศึกษาของสหรัฐอเมริกาเล็กน้อยเพียงใด พบว่าการศึกษาเพื่องานอาชีพไม่ได้เจริญก้าวหน้าในอัตราที่รวดเร็ว ดังที่ผู้เกี่ยวข้องได้คาดการณ์ไว้ในต้นปี 1970 การสนับสนุนทางการเงินของรัฐและของท้องถิ่นต่อการศึกษาเพื่องานอาชีพมีอัตราที่เพิ่มขึ้นในปี 1977-1978 เมื่อเปรียบเทียบกับปี 1974-1975 การศึกษาเพื่องานอาชีพไม่ได้สอดแทรก เข้ากับหลักสูตรในระดับอนุบาลถึงมัธยมศึกษาตอนปลาย การศึกษาระดับอนุบาลถึงระดับ 6 เป็นระดับที่มีการสอดแทรกการศึกษาเพื่องานอาชีพเข้าไปในหลักสูตรอย่างกว้างขวางมากกว่าในระดับการศึกษาอื่น ๆ การลดงบประมาณและทัศนคติของผู้บริหารการศึกษาระดับท้องถิ่นเป็นข้อจำกัดที่สำคัญที่จะต้องมีการแก้ไข เพื่อให้การปฏิบัติตามแนวคิดการศึกษาเพื่องานอาชีพบังเกิดผล บุคลากรแนะแนวและครูในระดับประถมศึกษาเป็นบุคคลที่ยอมรับแนวความคิดการศึกษาเพื่องานอาชีพมากที่สุด เป้าหมายของการศึกษาเพื่องานอาชีพมากที่สุด เป้าหมายของการศึกษาเพื่องานอาชีพของสำนักงานการศึกษาแห่งชาติของสหรัฐอเมริกา คือ การบูรณาการการศึกษาเพื่องานอาชีพ เข้าไปในทุกส่วนของการศึกษาและให้มีการใช้โปรแกรมการศึกษาเพื่องานอาชีพทั่วประเทศ

Gold (1982) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การสืบสวนหาผลไม เตลการศึกษาเพื่องานอาชีพในการปรับปรุงพฤติกรรมทางอาชีพของนักเรียนระดับ 9 พบว่าการศึกษาเพื่องานอาชีพที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้ได้รับการพัฒนามาจากโมเดลการสร้างวุฒิภาวะทางอาชีพของซูเปอร์กับโอเวอร์สตริต (Model of Vocational Maturity Formulated by Super and Overstreet) เป้าหมายของโปรแกรมที่ตั้งไว้ คือ เพื่อพัฒนาและทดสอบยุทธวิธีในการสร้างความสามารถทางทักษะที่จะช่วยอำนวยความสะดวกในการพัฒนาการทางวุฒิภาวะทางอาชีพ หลักสูตรจะประกอบด้วย 3 วงจร คือ ความสำนึกในตนเอง การวิจัย และทักษะในการทำงาน การทดลองใช้เวลาดำเนินการ 12 สัปดาห์ คือนักเรียนระดับ 9 จำนวน 1 ห้องเรียนที่มีระดับเขาวนปัญญา 105 หรือต่ำกว่าและ

จากการแนะนำของครูที่ปรึกษา เป็นกลุ่มทดลอง ส่วนตัวอย่างประชากรกลุ่มควบคุม คือนักเรียนในชั้นอื่น ๆ ระดับเดียวกันที่อาสาเข้าร่วมโครงการการศึกษา ซึ่งจะไม่ได้รับการเรียนเกี่ยวกับการศึกษาเพื่องานอาชีพ แต่จะได้รับการทดสอบทั้งก่อนและหลังโครงการพร้อมกับกลุ่มทดลอง จากแบบทดสอบ 2 ชุด คือแบบทดสอบพัฒนาการทางอาชีพ และแบบทดสอบพื้นฐานของโรงเรียน กับแบบทดสอบความก้าวหน้าและความรู้ในอาชีพที่นักเรียนชอบ เครื่องมือในการประเมินจะเป็นมาตราส่วน 5 มาตรา ที่ดึงมาจากโมเดลพัฒนาวุฒิภาวะทางอาชีพของซูปเปอร์และโอเวอร์สตรีคือ สเกล A จะประเมินการวางแผนทางอาชีพ สเกล B ประเมินการใช้และแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ในการสำรวจอาชีพ สเกล C จะวัดความรู้เกี่ยวกับพื้นฐานในการตัดสินใจ เลือกอาชีพทั้ง 3 ส่วนนี้รวมกันเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการทางพฤติกรรมกรรมการเลือกอาชีพ สเกล D จะประเมินพัฒนาการทางอาชีพและพฤติกรรมในการเลือกอาชีพ ซึ่งจะทราบถึงระดับพัฒนาการทางอาชีพและความรู้เกี่ยวกับโลกการทำงาน สเกล E จะประเมินความรู้เกี่ยวกับอาชีพเฉพาะด้าน เพื่อจะดูความรู้ในอาชีพที่นักเรียนชอบ ผลปรากฏว่า กลุ่มทดลองได้รับผลสำเร็จตามโครงการในสเกล B, C และ E อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ส่วนกลุ่มควบคุมไม่มีอะไรเปลี่ยนแปลง

Self (1983) ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาของรูปแบบการศึกษาเพื่องานอาชีพที่มีต่อการพัฒนาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา โดยมีจุดประสงค์เพื่อศึกษาผลของรูปแบบการศึกษาเพื่องานอาชีพแบบ mini-course ที่จัดสอนให้กับนักเรียนระดับ 10 โดยใช้เครื่องวัดแบบพิเศษ ประกอบด้วยคำถามหลักดังนี้ คือ การสัมมนาการศึกษาเพื่องานอาชีพมีผลต่อพัฒนาการทางอาชีพของนักเรียนหรือไม่ นักเรียนชายและนักเรียนหญิงมีพัฒนาการทางอาชีพแตกต่างกันหรือไม่ และนักเรียนที่ไม่ได้เรียนการศึกษาเพื่องานอาชีพมีความแตกต่างกันหรือไม่ โดยใช้กลุ่มตัวอย่างประชากรจากโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย 3 โรงเรียน แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือกลุ่มทดลอง กลุ่มภายใน และกลุ่มภายนอก กลุ่มภายในจะได้เรียนตามโปรแกรม Mini-course กลุ่มภายนอกไม่ได้เรียนตามโปรแกรมใด ๆ ส่วนกลุ่มทดลองจะได้เรียนในทุกประสบการณ์ พบว่า พัฒนาการทางอาชีพของนักเรียนมีผลไปในทางลบอย่างมีนัยสำคัญ เจื่อนไขที่ก่อให้เกิดการวิจัยปรากฏผลเช่นนั้น เนื่องจาก 1) กลุ่มที่เรียนตามโปรแกรมนอกจากได้เรียนตามโปรแกรม 2 สัปดาห์แล้วยังได้รับมอบหมายให้ศึกษาด้วยตนเองจากการค้นคว้าด้วย 2) ใช้ครูสอน 2 คน ซึ่งเป็นผู้มีความสมบัติที่เหมาะสมและสอนนักเรียนจำนวนเท่ากัน แต่ไม่ได้รับอนุญาตให้สอนเป็นการส่วนตัว 3) ตัวแปรอีกอย่างหนึ่งก็อาจเป็นได้ว่าในชนบทไม่มีอาชีพต่าง ๆ อย่างเพียงพอที่จะให้นักเรียนได้ฝึกหัดประสบการณ์

Oni (1984) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การรับรู้เกี่ยวกับความต้องการกำลังคนของชาติ ของนักเรียนมัธยมศึกษา ครู และผู้บริหารการศึกษาในประเทศ ไนจีเรีย เพื่อศึกษาการ คาดการณ์ในการเลือกอาชีพของนักเรียนชาย และนักเรียนหญิงมีการเลือกอาชีพที่แตกต่างกันหรือไม่ ผลจากการทดสอบ Cochran Q ซึ่งชี้ให้เห็นว่า นักเรียน ครู ผู้บริหาร มีการรับรู้เกี่ยวกับ ความต้องการกำลังคนของชาติแตกต่างกัน การคาดการณ์ในการเลือกอาชีพของนักเรียนชายและ หญิง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งชี้ให้เห็นว่าชาติความ เข้าใจและความตระหนักในความ ต้องการทางด้านอาชีพต่าง ๆ ของชาติ ข้อค้นพบที่สำคัญ คือ นักเรียน ครู และผู้บริหาร ส่วนใหญ่ไม่ได้ตระหนักถึงความต้องการในการฝึกอบรมกำลังคนของประเทศ ผลการค้นพบเหล่านี้ ชี้ให้เห็นถึงการขาดการติดต่อประสานสัมพันธ์ทั้งในด้านระบบการศึกษา คณะกรรมการเกี่ยวกับ กำลังคนระดับวิชาชีพและระดับเทคนิคให้นัก เรียนและคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติได้รับทราบ ซึ่งการจัดการศึกษา เพื่องานอาชีพของไนจีเรียควรจะทำให้ นักเรียน เลือกอาชีพที่สอดคล้องกับ ความ ต้องการกำลังคนของชาติมากขึ้น

จากการศึกษา ทฤษฎี หลักการ แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับโครงการ พัฒนาการบริหารหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย เพื่อประกอบอาชีพอิสระ กรมวิชาการ กระทรวง ศึกษาธิการ จะพบว่าการศึกษาเพื่องานอาชีพเป็นการศึกษาการดำเนินชีวิตของมนุษย์ โดยเฉพาะ การประกอบอาชีพ จึงเป็นโปรแกรมการศึกษาที่มีส่วนสัมพันธ์กับทุกวิชา และทุกส่วนของการศึกษา ซึ่งจะต้องอาศัยความร่วมมือทั้งจากโรงเรียน ชุมชน และสถานประกอบการอาชีพ ในการเปิด โอกาสให้ผู้เรียนได้สัมผัสกับชีวิตและการทำงานอาชีพ เพื่อตรวจสอบความรู้ ความเหมาะสม ความถนัด ความสนใจ และความสามารถ โดยผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ที่โรงเรียนวางแผนไว้ อย่างมีระบบที่เหมาะสมกับสภาพโรงเรียนและท้องถิ่น ซึ่งมีจุดมุ่งหมาย เพื่อพัฒนาให้นักเรียนได้มี ความรู้ความ เข้าใจตนเอง งานอาชีพ เศรษฐกิจ และระบบการศึกษา ตลอดจน เข้าใจแนวทาง ในการตัดสินใจเลือกอาชีพที่เหมาะสมกับตน เพื่อพัฒนาและฝึกทักษะ ความชำนาญ สำหรับ ประกอบอาชีพต่อไปในอนาคต อันยังผลให้ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขสมบูรณ์และมี ประสิทธิภาพ ด้วยเหตุนี้สถาบันการศึกษาจะมีบทบาทในการจัดการศึกษาด้านวิชาชีพให้เป็นไปตาม เป้าหมายและความต้องการ ทางกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ จึงนำแนวความคิดนี้มา ทดลองใช้ในโครงการพัฒนาการบริหารหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย เพื่อประกอบอาชีพอิสระ ในโรงเรียนนำร่อง 17 โรงเรียน สังกัดกรมสามัญศึกษา ซึ่งผู้วิจัยก็มีความสนใจจะเห็นภาพของ ผู้เรียนที่ถูกผลิตออกมาเป็นผู้ที่เพียงพอพร้อมด้วยความรู้ ความสามารถ ความชำนาญ ความตระหนัก

ตนเอง แห่งโลกของการประกอบอาชีพ ซึ่งคุณลักษณะของผู้เรียนเหล่านี้จะปรากฏเด่นชัดตาม วัตถุประสงค์ของโครงการฯ จึงต้องอาศัยปัจจัยแนวการดำเนินการที่สำคัญยิ่งของโครงการนี้ เพื่อประสิทธิประสาทสันวิทยาการอันมีค่าแก่ผู้เรียน นั่นก็คือผู้วิจัยจึงศึกษาการดำเนินงานของ โครงการการบริหารหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย เพื่อประกอบอาชีพอิสระที่เกี่ยวกับขอบเขต การดำเนินงานของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ อันประกอบด้วย 1) การเตรียมการ และ 2) การดำเนินงานและการติดตามประเมินผล กระบวนการเหล่านี้จะประมวลข้อความ รู้ที่มุ่งอธิบายลักษณะสภาพการณ์ของการดำเนินงานตามโครงการฯ อย่างเป็นระบบ เพื่อก่อให้ ผู้วิจัยทราบวิธีการดำเนินงานเป็นอย่างไร และปฏิบัติอะไรบ้าง ในแต่ละขั้นตอนของการดำเนินงาน โดยรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามสำรวจรายการ ด้วยการใช่วิธีการวิจัยเชิง บรรยาย (Descriptive Research) ในโรงเรียนนำร่อง 17 โรงเรียนด้วยกันที่ตั้งอยู่ทุกเขต การศึกษา